

La Fundición dantza eta antzerki garaikidearen aretoak 20 urte

ARGIA

2006ko maiatzaren 7a | LXIX. urtea | 2.039 zenbakia | 3,50 euro

Berdintasunarena sinetsi dugu

larrun 99 **Feminismoaren iraultza ez da bukatu**
■ Maite Gonzalez Esnal ■ Josune Muñoz ■ Begoña Muruaga

Patxi Coira: "Diputazioak eskuindarragoak dira Jaurlaritza baino"

Kristautasunaren adarrak hurbiltzen ari dira

hh

udako
hik hasi topaketak

2006 ko UDA

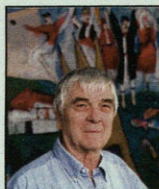

Donostian
Uztailak 4, 5 eta 6

Goizean
9:00 - 14:00
Arratsaldean
16:00 - 18:30

Pertsonaia

- 10 **Ximun Haran:** "Marshall plana behar dugu Iparraldean".
Miel A. Elustondo.

Ximun Haran.

Gaiak

- 16 **Selektibitatea: Iparraldeko ikasleentzat Hegoalderako hesia.** Saioa Labaka.

Iritziak

- 21 **Asisko Urmeneta.** Gora Pro Nobis.
22 **Aurelia Arkotxa.** Burdin-sarea.
23 **Mikel Aramendi.** Estrukturala.
25 **Sustrai Colina.** Estatistikaren zerua.
Joxe Mari Ostolaza. Negoziaketa.
28 **Pako Sudupe.** Ohiko trenaren fabore.

Aurelia Arkotxa.

Erdiko kaiera

- 29 **La Fundación: Hogei urte garaikidetasunari bideak zabaltzen.** Unai Brea.
33 **Espai Catalunya: Bi herriren arteko zubi kulturala.** Mikel Garcia.
36 **Ezpalak.** Katixa Garate.
38 **Argitalpenak: Joxemari Iturralderi elkarrizketa.** Pilar Iparragirre.
40 **Denbora-pasak.**
42 **Ihesi: Leitzan, beste Urepel bateko beste artzain bertsolari bat.**
Estitxu Eizagirre.
46 **Makina bat kontu.**
Jabier Agirre, Joxerra Aizpurua eta Jakoba Errekondo.

Patxi Coira.

Termometroa

- 52 **Nerea Arrese:** "Eskubideak ezin dira erdizka utzi, bermatuak dira edo urratuak". Ander Altuna.
54 **Bero-beroan.**
56 **Net Hurbil. Ni naiz Txadeko lehendakaria, atrebentzia ez bada.** Pello Zubiria.

4 | Kristautasuna

Adarrak hurbiltzen hasi dira

2.000 urte ditu kristautasunak. Historia luze horretan, hainbat adar sortu zaizkio, pixkanaka sinesmen modu ezberdinak garatuz joan direlarik. Eliza ortodoxoa, anglikanoa, protestantea... gure inguruan, zertan diren arakatu nahi izan dugu. Banaketako hainbeste urteen ondoren, orain, pixkanaka hurbiltzeari ekin diote.

24 | Luparekin

Josemari Velez de Mendizabal

26 | Hostoak

Anjel Lertxundi

58 | Azkena

Nekane San Miguel

48 | Patxi Coira

Gipuzkoako Batzar Nagusietara hurbildu gara. Bertako biltzarkidea dugu Patxi Coira EBko kidea. Zarautzen bizi da ordea, eta bertako udalean zinegotzi kargua du. Donostiako Herrera auzoko herritar hau ezkerreko ideiak praktikara eramaten saiatzen da instituzioetatik.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Estitxu Eizagirre, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi. Argazkilaria: Dani Blanco. Produkzioa: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia: Eli Pombo, Jon Torner, Mikel Garcia, Naiara Irureta.

Kudeatzailea: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetza: Urtzi Azpiroz. Publizitatea: Igor Garmendia, Urko Vivar. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Sustapena: Esti Parada. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarte, Aloña Sorluze. Bezeroen harrera: Olatz Korta.

Argitalpenak: Arantza Egaña. Zerbitzuak: Joxe Mari Irazusta.

HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxes: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. Bizkaia: P.K. 140. 48.100 Mungia. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Harpidetza: harpide@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions, S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 127 euro. Iparr Euskal Herria: 155 euro. Espainia: 127 euro. Beste atzerriak: 160 euro. Airez: 252 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaña Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Azaleko argazkia: Dani Blanco.

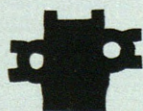

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

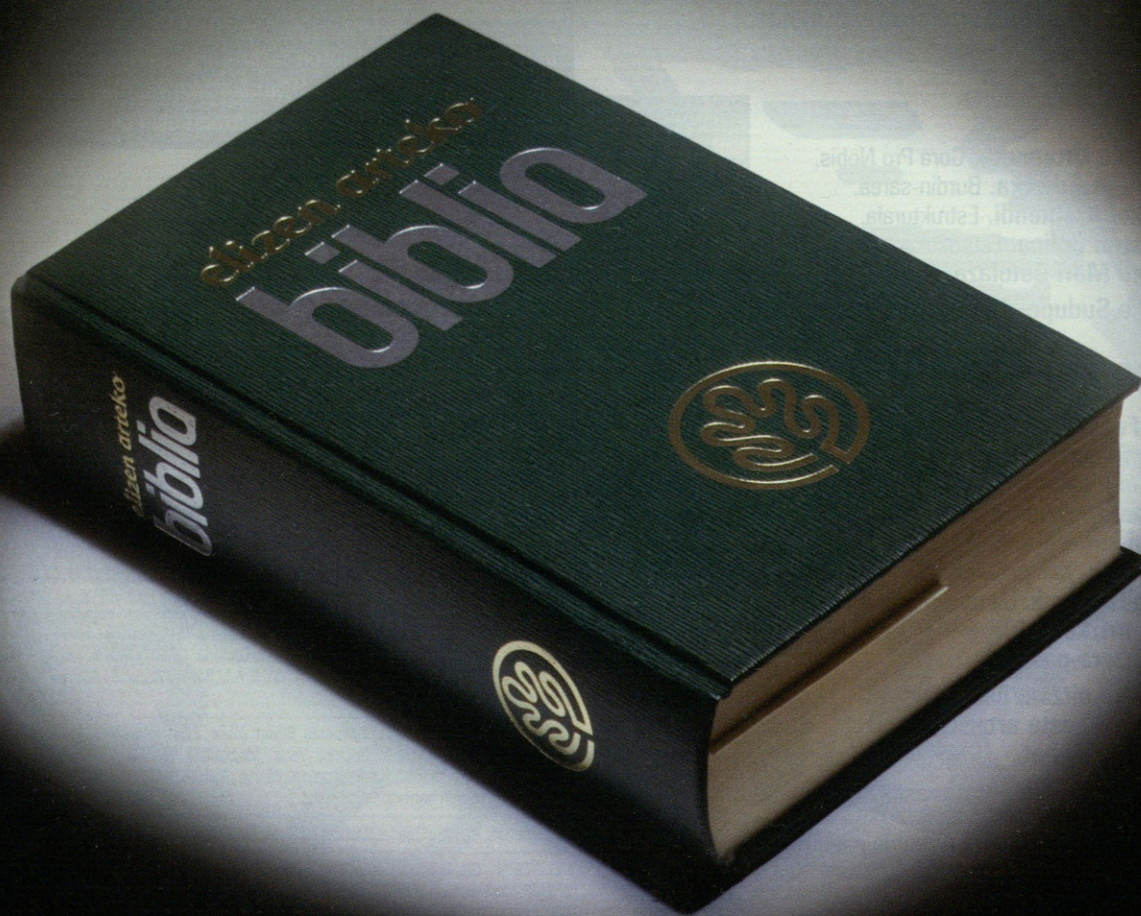

Gipuzkoako Foru Aldundia

Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
Departamentua

kutxa

Jesusen seme-alabak hasi dira elkar ezagutzen

Kristautasunak 2.000 urte inguru ditu. Denbora gehiegi, familiarik onenetan ere, batasun trinkoari eusteko. Egia esan, laster hasi zitzaizkion elizari adarrak sortzen. Mendeak aurrera joan ahala, are adar handiagoak hasi ziren bidea beste norabide batean egiten, jatorrizko enborraren nagusitasuna ezbaian jarritz. Azken hamarkadetan, zuhaitz zatiak elkarri hurbiltzen hasiak dira berriz, erabateko batasuna ezinezkoa dela jakinda ere. Aspaldi itxitako ate batzuk zabaldu dira, baina beste zenbaiten giltzak betiko galduta daude.

UNAI BREA

Argazkiak: Dani Blanco

KRISTAUTASUNA zuhaitz baten modura irudika dezakegu, beraren historiaren so eginez behinik behin. Eta ez da zalantzarik adar askodun zuhaitza dela gainera. Adar batzuk oso lodiak dira, aspaldikoak. Urrun daude elkarrengandik. Arreta handiagoz begiratuta, batzuek eta besteek orbain galantak dituztela ohartuko gara; mendetan zehar elkarri egindako zaurien aztarna da. Erlijio-kontuek 30 Urteko Gerra eragin zuten European, orain mende batzuk; Inkisizio Santuak ere nekez zurituko luke bere burua Hagako epaitegian, gaur arte iraun balu. "Tira, garai hartan fanatiko hutsak ziren", aldarrikatuko du baten batek ulerkor. Egia, baina oraindik ere Espainiako Estatuko kristau ez katoliko askok –adin biblikoa dutenek, batez ere– kristorenak esaten dituzte, eta barka hitz jokoa, herriko abadeaz. Hori adibide bat baino ez da, eta badaude larriagoak.

Nolanahi, azken mendean asko baretu dira kristau arteko gorrotoak. Baita adiskidetasuna sortu ere. Mundu mailan, agerikoa da konfesio desberdinen arteko hurbilketa; hala da goi-karguei dagokienez, eta are nabarmenago herri mailan. Orain, posible da Bizkaiko eliza desberdinen ordezkariak, esaterako, elkarrekin bazkaltera joatea. Giro on hori geuk ere igarri dugu, kristau familia zabaleko hiru kideekin batu garenean. Batetik, Samuel Arnoso, Espainiako Eliza Ebanjelikoko ordezkaria, eta artzaina berau. Arima-artzain, jakina. Bestetik, Juan Muela, Euskal Herriko Ebanjeliko Kontseiluko presidentea, eta artzaina halaber, Bilboko eliza independente batean. Hirugarrenik, Jose Maria Angoitia, Bilboko Gotzaitetikorde ordezkaria, katolikoa beraz. Tamalez, ortodoxoen ordezkariak ez du etortzerik eduki; ezta beste talde ebanjeliko birenak ere.

Ebanjelikoek –hau da, protestanteek– hainbeste ordezkari bidaltzeak azalpen erraza du: protestantismoa ez da Eliza Katolikoa edo Eliza Ortodoxoa bezain trinkoa. Kristautasunak hainbeste adar txiki edukitzea gaur egun, protestantismoari zor zaio gehienbat, eta haren ezaugarrien ondorio zuzena da: talde txikien autonomiaren defendatzaile sutsuak dira –batzuk beste batzuk baino gehiago– eta ez dituzte hierarkiak atsegin. Aldi berean –paradoxa edo halabeharra–, haiek izan ziren aitzindariak ekumenismoan, alegia, kristau arteko batasun-mugimenduan.

Hiru zatiketa nagusi

Batasun-haizeak ulertzeko, ordea, zatiketaren zergatietara joko dugu lehenbizi. Harrokeria galanta dateke kristautasunaren historia pare bat lerrotan laburtu nahi izatea, baina... Sintesi ahalegin horretan lagungarri, Juan Muelak hiru mugarri aipatu dizkigu: V., XI. eta XVI. mendeak. "Lehenengoan Kaltzedoniako Kontzilioa egin zen, eta hantxe hasi ziren eztabaidatzen ea

Gida txiki bat kristau familia ulertzeko

► **Eliza Katolikoa:** Kristautasunaren hastapenetako elizaren oinordekoa dela diote, eta hala onartzen dute protestanteek ere. Jarraitzaile gehien daukana da, eta trinkoena.

► **Eliza Ortodoxoak:** garai bateko Bizantzioko Inperioko Eliza Ortodoxoaren ondorengoak. Gaur egun erlijio nagusia da Ekialdeko European. Herrialde bakoitzean patriarka bat egon ohi da. Kristautasunaren hirugarren adar nagusia da kide kopuruari dagokionez. Aldarrikatzen dutenez, eurak dira Jesukristo eta apostoluak hasitako elizaren benetako jarraipena. Bestela, ez dute alde handirik, sinesmenei dagokienez, katoliko eta protestanteekin. Euskal Herrian indarra hartzen ari dira, azken urteotan Errumaniatik heldutako etorkin oldeari esker batik bat.

► **Eliza Anglikanoa:** Katolikoak ez direnetatik, anglikanoak dira katolikoei gehien hurbiltzen zaizkienak sinesmen eta usadio aldetik. Alderik handiena, eta eliza honen sorreraren arrazoia azken batean, Aita Santuaren agintea ez onartzea da. Apaizak ezkondu daitezke, ez dute aitorarik, ez dute Amabirjina goستن, eta jaunartzean sinbolotzat dituzte ogia eta ardoa, ez Jaungoikoaren benetako odol eta haragitza. Euskal Herrian badira talde txiki batzuk.

► **Ebanjelikoak (protestanteak):** Kide kopuruaz den bezainbatean, bigarren multzo garrantzitsuenak dira. Arimaren salbazioa norberaren fedearen arabera dela uste dute, eta ez meritu edo unean uneko ekintzen arabera. Salbuespenak salbuespen, ez dute apaizik, edo hobe esanda denak dira apaiz, ez dute bereizketarik egiten herri eta klero artean. Euren taldeak zuzentzen dituztenei artzain esaten zaie (talde gehienetan, emakumeak ere izan daitezke), eta ezkontzeko eskubidea dute. Aniztasun handia dago euren baitan. Hauek dira talderik esanguratsuenak (guztiek daukate elizaren bat Euskal Herrian):

✓ **Bautistak:** helduak baino ez dituzte bataiatzen, gorpuz osoa urperatuz. Ez daukate sakramenturik.

✓ **Erreformatuak:** Kalbinoren tesien jarraitzaileak dira, hots, predestinazioan sinesten dute: Jaungoikoak aldeztu aurretik erabakita dauka nor salbatuko den eta nor ez, eta ez dago hori inolara aldatzerik.

✓ **Luteranoak:** Luterok hasitako bidea zintzoen jarraitu dutenak. Alemanian dute jatorria, eta Hego Euskal Herrian behinik behin, aleman jatorrikoak dira eta alemanez dihardute.

✓ **Metodistak:** Eliza anglikanoaren adar batetik sortu ziren, AEBek independentzia lortu eta harengandik bereizi zirenean. Bibliak santutasuna lortzeko ezarritako metodoaren arabera bizitzen ahalegintzen dira, eta hortik datorkie izena.

✓ **Presbiterianoak:** hauen gobernu-sistema batzarrak aukatutako agure-atso kontseilua da. Grekerazko presbitero (pertsone zahar) hitzetik datorkie izena. Jatorrian kalbinista talde batek Eskozian sortutako adarra ziren, gerora mundu osora zabalduta. Beraz, erreformatuen antzeko sinesmen eta ohiturak daukate.

✓ **Pentekostalak:** bautistengandik sortuak dira eta haiek bezala egiten dute bataioa. Haien zat, kristautasun ikurrik adierazgarrietakoa glosolalia da, alegia, hizkuntzen dohaina (hizkuntza ezezagunetan mintzatzeko gaitasuna). Mirarizaleak dira, eta oso zeremonia zalapartatsuak egiten dituzte. Ekumenismoari muzin egiten diote.

Jesus gizona zen, Jainkoa zen... Azkenik, hainbat talde txiki baina esanguratsu banatu ziren Elizatik: Siriako Eliza, Armeniakoa, Etiopiakoa eta Eliza Koptoa". Adar horiek oraindik existitzen dira, eta gaur egun harreman ona daukate Erromako Eliza Katolikoarekin.

Lehenengo zatiketa handia XI. mendean gauzatu zen, eta arrazoi politikoak eduki zituen batik bat, doktrinaren inguruko aitzakiak erabili baziren ere. "1054an burutu zen bi multzoen arteko banaketa, baina liskarrak lehenagotik zetozen", dio Juan Muelak. Kontua da Erromatar inperioa izan zena Mendebalde eta Ekialde artean zatitu zenean, Eliza ere zatitu zela. Mendebaldean gaur egungo katolikoak geratu ziren; Ekialdean gaur egungo ortodoxoak. Multzo bien arteko muga 1054. urte hartan gertatu zen behin-betiko, Erromako Aita Santuak eta Konstantinoplako Patriarkak elkar eskomikatu zutenean.

Protestantismoaren sorrera

Zatiketarik garrantzitsuena, zalantza barik, hirugarrena izan zen, XVI. mendekoa: protestantismoaren sorrera. Haren jaiotza-agirian, Martin Luteroen izena agertu ohi da aitari dagokion laukitxoan, baina erditze-lana beste batzuek hasi zuten. Hala ere, Lutero eman zuen azken bultzada. Orduko hartan ere, ez ziren fede edo sinesmen kontuak izan liskarraren sorburu nagusia, botere banaketa baizik. Protestantek, Ipar Europan nagusi, uko egin zioten Aita Santuaren agintea onartzeari.

Protestantismoak aldaketa handi bi ekarri zituen: batetik, eliza antolatzeke bestelako modu bat ezarri zuen, autonomia handiagokoa, hierarkiarik gabekoa, edo hierarkia ahula-

gokoa behintzat. Bestetik, eta aurrekoarekin lotuta, kristautasunaren jatorrira itzultzeko ahalgina egin zuten protestanteek. Alegia, ebanjelioetara; horregatik dute —eta nahiago dute— ebanjeliko izena.

Erreforma protestantea, dena den, ez zen aldi bakarreko gertakaria zen. Protestantismoak ere ezagutu zituen bere baitako protestantismo "txikiagoak". Juan Muelak dioskunez, "Lutero funtsean zera esan zuen: '1500 urtean Eliza antzinako kristautasunaren ezaugarrietatik aldenduz joan da, beharrezkoak ez diren hainbat gauza ezarri. Ken ditzagun sobera dauden gauza horiek'. Baina Lutero, gure ustez, erdi lanetan geratu zen. Hala, haren erreformaren ondorengo ehun urteetan, gutxi gorabehera, beste talde batzuk sortu ziren, are gauza gehiago ezabatuz".

XIX. menderako, ebanjelikoen barruko zatiketa izugarria zen. Izugarria izendapen kopuruari dagokionez, baina ez hainbeste sinesmenetan. Izan ere, gurekin bildutako hiru ordezkariak aitortzen dute sinesmen aldetik ez dagoela hainbesteko alderik katoliko, protestante eta ortodoxoen artean, zer esanik ez eurentako bakoitzaren barruan. Hala, ebanjeliko taldeen arteko desberdintasunak, sarritan, oso txikiak dira. Luzeegi joko luke hemen guztien berri zehatza ematea, baina gidatxo bat topatu duzue 5. orrialdean. Izen gehienak entzunda edukiko dituzue: metodista, bautista, pentekostal, presbiteriano...

Ekumenismoa

Ekumenismoa XX. mendeko produktua da, Jose Mari Angoitia Gotzaitegiko ordezkariaren esanetan; "XX. mendean elkarriketa-kultura

Nabarmenki sustraituta al dago zure eliza?

Espainiako Konstituzioaren 16.1 artikulua honela dio: "Botere publikoek aintzatzatzat izango dituzte espainiar gizar-tearen erlijio-sinesmenak, eta horren ondoriozko lankidetzak-herramana edukiko dute Eliza Katolikoarekin eta gainerrako konfesioekin". Agerikoa da Eliza Katolikoari dagokionez hala dela. "Gainerako konfesioek", berriz, azken urteotan baino ez dute lortu estatuarekiko lankidetzak. Eta ez denek.

Estatuarekin edozein akordio erdietsi baino lehenago, konfesio bakoitzak frogatu egin behar du baduela Eliza Katolikoan aspaldikoak diren erroak. Hala, "sustraitze nabarmena" deritzon figura agertu da legedian. Izendapen hori lortzeko zenbait baldintza bete

behar da: hainbeste jarraitzaile eduki, hainbeste urteko historia Espainiako Estatuan...

"Sustraitze nabarmen" izendapena edukitzea ezinbesteko baldintza da Estatuarekin hitzarmenak egiteko", diosku Francisco Ruiz de Mendozak, Espainiako Erlijio Askatasunerako Aholkularitza Batzordeko kideak, "baina ez du hitzarmenok egingo direnik segurtatzen". Ruiz de Mendozak ondo daki zertaz ari den. Bera mormoia da —Bilboko barrutiko presidentea da hain zuzen, bera Errioxan bizi arren—, eta beraren taldeari ez dio gauza handirik ekarri, oraingoz, 2003an izendapena eskuratzeak. Ezta epe laburrean ekarriko ere, Madrilgo gobernuak zenbait ordezkariak otsailean egindako adie-

razpenen arabera. Beste batzuk, Jehovahren lekukoak berbarako, orain dabilta sustraitze nabarmena "etiketa" lortzeko ahalgintetan.

"Nik orain ezin dezaket esan zer eskatuko geniokeen gobernuari berarekin negoziatzeko aukera edukiz gero", azaldu digu Ruiz de Mendozak, "baina badira zentzuzkoak diruditen zenbait gauza. Esate baterako, gure zeremoniek, katolikoek bezala, eragin zibila edukitzea hala izan daitekeen kasuetan: ezkontzak, adibidez. Ona litzateke, baita ere, armadan eta beste zenbait lekutan apaizak eduki ahal izatea, edo zerga batzuk ez ordaintzea, katoliko, ebanjeliko, musulman eta judutarrek bezala".

agertu da, eta elkarriketa hori ezinbestekoa bihurtu da edozein harreman politiko, sozial, erlijiosotan". Elkar-ultzte giro horrek bideratu omen du, beraz, kristauak irainak alboratu eta elkarrenganako hitz gozoak erabiltzen hasia, baina Angoitiak gogorarazten duenez, ekumenismoaren

egin arren. Behe-mailako katolikoengandik beti. Vatikanok, izan ere, izen bereko bigarren kontzilia arte itxaron zuen (1965) MEKengana hurbiltzeko; ordurako, ehunka eliza protestantek eta hainbat ortodoxok osatzen zuten MEK; eta hala xe segitzen dute, batzar bakoitzean kide kopurua handituz gainera. Eliza

oinarriak kristautasunaren beraren hastapenetan daude, Jesusek berak emandako agindua baita kristauak batuta egon daitezen, Bibliaren pasarte baten arabera. Ordurako liskarrak hasita zeuden seinale?

Ekumenismoak, esan dugu dagoeneko, mundu ebanjelikoan izan zuen jatorria. Hala behar zuen, hantxe baitzegoen, eta dago, talde gehien, gehiegi beharbada. Hala ere, haientzat, salbuespenak salbuespen, ez zen zailegia izan batzea. "Hala, 1948an Munduko Eliza Kontseilua (MEK) sortu zen Amsterdamen", azaldu du Samuel Arnosok. Ia 40 urteko lan luzearen ondorioa izan zen hura, eta ia erabat protestantismotik egin zen lan hori, katolikoek esparrutik ahaleginen bat edo beste

Katolikoak, berriz, harremanak sendotu ditu erakunde horiekin azken 40 urteotan, baina ez du oraindik egin kide izateko urratsa, eta ez du ematen bihar bertan egingo duenik ere.

"Hasteko, elkar ezagutu dugu"

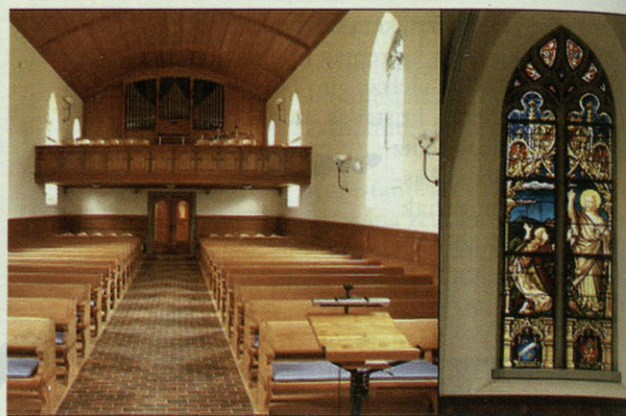
Giroa, edozelan, ona da orain oro har, eta ekumenismoa, apurka-apurka, fruitu ematen ari da. "Hasteko, elkar ezagutu dugu, elkar aitortu, eta hori ez da gutxi", dio Juan Muelak. Hala ere, ebanjelikoengan min handia sortu zuen Vatikanok 2000. urtean argitaratutako *Dominus Iesus* agiriak, esaldi batengatik batez ere. Bertan esan zenez, benetako elizaren arima gaur egungo elizetako batean dago gordeta -Katolikoan,

Kristautasuna zuhaitz bezala irudika daiteke. Garai batean adar berriak sortu besterik ez zitzaion egiten. Egun konfesio ezberdinak hurbiltzen ari dira pixkanaka.

gure!
arteak
euskaraz

BFA
Bizkaiko Foru
Aldundia
DFB
Diputación
Foral de Bizkaia

alegia-, eta gainerako elizak ez dira benetekoak, kristau izaera aitortzen zaien arren. Agiri hark ekumenismoaren ibilera moteldu zezakeen, eta are gehiago gaur egungo Aita Santuaren eskutik etorri zela kontuan izanda, baina kalteak, azkenean, ez dira larriak izan. Hura esan eta gero, Ratzinger ez da berriro abiatu bide horretatik, eta are gutxiago Benedikto XVI. denetik.

Ekumenismoak badu muga bat. Hots, ezinezkotzat jo daiteke kristautasunaren erabateko batasuna. Ekumenismoa hurbiltzea da, "ondo konpontzea", ahalik eta gauza gehien elkarrekin egitea... Baina alde batzuk gaindiezinak dira, eliza-antolaketa dagozkienak batez ere. Ebanjelikoak ez ei dira katolikoak eta ortodoxoak bezain hierarkiazaleak, eta batzarrean hartu ohi dituzte erabakiak. Apaiz izatea ere ez da gauza bera leku batean edo bestean. Protestantek, izan ere, ez daukate klerorik, edonor izan daiteke artzain.

Sakramentuen sakratutasuna

Desberdintasun gehiago topa daitezke beste kontu askotan. Sakramentuen izaeran, berbarako. "Guk ez daukagu sakramenturik", dio Muelak; "guk bai, baina ez katolikoek bezain beste", gehitu du Arnosok. Garrantzitsuena, seguruenik, ez da sakramentu kopurua, haien esanahia baizik. Katolikoek iritziz, Jaungoikoaren eskua igar daiteke sakramentuetan, protestanteentzat berriz askoz sinbolikoagoak dira. Jaunartzean ogia eta ardoa hartzen dituztenean, konparazio baterako, horixe ari direla hartzen uste dute, eta ez inoren gorputzik. Bestalde, erlijio katolikoa "erosoagoa" da haren jarraitzaileentzat, ez du fedea hain sendotasun handiz bizitzera behartzen. Protestantek gehiago 'borrokatu' behar omen dute salbazioaren alde, eguneroko bizitzan.

Sinesmenak ez dira guztiz berdinak, baina desberdintasun horiek ez omen dira erabateko batasunerako oztoporik behinena. Indar handiagoa baitauka —sinesmen arloan beti ere— batzen dituenak, eta hori hitz bakar batean bil

Ezkerrean
ortodoxoen
zeremonia eta
eskuinean
protestanteen
eliza bat barrutik.

daiteke: Jesus. "Jesusek nahi duena bizitzeko gogoia, horrek batzen gaitu", dio Angoitia. "Jesus da kristautasunaren mezu nagusia", dio Muelak, "ez eliza, ez Biblia... ez ezer, Jesusez gainerako guztia bigarren mailakoa da, eta ados egon daiteke ala ez". Gure hiru berbakideek, aho batez, doktrinaren inguruko aldeak gaindiezinak ote diren galdetuta, ezetz esan dute. "Nola izango dira gaindiezinak, Jesusek berak nahi badu batu gaituzen?". Ia hamar mendez, baina, jaramon gutxi egin diote nagusiari. ■

Hego Amerikako etorkinak, beste iraultza txiki bat protestantismoaren baitan

"Hurrengo hamar urteotan, edo lehenago, aldaketa handiak egon daitezke Euskal Herriko protestantismoan", uste du Juan Muela artzain ebanjelikoak. Horren zergatia Hego Amerikan dago, itxuraz. "Han izugarri zabaltzen ari da protestantismo mota bat, zoritxarrez fundamentalistena, karismatikoa; predikalariei protestantismoa da, mirarizalea". Ekumenismoaz, ezta hitz egin ere halako giroetan.

Azken urteotako etorkin oldeak sinesmen horiek ekarri ditu gure artera, eta ondorioak dagoeneko igartzen hasiak dira euskal eliza protestanteetan. "Hego Amerikatik datozen etorkin gehienak katolikoak dira", dio Muelak, "baina laurden bat-edo ebanjelikoa da, eta horien artean mota honetakoak dira nagusi. Gure elizetan sartzen dira —pentekostaletan batez ere—, eta oso txikiak garenez gero, garrantzi handia daukate kopuru aldetik. Ez datoz berena inposatzera, baina gu batzarraren erabakietan oinarritzen garenez, kopuru hutsa nahikoa da haien pentsamoldeak gailentzen hasteko". Muelak dioenez, Bilboko eliza batzutan kide erdiak baino gehiago hegoamerikarrak dira honezkero. "Niretzat kezagarria da hori".

Samuel Arnoso bat dator kezkan. "Batzuk hona heldu, lonja bat ireki eta eliza bat antolatzen dute. Gauzak beren erara egiten dituzte, eta ez dute harremanik nahi hemengo betiko ebanjelikoekin. Errazagoa da katolikoekin harremana edukitzea horiekin baino".

"Badago arazo bat", esan digu Muelak, "nik 'eliza katolikoa' dioen errotulua ipintzen badut nire lonjan, hurrengo egunean salaketa jasoko dut eta kendu egingo didate. Baina edozein lotsagabek ipin dezake 'eliza ebanjelikoa' dioen errotulua, eta ez da ezer gertatzen". Muelak aldarrikatzen duen askatasunak badauka bere prezioa, nonbait.

Kristauak ala... XIX. mendeko estatubatuar harrobi oparoa?

XIX. mendean, AEBetan giro nahasia zebilen, antza, erlijiotasunari dagokionez. Testuinguru horretan jaio ziren euren burua kristau aldarrikatzen duten hiru talde, gainerako kristaudentzat sekta huts edo, kasurik onenean, sasi-kristau besterik ez direnak. Mormoiak, Jehovahen lekukoak eta Zazpigarren eguneko adbentistak dira.

TALDE HORIEK INДАР HANDIA hartu zuten denboraz, eta gaur egun jarraitzaile asko daukate mundu osoan. Euskal Herrian behinik behin, mormoiak eta Jehovahen lekukoak kide ugari daukate: milaka batzuk eurentako bakoitzak, gehixeago Jehovahazaleek.

Jehovaren lekukoak elkarteak Charles Taze Russellek sortu zuen 1872an, hainbat taldetan –adbentistak barneibili eta gero. Hale ere, taldeak ez zuen gaur egungo izena XX. mendeko 30eko hamarkada arte hartu. Jose Antonio Tudea taldeko harreman publikoen arduradunaren esanetan, Biblia amorru aztertzeari ekin zion Russellek; Jehovahen lekukoak, oraindik, Biblia irakurtzen dute arreta handiz, baina eurentzat propio egindako itzulpena darabilte. Etkez etxe ibiltzen dira aldizkariak banatzen, eta kide berri bila.

Mormoiak ere aritzen dira kide berri bila, baina hauek badute horretaz arduratzen denik: misiolariak. Inoiz ikusiko zenituzten, eta ohar-tuko zineten atzeritarrak direla gehienak. Mormoiaren arauak dio misiolariak urte bi eman behar dituztela etxetik kanpo, gaztetan, eta familiarekin lotura guztiak hautsita. Euskal Herriko misiolaririk bada –eta bada–, ez dabil hemen.

Jesus Hidalgo mormoiak eman digu bere elizaren zenbait ezaugarriren berri: "Jose Smith profetak sortu zuen, XIX. mendean. Hainbat elizatan bila ibili eta gero, Jaungoikoa agertu zitzaion, eta ez bilatzeko gehiago esan zion, eliza guztiak oker zebiltzala". Smithi eman zitzaion, orduan, benetako eliza sortzeko agindua: Jesukristoren Azken Egune-tako Santuen Eliza, mormoiak lagun artean. "Izan ere, Bibliaz gain, Mormoiaren liburuari jarraitzen diogu". Bibliari baino dezente jaramon handiagoa eginez, kristau gehienek leporatzen dietenez. Batzuren ustez, AEBen neurrirako

INIGO AZKONA

Jesukristoren Azken Egune-tako Santuen Elizako kide bat, alegia, mormoiak.

egindako erlijioa da mormoiaren. Besteak beste, Jesusen itzulera AEBetan gertatuko dela iragarrita daukate. Jehovahen lekukoak bezala, bizimodu purua egiten saiatzen dira, erre gabe, alkoholik edan gabe (Jehovaren lekukoak har dezakete, neurri txikian)... Mormoiak, gainera, debekatuta daukate kafea eta tea hartzea, eta jaunartzea –Jesusen hala agindu omen zion Jose Smithi, agertu zitzaionetako batean– urez egiten dute, ardoaren kaltetan.

Talde biek gorputza guztiz urperatuz egiten dute bataioa, eta sekula ez jaio berriei, ume koxkorrei baizik. Jehovahen lekukoak debekatuta daukate ezkondu gabe egotea eta, ezagun denez, odol transfusiorik onartzea.

Zazpigarren Eguneko Adbentistek, berriz, hainbatetan iragarri dute munduaren amaiera, huts eginez bistan denez. Hauek ere euren profeta daukate noski: Ellen Harmon, XIX. mendeko AEBetako noraezak emandako beste produktu peto bat. Aipatzekoa da –hortik datorkie izenaren zati bat– adbentistek larunbata dutela jai eguna, eta ez igandea. ■

Ximun
Haran

«Marshall plana behar dugu Iparraldean»

Pilotari handia izan zen lehenengo. Aldi berean, kulturara jo zuen, jakinik ala jakin gabeen. 50eko hamarkadan, hainbat herri kanta bildu zituen, magnetofonoz. Tartean, Zuberoakoak, azken kantarien grabazio sotil miresgarriak. Hurrengo, Euskal Herriaren alde egin nahirik, politika-lana gauzatu zuen. Enbata mugimendu eta aldizkaria, Itsasuko agiria, Ager publikazioa, EAJren Ipar Buru Batzarra. Nahikunde bat bera beti joan deneko berrogei urtean: herri honen nortasuna, kultura, hizkuntza. Lelo bat bera aspaldi: "Iparraldea, misiolurra. Marshall plan bat Iparraldearentzat".

MIEL A. ELUSTONDO

Argazkiak: Dani Blanco

Pilotaria izan zinen lehenik...
... Nola mintzatu behar dugu?

Zer esan nahi duzu?
Zer hizkuntza.

Euskaraz, nola bestela?
Eskuaraz? Nik ez dakit aski eskuara. Gaztelania, guti. Frantsesez dakit gehiena.

Euskaraz ari zara...
Ez luzaz. Frantsesez mintzatu naiz hemen beti.

Baina Arrangoitzen sortua zara, eskualdun familian...
Gurasoak elkarrekin eskuaraz mintzatzen ziren. Gurekin, beti frantsesez. Hemen denek bezala! Ni sortu nintzenean badakizu zer zen

Nortasun agiria

Ximun Haran (Arrangoitze, 1928). Pilotari ohia. Farmazialaria lanbidez. "Entzuna nuen farmazialari izanik, sosa egin zenezakeela, lanik egin gabe. Eta nihaur ez naiz farmaziara sarri joana". Pilotari ari zen 50eko hamarkadan Zuberoako kankak magnetofonoan bildu zituen Barkoxen, Santa Grazin eta bestetan. Berdin egin zuen Senperen eta Amotzen, eta Bermeon, Azkoitian, Bilbon... Kulturak politikara eraman zuen. Enbata sortu zuen 1962 aldera. "Itsasuko ageria"ren bultzatzaileetako izan zen. 80ko hamarkadaren hasieran PNBn lan egin zuen. Ipar Buru Batzarreko kide izan zen hamar bat urtez, dimisioa eman zuen arte. Erretreta harturik *Ager* aldizkariaren kudeatzaile da bizitokitik. Garai baten lekuko eta eragile handi da Ximun Haran.

hemen? Estudioak egiteko eta hobe zen frantsesa ongi ikasi.

Esan nahi duzu, bateko eta besteko agerkarietan leitu ditudan elkarrizketak frantsesez eginak direla?

Bai, eta gero eskuarara itzuliak. Nik entzunez ikasi nuen eskuara. Pilotaria nintzelarik herri batetik bestera joaten ginen eta besta egiten genuen partida jokatu eta gero. Orduan ikasi nuen eskuaraz. Zuberoan eta denetan ibili nintzen eta, Zuberoan, besta egin eta kantuan hasten ziren denak. Hura maite nuen! Besta egin eta gero, zenbait egunen buruan, berriz joaten nintzen leku hartara, kantari haiek biltzen nituen eta zintan biltzen nituen.

Magnetofonoan, Alemaniatik ekarritako Grunding batean.

Bai, eta legeak magnetofonoa handik hona ekartzea ez zuen uzten ere!

Baina ekarri zenuen.

Bai. Luzaidetik barna!

Mintza zaitez gustu duzun moduan.

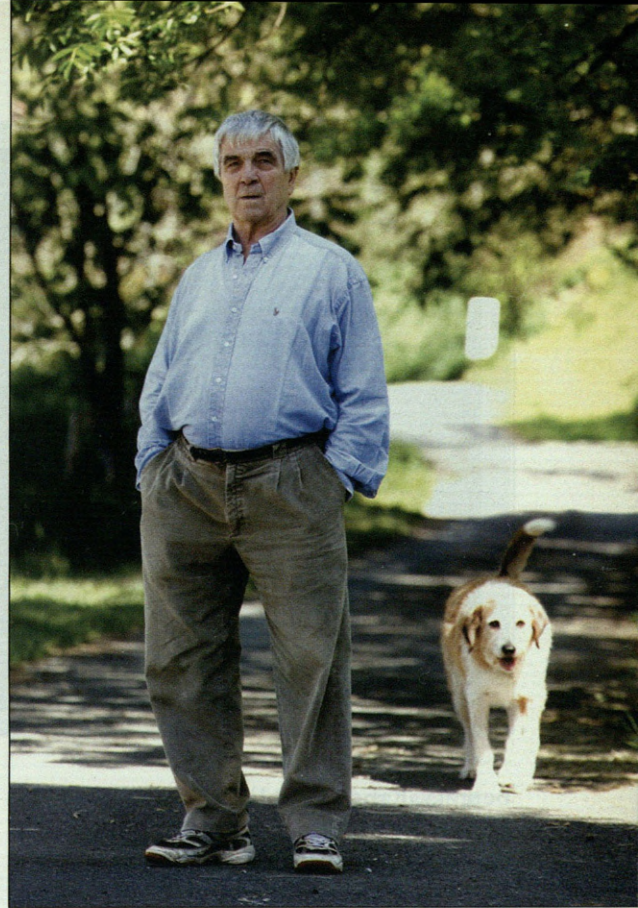
Errazago da frantsesa. Gero itzuliko duzue.

Marijane Minaberryrekin izan nintzen iaz...

Biziki ongi ezagutzen dut Marijane.

... esan zidan oroit dela, artean gazte, joan zelarik bertso txapelketa batera eta Ogeta eta zuhaur jokatzen ari zineten pilota partidaren berri eman zutela. Alimaleko ospe eta fama zenituela.

Urruñan izan zen partida hura. Gertakari handia izan zen garai hartan. 62an edo. Bertsolari txapelketa zen Urruñan. Ogeta eta

biok, trinketea. Jendez beterik zegoen eta jende denek ezin ikusi partida, ezin jakin emaitza. Eta bertsolarien saioan eman zuten albistea. Hazparraren behi-azienda sariketa zen, eta han ere eman zuten gure jokoaren emaitza. Eta beste leku batzuetan ere bai.

Gertakaria.

Bai. Ogeta -"Zikloia", ezizenez-, kirolari aparta zen. Ongi hasi ginen, parean. Gero, aldea kendu zidan Ogetak: 45-35 edo. Eta jendea apustuak pagatzen hasi zen. Orduan, xuxen nola ez dakidala, 50-49 irabazi nion. Gauza handia izan zen. Gertakaria. Garaia markatu zuen, Ogeta zelako, batetik, eta emaitzaren estua, bestetik. Izan ere, hiru hilabete geroago, sasoi betean nintzela, berriz jokatu genuen, Donibane-Lohizunen, eta 50-25 irabazi nion. Eta legenda. Horregatik oroit da Marijane.

Oraindik.

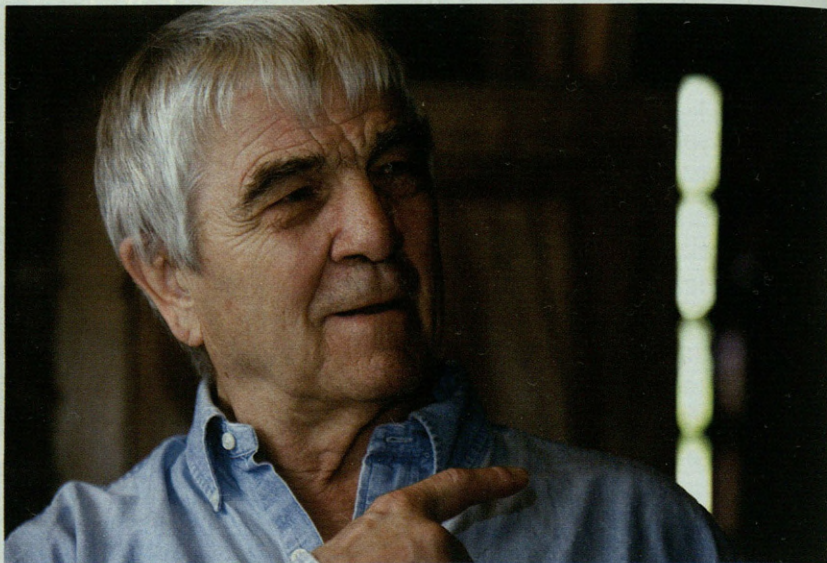
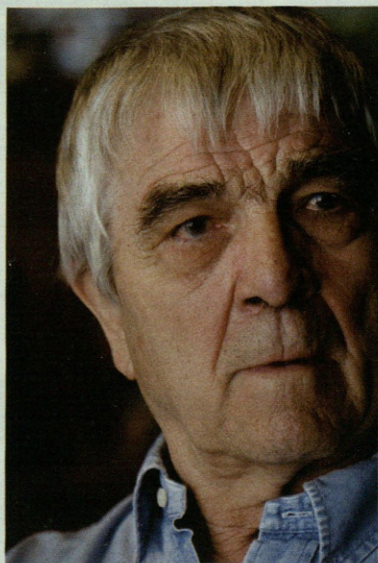
Bai.

1928an sortua. Pilotari hasi zinen 18 urtetan eta 41 urte arte. Sona handiko pilotaria. Irauten du ospeak, zure izeneko Joko Berri txapelgoa egiten baita orain. Martinez de Irujo eta Paxkal Ezkurak jokatu zuten iazko irailean.

...

Irri egiten duzu...

Bai. Ezker paretan biziki ona da Martinez de Irujo. Onena, menturaz. Trinketea... ez da

berezia. Labeguerie Frantziako politikan bezala, bat gehiago. Joko Berri aipatu duzu, eta zerbait esan nahi nuke. Anitz muga dago gure artean, bai eta pilotarena ere! Trinketa jokatzeko da hemen, ezker paretarik ez; ezker pareta jokatzeko da han, trinketik ez. Trinketa behar bezala aitzinatzen, hiru probintziak ttipiegi dira. Ene asmoa zen, 1960an, trinketa Hegoaldean ere zabaltzea. Xede politikoa zen, nolabait.

Politikoa?

Bai, zubia altxatzeko manera Ipar eta Hego artean, beste elkargunerik ez genuen eta. Joko Berri izan zitekeen hango eta hemengo jendeek bat egiteko lekua. Eta txapelketak antolatu nituen, bi urtez, nihaurre pilotari arizan nintzen bitartean. Orduan, hainbestean. Baina Frantziako pilota federazioak zer egin zuen? Joko Berrin parte hartu zuten pilotari amateurrei lizentzia kendu. Nik pilotari utzi nionean, kito Joko Berri. Gero, Arbonako trinketaren nagusiak galdegin zidan ea ez nuen Joko Berri jokalekua altxatzen ahal haien herrian. Nik, “plazer handiz!” erantzun nion. Egin nuen. Eta txapelketa jokatzeko da urtero. Pilotaren batasuna zen ene asmoa.

Ikusia nago ETBn trinketa partidaren bat edo beste. Ez dakit Joko Berriren gainean...

Hara, kalean zoazelarik, ikusten duzu eskalea, miserablea, goseak, zikin eta zarpail... Ondotik ira-

gan eta txanpon bat ematen ahal diozu. Hori xe da guri Hegoaldean ematen digutena. Bai, trinket partidarik ikusia duzu ETBn, baina esanen dizut gauza bat. Izana naiz ETBko kirol-zerbitzuetako arduradunekin, ez bakarrik joana, Haritzelar eta beste nituen ondolan. Trinketa aitzinatzen laguntzeko galdegite-ra joan ginen. Lagun hartu gintuzten, zinez ongi, “anaiak, adiskideak!”... Esan bai “anaiak!”... Baina gero, deus ez.

Ondoriorik ez, esan nahi duzu?

Badakit trinketa neke dela filmatzen, kamera hemen, kamera han... baina soluzioa bilatu behar da, ongi filmatzeko. Ari ginen eta esan nuen: “Abertzale baldin bazara, ETBk lan hori egitea baitezpadako misioa da”. Esan nuen eta bestearen erantzuna: “Misioa? Ez dago misiorik!”. Baina hori bai, futbola ETB1-en ematen zuten, euskaraz, misioa zelako. Futbola bai eta trinketa ez? ETBra sartu ginelarik, “anaiak” ginen. Handik irten eta “kusiak”. Hendaiera orduko, “frantsesak”.

Gisa berean esana duzu politikan. EAJko Ipar Buru Batzarreko kide izana zara. Urruneko delegazioa, Mexikokoa edo, omen zuen alderdiak hemengo adarra.

Mexikokoa baino gutxiago ginen! Asfixiatu egin nahi gintuzten. Badakizu zer esan nahi duen “asfixiatu” solasak?

Haatik, PNVko zarela diozu, oraindik.

Michel Labeguerie

Badira lau urte Labeguerieren semea etorri zitzaidana. Esan zidan bere aita zenari omenaldia egiteko asmotan zirela. Hainbat jenderi hots egin zion, batzordea osatzekotan. Han esan nuena esango dizut: “Omendu behar dugu Labeguerie, baina ez politikaria, zeren eta frantziar politikan anitz Labeguerie izanak dira. Frantziar politikari ona izan zen, beste 300 diputatu bezain ona! Hor ez da berezitasunik. Politikari abertzale izan zen aldetik... arrunt kritikatu izan zen eta hobe gauza horren gainean ez mintzatzea. Aldiz, euskal kantaren gainean, lehenbizikoa izan zen kanta modernoa gure mundura ekartzen. Handia izan zen horretan. Are, Ez Dok Amairu taldea bera Labegueriek hasitako bidean eta nihaurrek Zuberoan berreskuratu nituen kantetan inspiratu zen. Oraindik ere beti agertzen da Labeguerieren izena eta esan nezake, oraindik ere, beti dela gai polemikoa.

Bai. Dimisioa eman nuenean, gutuna igorri nion Xabier Arzallusi. Erantzunik ez nuen jaso, ez idatziz, ez telefonoz, ez deus ere. Deus gertatu ez balitz bezala. Dena den, orain gauzak kanbiatu dira, badakit hori. Esan nahi dut hori dela Hegoaldean. Ez naiz ari alderdiaren gainean bakarrik, oro har baizik: Hegoaldean ez dira gure kontra, baina indiferente dira.

Udalbiltzak lagundu du Iparraldean.

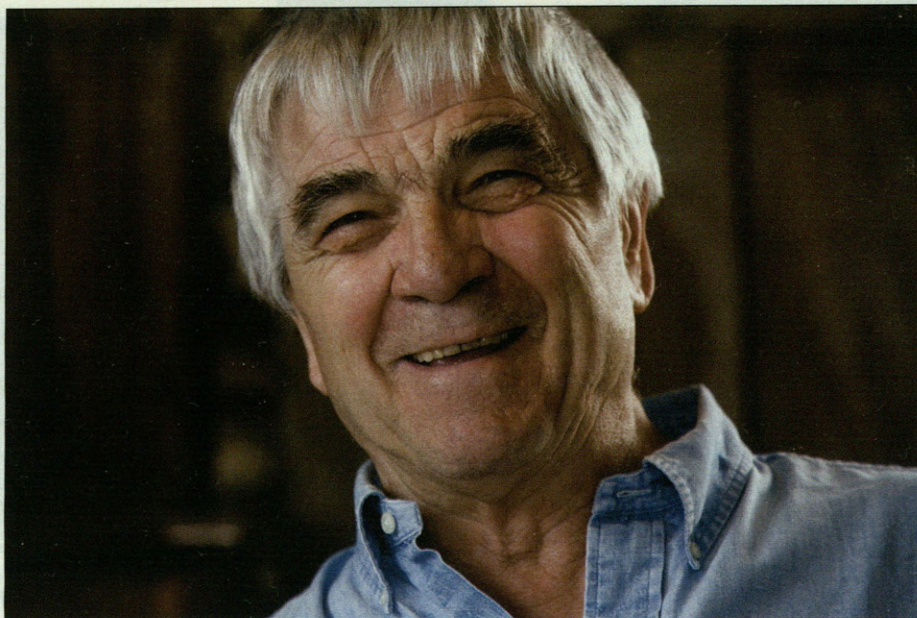
Bai, gauzak kanbiatu dira. Baina, makurra da Udalbiltza bereizi zela. Udalbiltza asmo zoragarria da. Lehenbizikoa aldiz!

Bat egin ezean galduak gara. Adio nortasuna, kultura, hizkuntza...

Ez, ez, ez. Komunitate Autonomoan ez. Nafarroan, ez da esaten ahal. Iparraldean... Hara, Hegoaldekoek Iparraldekoen konplexua dute, hemengoak frantsesa mintzatzen direlako. Komunitate Autonomoa eta Nafarroa Espainiar estatuaren barnean dira. Madrilek agintzen du. Bestalde, hizkuntza bat bera dute berdinean: gaztelania; eskua, gutiago. Hori oso inportantea da. Gainera, Nafarroak Komunitate Autonomoarekin bildu nahi badu, Espainiako konstituzioak uzten du hori! Nafarroako gobernuaren esku da; hori besterik da. Iparraldean? Deus ez. Ez konstituziorik, ez deus. Zinez marjinalizatuturik bizi gara.

Hegoaldeak berak ere bazterturik.

Zer diote euskal gobernuaren presidente guztiek? PNBko agintariek? "Iparralde? Kasu! Beraiek erabaki behar dute. Iparraldeko gizarteak!". Eta diot nik: "Baina zer ari zarete esaten! Ehuneko hamar da hemen abertzalea! Egungo egoera onartuz gero galduak gara!". Kasu eman zer esan duen orain: Iparralde misio-lurra da. Xabierko Frantziskok bezala: misioa. Marshall plana behar dugu, plan osoa, herri ikuspegia izan duena; ez du balio hirurehun mila euro ematea guri egun, eta berrogeita hamar mila bihar. Ez, fini da hori!

Marshall plan osoa, ez ekonomikoa bakarrik.

Hori da esan nahi dudana. Plan oso bat, plan globala finantzatzeko dirua. Nortasuna, kultura, hizkuntza... baita pilota ere!

Euskal departamenduaren aldeko kanpaina abiatu berri da. Nahikari zaharra da hori...

Departamendua? Irri eragingarri da. Euskal departamendua ukanik ere, hautetsi frantses berak ukanen dituzu, anti-euskaldunak.

Ber gauza. Kasul, ez naiz departamenduaren kontra, horrek dakarrena ageri nahi dut. Departamendua ez da soluzioa. Badugu lurra, hazia erein behar dugu. Zertaz? Ez politikaz, kulturaz baizik, euskaraz. Zertako nahi dut ukan boterea Iparraldeko gazteen %95 ez bada eskuaraz mintzatzen? Hori da ene puntua.

"Itsasuko ageria" egin zenuten Enbatako kideek: "Egun 1963ko apirilaren 15an aberri egunean / Lapurdiko Itsasun landatu dugun arbolaren pean bildurik / huna zer jakin arazten dugun..."

Nork egina da agiri hura? Labegueriek, uste dut. Han ginen, orduko Enbatan, Abeberri, Davant, nihaur eta. Zazpi edo zortzi lagun ginen. Labegueriek izkiriatu zuen, ene ustez. Gero, guziek lagundu genion. Mugimendua aitzinatu eta aldizkaria egin genuen. Nik banuen "prestigioa", pilotari izana bainintzen, eta horrek lagundu zuen

"Itsasuko ageria"

Egun, 1963ko apirilaren 15an Aberri Egunean Lapurdiko Itsasun landatu dugun arbolaren pean bildurik, huna zer jakin arazten dugun

GUK EUSKALDUNEK ZER GIREN

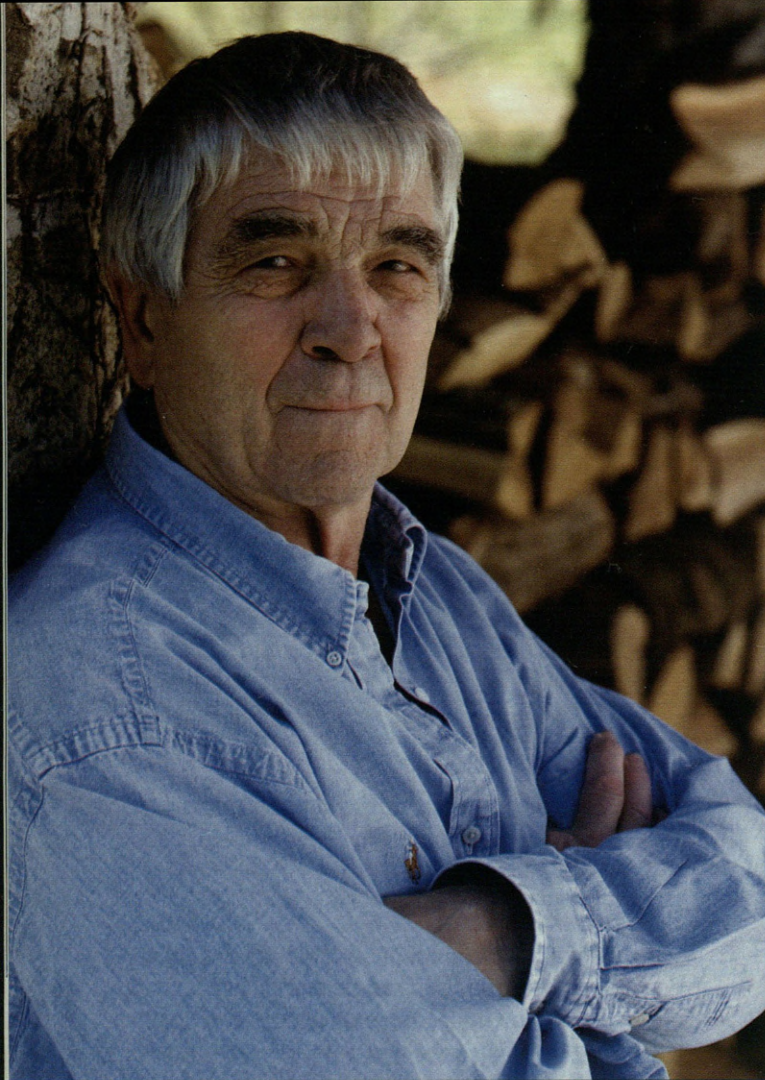
Lurraren, arrazaren, mintzairaren, ohiduren aldetik, herri bat eta bakar bat gira Iragan denborako eta egungo nahiaz, nazione bat gira Naturaz eta historiaz demokrazia bat gira. herri, nazione, demokrazia gisa

ZER DIOGUN

Batasunaren obratzeko eskubidea gure buruaren jabetasun osoa nahi ditugu herri baktari zor baitzako, mende huntan bere buruaren gobernatzeko dretxoa

JAKIN ARAZTEN DUGU

Gure nazionea guhaurrek gobernat nahi dugula bertze herrieri gure Euskal Herria nazionetzat onhar araztera oldartuko girela Horrela bat eginen da Euskal-Herria eta gure aberriari bizia eta segida emanen diogu.

nehork guri ez irri egiteko. Pilotari esker izan zen hori.

Itsasuko ageria egin zenutelarik, Gernikako arbolaren muskila aldatu zenuten. Zurekin batera, Julen Madariaga. Enbata eta ETA.

Enbata 62-63an sortu zen eta garai hartako, hemen ziren ETArek lehenengo errefuxiatuak. Gure ondora etorriak ziren eta lagunak ginen. Jai egiten genuen eta gonbidatzen genituen. Baina haien asmoa Enbataz jabetzea zen. Estrategia zinez ongi pentsatua zuten, kalkulatu. Horrek beraien oinarria hemen ezartzen lagunduko zien. 65ean, akordioa egin nuen esanez ETAkoe ez zutela Enbatako jenderik baliatuko, deusetarako, gure mugimenduaren zuzendaritzaren onespena gabe. Alferretan. ETAkoe Enbatan infiltratu ziren, zinez, Enbatako zuzendaritzako zenbait kideren laguntzaz. Baina ETA Enbataren proiektu politikoaren kontrakoa zen. Guk Iparraldeko jendea, kristau demokrata baitzen, katolikoa, hunkitu nahi genuen, eta ez zegoen gure gizartea hunkitzerik biolentzia baliatzen zuen gazteekin, marxista ziren haiekin! Eta, finean, ETAkoe eraman zuten Enbata.

Xuberoko kantüak

Aldi hartara joan behar duzu jabetzeko, 50eko hamarkadara. Orduan Frantzia ez zen magnetofonik. Alemanian egina bai, baten, Grundig bat. Baina ez zuten uzten Frantziara sartzen. Mugara joan eta ez zidaten utzi. Konfiskatuko zidatela edo atzera eramateko esan zidaten. Eraman nuen, bistan da. Espainiatik barna saiatu nintzen, historia oso bat kontatu nezake hor, Hendaia, Luzaide... eta pasatu nuen. Oroitu naiz, aldi hartan, aitarekin solas egin, kantatu, grabatu, entzunarazi eta... sinestezina zen. Teknologiaren iraultza! Deabruzkoa zen hura! Izuturik behatzen zitoten. Aro hartara joan behar duzu hartaz jabetzeko.

Gerora, Ager aldizkaria egiten hasi zinen, oraindik egiten duzuna...

Bai. 81-82 inguruan, euskal gobernuak sortu zenean, Marc Legassek, Enbataren orrietatik euskal gobernu hura iraindu zuen. Esan nuen: "Hemengo jendeak euskal nazionalismoa Enbataren begietatik ikusi du orain artean!". Eta ez bainintzen ados, Ager sortu nuen, Arzallus, Eli Galdos eta Retolazarekin bilkura egin ondotik. Babes emanen zigutela, politikoki eta diruz. Emaitza? Deus ez, ez babes politikoa, ez finantzarioa.

Ez aspaldi, Segi-ko gazteen alde agiria sinatu zenuen.

Bistan da baietz! Euskal Herriaren lehenengo egitekoa, su-etena abiatutik, presoak dira. Presoen auzia konpontzen ez bada ez da bakerik izanen. ETAk ezin du ohorea galdu. Hori konpondu ezik ez du merezi bake prozesua hastea ere.

Duela hiru arte kaleratu zen "Xuberoko kantüak", zuk 50eko hamarkadan egin zenituen grabazioen bertsio berria.

Zintan hartu nituelarik, azkenak ziren kantatzen. Batean, Altxurüküko Queheille kantuan ari eta ene ondoan zen Michel Eppherrek esan zidan: "Bera da kantua dakien bakarra". Kantu bat zen solasik gabea. Eta handik egun batzuen buruan zintan grabatu nion. Anitz grabazio egin nituen. "Xuberoko kantüak" atera zenean Mixel Bedaxagarrek esan zuen: "Zinez inportante da zinta horietan gorderik dena. Bai, egun ere kantuan ari gara Zuberoan, baina ez zinta horietan bezala. Kanta eskola sortu behar genuke, orduan bezala kantatzen erakusteko jendea". Ni ez naiz konturatzen, ez dakit zein inportantzia duen orduan egin nuen lanak.

50eko hamarkadan egindako grabazioak gure esku jartzea baino gauza ederragorik! Lan preziazgarria zurea eta Anjel Valdesena!

Nik ez dakit kulturaz. Kultura mailan sartze-ko behar da intelektuala izan, edo akademi-koa, edo ikastolen alde zerbait egina izan. Ni ez naiz kulturaren gainean mintzatzeko kapa-ble. Ni pilotan hasi nintzen, eta handik kon-turatu nintzen zer zen eskuara, zer zen kultu-ra. Euskaltzaleen Biltzarrean sartu nintzen eta, handik, politikara.

Bizi oso bat. Eta zer diozu geroaren gainean?
Euskal Herriaren geroa Komunitate Autono-moa eta Nafarroa dira. Ez dakit hemen iza-nen den geroa. Hemen, ez dakit eskuaraz bizi nahi duen gaztea bizi ahalko den eskuaraz. Badira ikastolak eta kultur elkarteak eskuaraz lanean ari direnak, baina hori ez da aski. Pozik ikusiko nuke hemengo probintziak eta Hegoaldekoak bat egitea, baina noiz eta nola da ene galdera. Muga hor da, eta muga da.

Mugarik ez dela badiote ere.
"Herrien Europa" diote, baina mihia ari da, ez burua. Europak ez ditu herriak aintzat hartzen. Erregioen batzordea, herriena eta gisakoak bai, baina ez besterik. Europak ez du estatuak besterik ezagutzen. Europak hainbat neurri hartzera behartzen ditu esta-tuak, ekonomia mailan. Politika mailan, deus ez. Estatu bakoitza subiranoa da bere baitan. Europak ezin du erabaki Euskal Herria inde-

Bertsoa

DOINUA:
HAMALAU HERIOTZENA

"Marshall plan bat behar da"
Zure hitzak dira,
"Plan oso bat behar du,
ez sosen neurritira."
Baina nork behar dio
gurdiari tira?
Iparraldeak behar
duela argi da.
Orduan zertan egon
kanpora begira?

Aitor Mendiluze

pendente izanen den ala ez. Euskal Herriak independente izan nahi badu eta Madrilek ezetz badio, Europak Madrili kasu egingen dio. Ez da Herrien Europarik, Estatu-en Europa baino. Euskal nazionalismoa baino makurrago dira nazionalismo frantsesa, espainola, ingelesa edo alemana. Denak dira nazionalista! ■

**Mundua
LO
dagoen
bitartean**

MAIATZAREN 5 ean ostirala 19:30ean

PERFORMACEA

JATORRIZKO IDEIA:
Pabli Zubizarreta
AKTOREAK:
Nerea Garmendia-Iban
Garate-Agurte
Anasagasti-Mikel
Losada-Felipe
Barandiaran
MUSIKA:
Joserra Senperena
IKUS-ENTZUNEZKOA:
Ane Muñoz

**HARRAPA
ZANK**

HARRAPA ZANK

**SARRERA
2EURO**

**B
Bilbao**

**BILBAO
ROCK**

BILBO ROCK aretoan

SARRERA SALMENTA
Zabalguneko Gazte Informazio Bulegoan
Bilborocken emanaldi egunetan
BBKren orotariko kutxazainetan

2006ko maiatzaren 7a

ARGIA

15

Aukera ezazu, BIZI euskaraz berria

Selektibitatea Iparraldeko ikasleentzat Hegoalderako hesia

Aurten berriz ere, Iparraldeko ikasle batzuen jomuga Hego Euskal Herriko unibertsitateetan sartzea da. Lehenik, ordea, selektibitatea euskaraz egitea daukate Portugaleten eta Bergaran, Paris eta Madrilera joan beharrik gabe.

Laugarren urtez, ikasleek euskaraz ikasteko duten gogoak gaina hartuko die zailtasunei ekainean.

SAIOA LABAKA

ANDONI CANELLADA/ARGAZKI PRESS

EKAINAREN HASIERAN Baionako Bernat Etxepare lizeoko lauzpabost ikasle Hegoalderantz abiatuko dira, selektibitatea gainditzeko asmoz. Lizeo hori Iparraldean batxilergoa euskaraz egiteko aukera ematen duen bakarra da eta hango ikasleek selektibitatea euskaraz egin ahal izango dute laugarren urtez. Orain dela hiru urte Eusko Jaurlaritzaren Hezkuntza Sailak, UNEDek, Espainiako Urrutiko Hezkuntzarako Unibertsitate Nazionalak eta Bergarako UNEDek hitzarturiko akordioari esker aurkez daitezke beste behin Iparraldeko ikasleak selektibitatea egitera. Akordio horrek bide garrantzitsu bat ireki zuen: azterketak euskaraz eta Hegoaldean egin ahal izatea. Iparraldeko ikasleek Portugaleten edo Bergaran egingo dute azterketa aurten. Halaber, gutxi dira selektibitatea egitera aurkezten diren ikasleak egun bertsuetan ikasle hauek baxoa egin behar izaten dutelako. Frantziako *bac* azterketa, baxoa euskaldunontzat, batxilergoak balio ofiziala izan dezan ikasle guztiak gainditu behar izaten dute.

Hitzarmen horren aurretik Hegoaldera ikastera joan nahi zuen ikasleak hautapropa egiteko aukera ere hor zuen, baina UNEDek Parisen eta Madrilan dauzkan egoitzetara joan behar izaten zuen eta han gaztelaniazko azterketa bat gainditu. Hau da, edozein ikasle atzeritarrek egin beharreko bidea har zezakeen soilik. Horrek guztiak ikasketa guztiak euskaraz egindako ikaslearentzat haustura bat dakar eta Hegoaldeko unibertsitateetan sartzea, beraz, zail du Iparraldeko ikasleak.

Juanjo Alvarezek, Bergarako UNEDeko zuzendariak, antolamenduaren ikuspegitik aurreko urteetako esperientzia ontzat jotzen du. Bergarako zentrotik aritzen da Patri Urkizuk koordinatzen duen itzultzaile taldea Iparraldeko ikasleen azterketak itzultzen. Batetik, Madrilgo UNEDek bidaltzen dituen azterketak euskaratu egiten dituzte, eta, bestetik, Iparraldekoen erantzunak gaztelaniara pasatzen dituzte Madrilera bidaltzeko, hango tribunalak zuzendu eta balora ditzan. Azterketek balio

maiatzaren

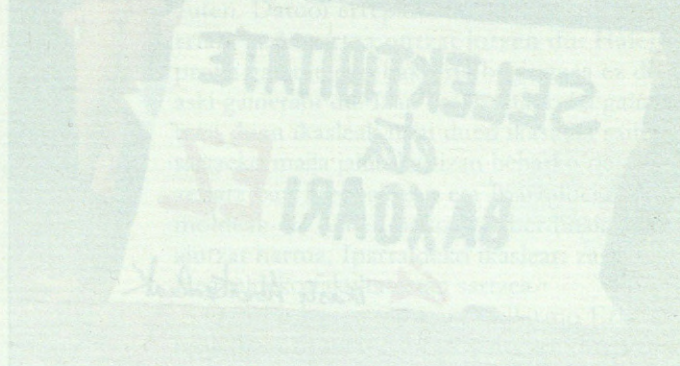
11tik aurrera

berria berria = berria²

kazeta eredu berria

berritzaillea, ezberdina, interpretatiboa, kalitatezkoa, modernoa,...

Gurean ULERTUKO DUZU

Aukera ezazu, BIZI euskaraz **berria**

Olatz Talaveraren gogoetak selektibitateari buruz laz gainditu zuen azterketa Urruñako ikasleak

Selektibitateari buruzko gogoetak idaztea eskatu didate eta, laster urtea beteko duten oroimenetan murgildu naiz. Eta ah! zer etsipen sentimendu etorri zaidan gorputzera. Lan gehigarri bat suposatu zuen. Izan ere, gogoratzen dut ostiraletan klaseak amaitu ondoren nola Hendaiara joaten ginen beste bi orduz selektibitatea prestatzeko. Ordu batzuk eman genituen aurkeztu beharreko gai bakoitzerako, nahiz eta baliagarriak izan ziren, urte bateko programa menperatzeko ez zen urrundik ere nahikoa izan. Han ibili ginen baxoa gainditzeko jo ta su eta selektibitatearako jo ta ke. Gaindituko ez nuenaren sentipenarekin, baina erraten den bezala, "ez bada saiatzen ezin lortu". Halere, gogorrera selektibitatea pasatzera joan behar izan zenean izan zen. Nik uste nire kasuan behintzat, baxorako urduritasun guzia hor hustu nuela. Horretarako behintzat eragin positibo bat izan zuen. Azterketa egoeran ezarri baininduen eta ondorioz aurre prestaketa gisako bat izan baitzen. Baina horrek ez du kentzen saihestu ahal izan banu saihestuko ez nukeenik. Ez baitzait bidezkoa iruditzen, alegia, eskubideen zampaketa bat baita nire hizkuntzan eta nire herrian ikasteko azterketa gehigarri bat egin beharra. Hor izan genuen froga, gure mailako 50 bat ikasletatik soilik 8 ausartu ginen selektibitate frogan egitera joatera, lan gehigarria da eta gaztelania menperatzea nahitaezkoa zitzaigun, beste hainbat gauzaren artean. Azkenik, selektibitatea egindako modu eta baldintzengatik, ni, gainditu ez banu bezala atera nintzen, ezinezkoa iruditzen baitzitzaidan horrenbeste gauza ikastea hain epe laburrean. Beraz, aurre aurkeztuko direnei zorte ona opa diet, eta ea hurrengo urteetan selektibitatea kentzen duten, eta baxoaren baliozkotzea nahiko bilakatzen den, Iparraldeko beste ikasle gehiagok beren hizkuntzan ikasteko aukera izan dezaten beraien herrian, asko baitago jokoan.

MARISOL RAMIREZ/ARGAZKI PRESS

Biak, baxoa eta selektibitatea, egin behar izaten dituzte Iparraldeko ikasleak. Baxoa, Europan ikasten segitu nahi badute, eta selektibitatea Espainiara joateko. Hego Euskal Herrian ikasteko ere, selektibitatea egin beste erremediorik ez dute. Argazkian, Ikasle Abertzaleak bi azterketen kontra egindako agerpenean.

ofiziala erdiesteko ezinbesteko prozesua da berau. Egoera ikuspegi akademikotik aztertuz eta emaitzei erreparatuz gero, ikasleen prestakuntzan lan handia egin behar dela gaineratu du Alvarezek. Selektibitatea gainditzeko dutenen kopurua handitzea eta jende gehiago hautapropa egitera etortzea ere lortu beharrekoa da, haren ustez.

Gillermo Etxebarriak, Baionako Bernat Etxepare lizeoko zuzendariak, oso ondo ikusten du UNEDen eta Eusko Jaurlaritzaren arteko akordioa. Guztien indar eta borondateari esker lortu baitute hautapropak euskaraz egitea. Urrats handi bat izan da eurentzat. Baina ez batzuek ez bestek ez dutela urrunago joateko eskumenik gaineratu du; Madrilen baitago giltza.

Selektibitatea, aukera zaila

Batxilergoa bukatze aldera gazteek euren ikasketen ibilbidea zehaztu behar izaten dute eta aukeratzea zaila izaten da askorentzat. Iparraldeko euskaldunak gustuko ikasketaren bat euskaraz egin nahi badute, Hegoaldera joan daitezke, eta horrek selektibitatea egin beharra dakar. Selektibitatea egin ala ez erabakitzea ere zaila da hautentzat. Izan ere, bidea ez da erraza izaten eta ulertzekoa da jende gutxi ausartzea azterketa egitera.

Esan bezala, hautapropa egin nahi duen Iparraldeko ikasleak zailtasun ugari ditu. Euskaraz goi mailako ikasketak egiten jarraitzeko, ordura arte ikasi behar izan duenaz gain, beste programa batean oinarritutako azterketak gainditu behar ditu. Selektibitateko programa ez dator bat eurek ikasitakoarekin. Esaterako, gaztelaniak pisu handia du selektibitatean eta Iparraldeko ikasle batzuentzat hirugarren edo laugarren hiz-

Herri Urrats 2006

Larzabaleko eta Ziburuko kolegioak berritu nahian

Maiatzaren 14an egingo du Seaskak aurtengo Herri Urrats jaia Senperen Aintzirarat leloarekin. Ziburuko eta Larzabaleko kolegioek egoitza berriak behar dituzte, gaur egun euren egoera ez baita ona eta ez baitaude baldintza egokietan. Ipar Euskal Herriko ikastolen aldeko festa honetan bilduko den dirua epe luzerako bi proiektuok ahalbidetzeko erabiliko du Seaskak.

Ziburuko Piarres Larzabal kolegioa 2006-2007ko ikasturterako ireki nahi dute eta Larzabalen barnealdeko kolegioa eraiki nahi da, Manex Erdozainzi Etxart izenekoa. Kolegio honek bigarren mailako 160 ikasle eta lehen mailako 50 ikasle biltzeko aukera izango du.

Maiatzaren 14an 23. Herri Urrats ospatuko dute Senpereko aintzira-ren bueltan. Aurtengo abestiaren musika Philippe Albor gitarra jotzai-

Maiatzaren 14an egingo den Herri Urratsa 23.a izango da.

leak egin du eta hitzak, berriz, Arantxa Hirigoyenek jarri ditu. Herri Urratsek ez du ohiko itxura izango aurtun. Izan ere, Senpereko aintzira hustu egin behar izan dute berritze lanak egiteko. Aintzira udaren hasierarako egongo da guztiz bete; beraz, maiatzerako lakua ez da bete izango. Hala ere, ikastolen festa han bertan egingo da urtero bezala eta gune guztiak irekita egongo dira.

Gaur egun, Seaskak, lehen mailako 18 eskola, 3 kolegio eta lizeo bat ditu eta 2.187 ikasle daude guztira. Aurreko ikasturteetako kopuruari erreparatuz gero, apurka urtez urte ikasle kopuruak gorantz egin duela ohartuko gara. Herri Urrats Iparraldeko ikastolen garapena sustatzeko helburuarekin sortua da, baita euskararen inguruko irudi bikoitza gizarateari helarazteko ere. Estelle Goñik, Herri Urratsen antolatzaileak, euskararen egoera ez dela ona dio, baina galtze prozesua gelditzen ari dela, eta normalizazio prozesuaren bidean dardela; egin diren inkestek eta egungo giroak erakusten duten bezala. Jendearen jarrera aldatzen ari da eta euskara gehiago baloratzen dute. Gaur egun beharrezkoa da Herri Urrats antolatzea, Goñiren ustez; izan ere, Seaskak lan egiteko baliabideen iturri da eta euskararen normalizazio prozesuan jarduteko zinez baliagarria da.

kuntza da berau. Iaz arte ikasleek ez zuten preskakuntza berezirik jasotzen selektibitatea gainditzeko ahal izateko. Ikasleei selektibitateko programa ematen zitzaizkien eta euren kabuz prestatzen zuten azterketa. Joan den urtean eta aurtun, programak emateaz gain, ikasgaietan bideratuz, azalpen xumeak emanez eta zalantzak argituz pixka bat lagundu zaie. Honi guztiari beste arazo bat ere erantsi behar zaio: baxoari eta selektibitateari egun bertsuetan aurre egin beharra. Zama astuna izan ohi da bi azterketok prestatzea, Oihane Camino ikasle luzaidarrak dioen bezala: "Denbora asko pasatzen dugu baxorako ikasten eta ez dugu ia tarterik selektibitatea lantzeko. Pisutsua da bi programa aldi berean ikasi beharra; selektibitatea prestatu behar izatea lan gehigarri bat da guretzat".

Bernat Etxepare lizeoan 45 ikasle daude azken urtean; guztiak baxoa egitera aurkeztuko badira ere, lauzpabost gazte joango dira aurtun selektibitatea egitera. "Kosta ahala kosta nire helburu nagusietako bat selektibitatea lortzea da. Datorren urtean Hegoaldera joan nahi dut ikastera, euskaraz ikasten jarraitu ahal izateko" dio Oihana Camino luzaidarrak. Batez beste, 12-14 ikasle inguru aurkeztu izan dira selektibi-

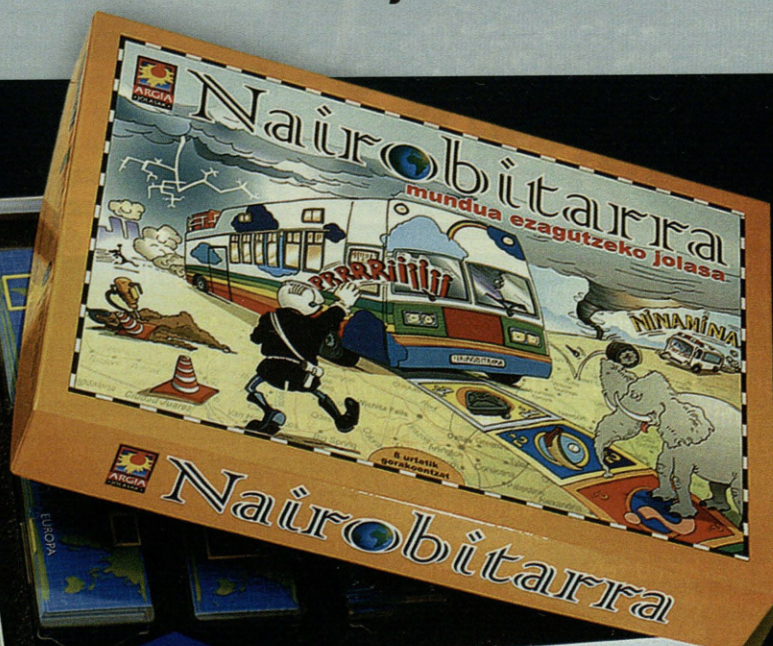
tatera iragan urteetan. Iaz baxoa 57 ikasleetatik 56k gainditu zuten. Azterketa hau gainditzeko duen ikaslea Europako edozein unibertsitate-tan sar daiteke –betiere Estatuko hizkuntza menperatzen badu–, Espainia eta Portugalgoetan izan ezik, hauetan sartzeko hautaprobak nahitaezkoak baitira. Selektibitatea, berriz, zortzi ikasleetatik zortziek gainditu zuten. Datuoi erreparatuz, Gillermo Etxebarriak, iazko urtea ontzat jotzen du. Halere, proba gainditzeari bakarrik begiratzea ez dela aski gaineratu du. Izan ere, hautapropa gainditzeko duen ikasleak nahi duen ikasketa sailean sartzeko maila jakin bat izan beharko du; nota zehatz bat. Hegoaldean eta Iparraldean nota moldeak eta hauen balioak ezberdinak direla aintzat hartuz, Iparraldeko ikasleari zaila zaio Hegoaldeko fakultateetan sartzeko.

Oztopo hauen aurrean, Gillermo Etxebarriak, hein batean, ezinean sentitzen direla dio. Baxoa gainditzeko duen ikasleak edozein unibertsitateko sarbidea zabalik izan behar lukeela gaineratu du eta are gehiago Euskal Herrian. Bitartean zirrikitu bila jarraituko dute. Zirrikituaren tamaina agintean dagoenaren borondatearen arabera izango da, ordea. ■

Jolasak opari

Bidaiazaleentzat edo erronkak gustoko dituztenentzat.
Jolastuz ikasi eta irakurtzen dibertitu nahi dutenentzat,

ARGIAren jolasak.

**Oparitu
itzazu!**

ARGIA
• JOLASAK •

ESKAERAK | ☎ 943 37 15 45 | denda@argia.com | www.argia.com

FADO MASO

MIGUELICO SANZEK LISBOAN IZAN
ZIZUN MENIAREN BERRI, XABIERKO
FRANTZISKOREN MENDEURREN
EKITALDIAN...

Annelia Arkotxa

IDAZLEA

Burdin-sarea

Etxean ikusia genuen, duela bost urteko mapa batean, bazela Yugo ermitaren ondotik bide bat. Ideala Bardeetan oinez lasaiki ibiltzeko. Pentsatu eta egin: xendrari jarraikiz joan gara, ermita baino beheitiago, erregebide bazterrean den kartel turistikoari so egin gabe. Eguerdi ingurua. Familiak heltzen ari pinudien artean igandearen iragateko. Haurrak baloiari ostokoka. Bi hegoamerikar emazte autolekuaren puntan ezkerretik diren parrilla lekuei hurbil jarriak, trunko baten ganean.

4x4endako eta BTTendako moldatua den harri kozkorrezko bidean hasi gara oinez. Bide bazterra, eta inguruko mendixkak estaltzen dituzten erromero eta xarbotabasa buketek Bardeetako basamortuan, mantxa berde, blu-ubelak egiten dituzte. Gainera, berrikitan euria egina duelakotz, putzu arinak badira nonahi. Egia erran, haur denboran aitaren Citroën, 2 CV hartan udako bero saminenean kurutzatzen genituen Bardeak ditut nik ene baitan: bero kiskalgarria, kolore horailak. Aldi honetan, ene oroitzan ez bezala, erromeroa eta xarbotabasa lorean dira.

Bidea badoa kurri aitzina. Urrunean, nondik heldu den ez dakidala, burdinezko asotsa. Lehenik bizpahiru ukaldi motz, gero irristatze luze bat. Edo alderantziz. Hurbileko nekazari etxe batetik heldu datekeen azantza. Asotsa hurbilduz bezala, handituz doa. Bat-batean, burdin-sare berde handi batek hesten digu zerumuga. Bi metro gora bederen den hesia. Kilometro anitz luzekoa. Ohar zaitezke badoala eskuinetik diren alor idorretan barrena, beheiti. Hesi berdearen perimetroan, egoitzak, aintzira, eta zirkoen iduriko oihalezko kanpamendu bat edo bi. Kamioak ere ikus eta entzun daitezke, han barrenean badabiltzala burrunbaka. Jendeak gibeletako karroan badaramatzate. Beheitiago oraino, auto lerro-kadak. Besta ote barne horretan? Kazike nafar baten etxaldea ote? Zergatik bertzela horrelako hesia? Ezkerrera goaz Bardeetako kasko eta larrainei buruz, beti gure bideari

GAIZKA IROZ

jarraikiz. Ordea, zerradura berdeak ere gure bide bera hartzen du, suge berde bat iduri, maldan gora, maldan beheara joanez. Urrundu nahi izanez ere, ez daiteke hesiaren ahazteko modurik aurki. Libertatea kendu balidate bezala sendi naiz. Trabatua eta aldi berean indarrrik gabe. Nabarmena da hesi berde horrek mugatzen duen eremua ez dela, uste genuen bezala, kazike baten etxalde handia. Burdin zerradura ikaragarriari hurbil diren bi largabista luzeak ez direla eremuaren zaintzeko bideo-kamarak; berinak dituen etxe piramidala ez dela *miradora*... Asotsaren iturria ere begi bistan dugu: *wind-gauge*en idurikoa den makina altu batek badaramatza jarleku luze batean jarriak diren jendeak goiti eta beheiti. Neurkada ezberdinetan.

Ferietan bezala. Jende helduak denak. Burdin-sare berdearen gibeletik ikusten ditut, hor barrenean, irriz eta garrasika ari, makina tipuski beheitiraino jaisten delarik. Josteta-parke bat da hor, kadena berdearen bertzaldean. Dudarik gabe. Haurrak ere ikus daitezke txorizoen iduriko globo luzeak eskuetan, gurasoen ondoan... *flash* bat badut: makina herdoildua ikusten dut, gasolinik gabe direlakotz kamioiak geldituak, parkea suntsitua. Bushek Iran atakatu baitu eta petrolio krisialdi gaitza osoan... Berriz nereganatzen naiz. Itzultzen gara gibelera. Bardeetan bertze bide batetik sartuko gara. Emazte bat oinez kurutzatzen dugu. Parke hori zer den? "*Senda viva* dateke!". Berak ez duela ikusia. Zoo bat ere badela. Erraten diot ez ote litzatekeen "*Senda muerta*" deitu behar, bizia

den xendra burdin-zerraduraren kanpotik doana delakotz! Dio andreak bertze horrelako parke bat eraiki gogo dutela "*para distraer a la gente*", Irati aldean. Bera Aoizen bizi dela, Itoizko urtegiaren azpian. Ikaraz. Urtegiaren alderdi bat hasia delakotz kurrinkaka. Herria bitan banatua dela. Bai manifestaldia izan dela berrikitan baina jendea aspertua dela hainbertze urte alferrik protestatzen: "...de todos modos hacen lo que les da la gana". ■

Burdin-sare berdearen gibeletik ikusten ditut, hor barrenean, irriz eta garrasika ari, makina tipuski beheitiraino jaisten delarik. Josteta-parke bat da hor, kadena berdearen bertzaldean. Dudarik gabe. Haurrak ere ikus daitezke txorizoen iduriko globo luzeak eskuetan, gurasoen ondoan... *flash* bat badut: makina herdoildua ikusten dut, gasolinik gabe direlakotz kamioiak geldituak, parkea suntsitua. Bushek Iran atakatu baitu eta petrolio krisialdi gaitza baita okzidente osoan...

Mikel Aramendi

ANALISTA POLITIKOA

Estrukturala

Izen bat nolabait mugatzen duen hitza dela adjektiboa dio hiztegiak, eta horregatik, mugapen horiexen bila, emango zitzaien hainbeste buelta ETAk bere su-etenaren nolakotasuna zehazterakoan erabili duen iraunkorra adjektiboari. Beste hau edo hura baino gehiago edo gutxiago ote litzatekeen neurtzen saiatzeko prest dagoenik geratzen da. Interesgarriagoa deritzot, nolanahi ere, Joseba Egibarrek, bere hausnarketaren ondorioz agian, erakunde armatuak erabilitako horren sinonimotzat plazaratzen duena: estrukturala. ETaren su-etena estrukturala izango litzateke oraingoan.

Ez dakit martxoaren 22an iragarritakoari deitura berri hau egokitzen ote zaion. ETaren barnean ez ezik gorenean egon beharko nuke segurantziaz iritzia botatzeko, eta ez da hala, noski. Nagoen lekutik, horrelako zerbaiten sustraian koiuntura politiko nazionalaren nahiz nazioartekoaren ikuspegi berri bat, edota bere garaian erakundeko sei kide preso ezagunek idatzi eta modu iskanbilatsuan ezagutzera eman zen gutunean zetzana bezalako hausnarketa estrategikoa egon beharko lukeela deritzot. Eta irakurri ditudanetan ez dut horrenbeste korrik ikusi oraingoz.

Egibarrekin bat etorriko nintzateke, ordea, deitura horrekin adierazi nahi duena elkarriketa berberean ez ezik aipatu adjektiboa bota aurreko esaldian diona berresteko modua balitz funtsean: Trantsizioaz geroztik bizi izan dugunaren aldean guztiz ezberdina izango den eszenategi politikoaz zabalitzen duela su-etenak –egonkortzen den adinean, diot nik–, hainbat jende oraindik ohartu ez bada ere. ETaren borroka armatuaren amaierak euskal politikagintzan –eta agian, Espainiakoan ere bai– aldaketa estrukturala suposa dezakeela pentsatzea bidezkoa baino gehiago ezinbestekoa iruditzen zait niri ere. Su-etenaren –eta, kasu, haren zapuzketaren– eragin politiko sakona azpimarratzera letorke gogoeta hori.

DANI BLANCO

Estruktura aipatzean, ordea, ni behintzat ez naiz ari marko juridiko-politikoan pentsatzen, joko politikoaren protagonista diren talde eta estrategien arteko elkarlotura eta oreka dinamikoan baizik. Markoaren aldaketa, izatekotan, beste alor horretako aldaketaren kumea izango baita, eta ez alderantziz. Eta hor bai ikusten ditudala gure politikariak etxeko lanak egin gabe.

Atzeraezinezko su-eten batek ezker abertzalearentzat erakarriko lituzkeen ondorioez gogoetak aditu ditut, baina gehienak oso axalekoak iruditu zaizkidala aitortu behar dut. Aldaketaren ondorio materialetan geratzen da

hausnarketa, ia beti. Ez zaio arretarik eskaintzen egoera berriak, ezinbestean, erakarriko dizkien moldakuntza politiko sakonei: estrategiak, aliantzak, barne egituraketa eta lidergoak... Erresistentzia eta mobilizazioa helburu nagusizat duen oposizio mugimendu bat, demokrazia errepresentatiboaren instituzio eta moldeetan soilik jokatu duen korronte bihurtzea zein konplikatu den ohartzeko, badira hamaika adibide Espainiako Trantsizioan, edota urrutiagoko beste hainbat herrialdetan.

"Normaltasunaren" jokozelai horretan zaharragoak direnei ere erronka latzak ezarriko dizkie, ordea, horrelako aldaketa estrukturalak. Urrutiago joan gabe, Egibarren EAJri. GBBko buruak jada zerbaiten errezeloa

baduela nabari ikusten da aipatu elkarriketan bertan, bere burukideetako batzuen buruhauste nagusia izango litzatekeen "matxarda" –Kataluniako ereduari jarraituz, Zapaterok edota PSEko buruek, ezker abertzalearekin elkartzuz, jeltzaleak Eusko Jaurlaritzatik kanporatu ahal izateko egin nahi izan dezaketena– aipatzen duenean. Estrategiari dagokionez, gutxienekoa izango da hori, halaz eta guztiz. ETA jardunean izan den bitartean, abertzaletasuna –maila guztietan– eta biolentziari ukoa beste ezaugarriarik ez du behar izan EAJk EAEko hautesleriaren zati mardulena bereganatzeko. Aurrerantz, ordea, hori ez da horrela izango. ■

Estruktura aipatzean, ordea,

ni behintzat ez naiz ari marko juridiko-politikoan pentsatzen, joko politikoaren protagonista diren talde eta estrategien arteko elkarlotura eta oreka dinamikoan baizik. Markoaren aldaketa, izatekotan, beste alor horretako aldaketaren kumea izango baita, eta ez alderantziz.

Eta hor bai ikusten ditudala

gure politikariak etxeko lanak egin gabe

Josemari Velez de Mendizabal

IDAZLEA

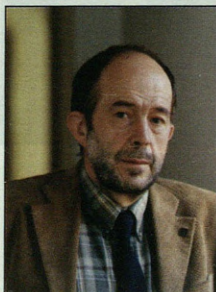
Justizia ezartzea ez da Jainkoaren betebeharra

Ostegun Santuko elizkizunetatik etxeratu berri jarri naiz ordenadorearen aurrean, nire baitan piztu —berpiztu— den sentsazio desorekatzailea oraindik uxatu gabe. Judutarrek Egiptotik ateratzeko aingeru batek egipziarren sendietako maiorazko guztiak zein abere taldeetako adinduenak hiltzea ez dut sekula ulertu ahal izan. Bazkoko arku-mearen odolez judutarrek ziprztindutako euren ateen aurrean geratu gabe pasatu bide zen aingeru akabatzailea, exodoari hastapena emanez. Historia Sakratuaren liburuetan gazte ginela ikasi genuen hura guztia errepatatzeari ekinez gero zalantza ugari sortzen zaizkit.

Istorio haietatik auskalo zenbat mila urte geroago munduko bazter guztiak dantza makabroan ari dira, eta oporraldi laburreko lehen egun honetan ere albistegiak lutuz jantzi dira, gehienetan teokraziaren garro azpiratzaileen eskutik. Jesus jaio zeneko Palestina hartan agintea Erromak zuen moduan, gaur estatubatuarren aliatuek itoazten dute lurraldea, itxaropenerako bide eskasarekin. Eta teokrazia aipatu dut kontzientzia osoz, izan ere Bush eta enparauek erlijioaren izenean haizatzen baitituzte banderak.

Iparamerikar protestante eta katoliko eskuindarren %40aren botoekin atera zen garaile Bush eta, garbi dago, erlijioak zeri-kusi handia du estatubatuar politika-gintzan.

Mendebal zibilizazioa teokraziak —kristokrazia— zuzentzen duelakoan nago. Kristoren izenean mintzatzen zaizkigu agintari ugari, Bushen eskutik jainkoaren grazia iritsi ahal izan balitzaie bezala. Eta Mesias berria da Bush askorentzat, on eta gaizkiaren mugak ezartzeko gai bide baita. Amerikako Estatu Batuetan sortutako kris-

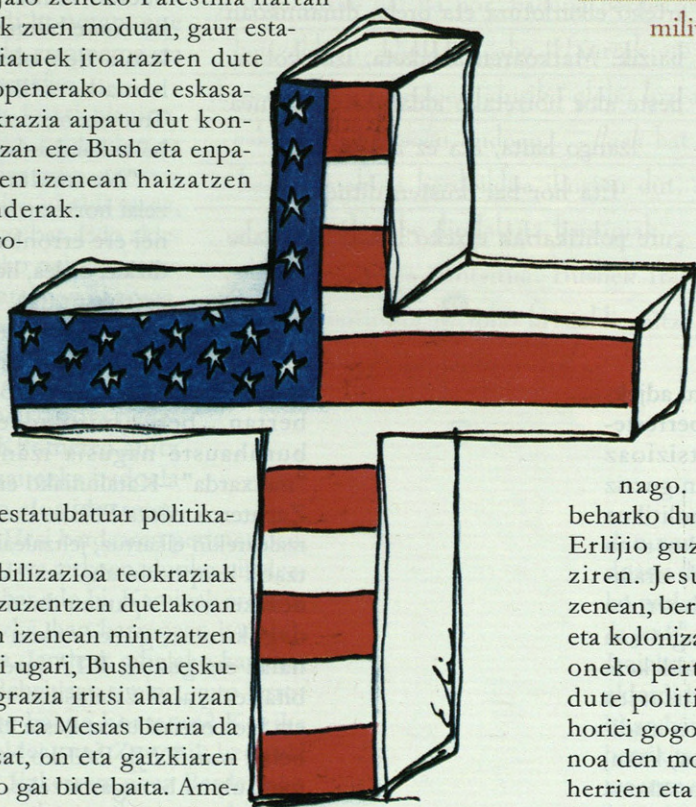

DANI BLANCO

tau faxismoa gero eta nabariagoa da plangintza ekonomiko, militar, kultural eta politikotatik.

Nik ez dut inoren erlijioaren izenean harritzarrik gosaldut nahi. Eta, are gutxiago, erlijioa eta morala bereizi ezin direla sinestara zi nahi diguten horiekin. Eta zaku berean jartzen ditut, kasu honetan, bushkideak eta

Mesias berria da Bush askorentzat, on eta gaizkiaren mugak ezartzeko gai bide baita. Amerikako Estatu Batuetan sortutako kristau faxismoa gero eta nabariagoa da plangintza ekonomiko, militar, kultural eta politikotatik.

binlaskideak. Bi muturrak zeharo kaltegarriak dira eta ezin dugu burua jaso, etika erlijioaren barruan bakarrik lortzen dela defendatzen duten horiek desenmaskaratu arte.

Baina erlijioa eta politika eskutik joan daitezkeelakoan nago. Areago, elkarren ondoan joan beharko dute, gizadia onbidetik garatuko bada. Erlijio guztiak justiziaren moralean eraiki ziren. Jesusek berak, Jerusalemera sartu zenean, bere herria pairatzen ari zen esplotazio eta kolonizazioa salatu zuen. Zoritxarrez, fede oneko pertsona askok erlijioaren kontra jo dute politika zuzena burutzearen. Baina horiei gogorarazi beharko litzaieke erlijio tiranoa den moduan erlijio iraultzailea ere badela, herrien eta gizakien askapenerako bultzatzen duena.

Bakea ez da, soilik, gerrarik eza,
justiziaren presentzia eta garaipena
baizik, dimentsio guztietan. Eta, otoi,
bakerik eza ez da inongo Jainkoaren
erruagatik! Jainkoak ez du irtenbiderik
ekarri behar. Bakea, justizia,
askatasuna geuri, gizon emakumeoi,
dagozkigu eta

Kristau kulturen hazita eta hezita, ez zait interesatzen Bushen askatasuna. Ez dut maite agintari klasearen interesari jarraitzen diena, kapitalismo korporatiboaren politika neoliberalistaren gainean eraikia. Amerikako Estatu Batuen aurrekontuetako ia erdia armagintzan inbertitzen da... eta populazioaren %12,7 -ia 40 milioi biztanle- txirotasunean bizi dira. Hori bai: munduko biztanleriaren %6 diren arren, planetako aberastasunaren %48 kontsumitzen dute. Kontuak ez zaizkit koadratzen. Eta zer esan, eurentariko %2k estatuko ondarearen %40 duela dakigunean? Bushen fanatismo politikoa erantzut, bere menpeko hiritarren arteko diferentzia soziala pekatuan datza, batzuek -ahaltsuek- Jainkoaren ukitua duten bitartean besteek porrota -gero eta gehiago- erlijio desbideraketaren ondorioarengatik dela baieztatzen delarik. Hortik, hain zuzen, damu pertsonalerako dei publiko etengabeak! Eta hori guztia bere menpekoeztat badauka, zer ez du esango "amerikarren Jainkoa", "gure Jainkoaren borondatea", "estatubatuar demokrazia" eta halakoetan sinesten ez dutenentzat? Galdetu Afganistanen, Iraken edota Palestinan.

Interesatzen zait, ordea, bakea egiten dute-nentzako justiziaren hazia bakean ereitea. Izan ere, gatazka globalek eragina dute toki mailan eta munduko edozein kantoitako miseriari nola erantzun dakiokkeen asmatzean datza eguneko iraultza. Bakea ez baita, soilik, gerrarik eza, justiziaren presentzia eta garaipena baizik, dimentsio guztietan. Eta, otoi, bakerik eza ez da inongo Jainkoaren erruagatik! Jainkoak ez du irtenbiderik ekarri behar. Bakea, justizia, askatasuna geuri, gizon emakumeoi, dagozkigu eta. ■

TXANDAN
Sustrai Colina

Estatistikaren zeruan

Bizitzan, egiak, gezurak, eta estatistikak daude. Nahi duguna esaten dutenak. Nahi ez duguna arrazionalizatzen dutenak. Beti dute arrazoi. Apaizak bezain kontserbadore, Che Guevara bezain iraultzaile, beti erdibidean, beti bide erdian...

Estatistikak EAJkoak baitira. Komeni denean azaltzen dira. Deseroso daudenean ezkutatu. Koadratzen ez duena borobiltzeko ahalmen izugarria daukate, segurua iragartzeko sena. Egiten baino abilagoak dira egoten, agurtzen bezain trebeak egurtzen.

Egunkarian bizi dira. Iritzian, politikan, gizartean, ekonomian, kirolean, kulturen, horoskopoen... Denetan. Ez dira beti ulergarriak, baina aizue, egunkarian agertzeko ez dago ulergarria izan beharrik.

Euskal Herri osoan daude, denon ahotan, mahai bueltan, jan-edanetik gertu. Elkarrekin zer-ikusirik ez duten arren beti jar-tzen dira ados. Kontraesanen gainetik, mahaiaren azpitik.

Bai, bai, Estatistikak EAJkoak dira, eta guk, kasu egiten diegu, ez gaixotzeko modu ziurrena medikuntza ez joatea dela ahaztuta. ■

HIRUKO TXIRIAN
Joxemari Ostolaza

Negoziaketa

Garaiak bizi omen ditugu. Hori diote behintzat han eta hemen. Iratzargailu irratiduna dugunetik, horrekin esnatzen gara, horrek gaitu laguntzen komoneko lehen jardunean. Gutxienez bi parte behar dira edozein auzitan, eta nago oraingo honetan bakarra dugula zerbait adosteko prest lanean dabilena. Ez dirudi estatuen aldetik hobekuntzarik dagoenik. Azken atxilotetek ez dute behintzat esperantzarik ekartzen, Guardia Zibiletako kuartelilloetako tratua beti bezalakoak baitira, torturapean oinarrituak. Ibon Meñikak salatu du torturatu egin dutela eta nik behintzat ez dut dudarik egiten. Eta edozein adoste aitzinean parte bat soilik gertatzen baldin bada onuraduna, malo, bestea kaltetua irten denaren seinalea baita. Ez dirudi hori metodori-egokiena bizi dugun egoera liskartsua baretzeko. Beti izango da norbait Barañainen eta Getxon erasotzeko, kontuan hartuta bestela ere, berez, prozesu honek aski etsai badituela indar kontserbadoreen artean. Ez ninduke harrituko eraso hauek armadun profesional-ekinak direla jakiteak, lehen ere plater horietarik ederki hornituta baitago herri hau, horien sukaldeek ez baitute beste menu klaserik eza-gutzen. Sanzek eta, ez dute zalantzarik. ETA dugu arduradun. Memori urria dute, Madrilek salatzen ditu martxoaren hamaikako batean. ■

Anjel Lertxundi

IDAZLEA

Hosto berri

Euskal Herrian, ezinezkoa

E guzkia, goiengan. Urte-sasoari ez dagokion beroa dakar hegoak. Erromako *Chiesa del Gesù* elizan sartu gara. Bertako barroko ederra gozatu nahi dugu, Loiolako Inazioren hilobia ikusi, elizako freskuran atseden hartu. Aulkietako batean eseri gara, kupulan dauden Bacicciaren freskoak hobeto preziatzeko.

Hartan, hamalau bat urteko gazte-talde bat sartu da bi irakasle gidari dituztela. Hogeita hamar bat neska-mutil dira guztira. Elizaren ezker aldeko lehen aulki-ilaretan eseri dira. Irakasleetako batek zirkin egin dio nesketako bati. Neska ikasleen aurrez aurre jarri da. Paper batzuk atera ditu karpeta bate-tik. Ez dago urduri, egiten dituen keinu eta mugimendu guztiak natural-naturalak ateratzen zaizkio. Elizaren ezaugarri artistikoei buruz hasi da hizketan. Ondo prestatua du gaia, jario gozo eta bizkorra du, oso bakantetan begiratzen du apunteetara. Ikaskideek arretaz segitzen dituzte neskaren argibideak. Eta naturaltasun osoz. Nabarmena da ohituta daudela halako ekitalditara. Aldian behin ikasleren batek eskua jaso eta galderaren bat egiten dio neskari, hark ere jario handiz eta natural. Galdera guztiei erantzun die neskak. Saiok hogeit bat minutu iraun du. Bukatu denean, neska-mutilak elizan sakanatu dira, talde txikitari, neskak esandakoak hobeto begiratzeko.

Neskaren jardun jariotsuak eta galderaren bat egin dutenenak ahoa bete hortz utzi du nirekin den laguna. "Hori, Euskal Herrian, ezinezkoa!", atera zaio.

Italiarrek hiltun fama dute. Berezkotik ere izango dute, jakina, baina Italiako eskolak garrantzi handia eman dio beti ahozkotatzenari. Italiako eskoletan ohikoa izan da beti deklamatzea, klasekoen aurrean gairen bati buruz mintzatzea, testuak buruz ikastea, debateak egitea, beti ere hizkeraren jarioa zaindu eta bizitzeko.

DANI BLANCO

Korporatibismoa

Elizatik irten eta, elkarri hitzik egin gabe, terraza batean eseri gara laguna eta biok. Eskatu ditugun bi *Nastro Azurroak* ekarri dizkigute. Etsipenak jota eta isilik segitzen dugu. Seguru nago "Hori, Euskal Herrian, ezinezkoa!" generabilela kabutan. Eta baita gure gaztetxoan jardun zangalatrabatsua, etena, motela —eta erronkatsua— ere.

Egizu funtzionarioei buruzko kritika orokorren bat eta laster aterako zaizu funtzionario-talde minduren bat beren estatusaren defentsan. Gauza bera gertatuko zaizu mediku, arotz, txorroskile-ro edo txerpolariekin ere. Lanbide jakin bateko kideek berehala egiten dute bat beren interesak edo beren irudia kaltetuta sumatu orduko. Beste lanbideren bat kritikatzan duzula? Bost piper, ez da nire gremioa!

Korporatibismoa deitzen zaio elkartasunerako jarrera bihotz zabal horri, eta hitzaren erabilera hori berri samarra bada ere —berez, korporazioak sortzea helburu duen sistema sozio-ekonomikoari deitzen zitzaion hala oraintsu arte—, korporatibismoaren gaitza ez da berria. Adibide bat baino gehiago ditugu literatura klasikoan, filosofoen protesta bat ere barne Alejandro Handiak esku-lanik ez egitea kritika-tu zielako. Baina gogoratzen dudana kasurik bitxiena hemezortzigarren mendekoa da. Ezaguna da Voltaire filosofoa Prusiako Federiko IIaren adiskide mina izan zela. Ezaguna, halaber, bien arteko urtetako adiskidetasa eten egin zela momentu jakin batean. Gutxi ezagutzen

dena, hausturaren motiboa da. Voltaireren *Luis XIVaren mendea* liburuak izan zuen, antza, errua. Bertan, *Le roi soleil* delakoaren meritu begi-bistakoak txalotzeaz gainera, filosofoak gogor kritikatzan ditu haren auto-

Gizarte honek, gupidaren gupidaz

dago gupituta monarkiaren egoera

txit gupidagarriarekin, eta urtero-

urtero ospatzen du Errepublikaren

eguna errege jatorra eta monarkia

probidentziala ezertan kritikatu gabe

irudiak:

Antton Olariaga

ritarismoa, megalomania eta erregetzaren zentzua. Federiko II mindu egin zuen liburuak, baina ez Voltairek Luis XVIari buruz esandakoak oker zeudelako, errege bat -ia ehun urte lehenagokoa!- modu zorrotz hartan epaitzera ausartu zelako baizik.

Ibilian-ibilian eta ikusitakoak ikusita, egia izango da erregeak direla korporatibismoaren premia handiena dutenak. Eta gizarte honek, gupidaren gupidaz baitago gupituta monarkiaren egoera txit gupidagarriarekin, urtero-urtero ospatzen du Errepublikaren eguna errege jatorra eta monarkia probidentziala ezertan kritikatu gabe.

Ikonoграфия

Arnaldo Otegi, epailearen aurrean, eskuak ukondoan gurutze eginda eta petxua aterata. Xabier Arzalluz, aterki bat gora eta gora jasoz, *Eusko gudariak gara* kantatzen ari delarik. Aita Santua, trikornioa buruan duela. Aznar, hankak Bushen mahai gainean jarrita.

Egia bada irudi batek mila hitzek baino gehiago balio duela, lau argazki horiekin egindako foileto hitzik gabea argitaratzeko proposatuko nioke gure unibertsitateari. Manual egokia litzateke historia garaikideko klaseetan. Edo semiotikakoetan. Edo publizitateari buruzkoetan. Edo psikiatriakoetan...

Baina unibertsitateak liburua argitaratuko ez balu ere: irudiok gure begi-ninien memorian gelditu dira garai jakin baten adierazgarri.

Su-etenak

Su-etenarekin pozik? Bai, ETaren desagerearen atari izango delakoan.

Su-etenarekin itxaropentsu? Bai, baldin presoen egoera konpondu beharrezkoak ez badu hildakoen memoria ahultzen, estaltzen.

Su-etenarekin kezkarik? Bai, baldin alderdietako oilarren kezka bakarrak nork bere oilategia zaintzea badu helburu.

Su-etenak izango du atzera bueltarik? Ez. Bai, zera. Nola ba! Ezinezkoa da! Baina ezetz esaten genuen eta aurrekoan ere oraingo konbentzimendu berdintsuarekin...

Aharrausika

"Espainia puskatuko digute, hausten ari da, bukaeraren hasieran gaude..!" Gero eta durundutsuagoa da Espainia hausten ari dela

Su-etenak izango du atzera bueltarik?

Ez. Bai, zera. Nola ba! Ezinezkoa da!

Baina ezetz esaten genuen eta

aurrekoan ere oraingo

konbentzimendu berdintsuarekin...

'Espainia puskatuko digute, hausten ari

da, bukaeraren hasieran gaude..!'

Gero eta durundutsuagoa da

Espainia hausten ari dela uste dutenen

pesalunbrezko lantua

uste dutenen pesalunbrezko lantua. Katalunia arriskuan, Euskal Herriak mehatxu, Galizia bere errebindikazioak egiteko txandaren zain. Eta orain Andaluzia errealtate nazionala dela esaka...

Goethek zioen inor hasten zitzaionean nazioaren arriskuaz edo heriotzaz hizketan, aharrasika hasten zela, uste baitzuen esaten ziotena ez zela abertzalekeria gizentzeko erretorika besterik. Erretorika hori, ordea, desagertuak uste genituen mamuak berpizten eta indartzen ari da Espainiako partean: frankistak, falangistak, joseantonianoak...

Erreketeak ikusten hastea bakarrik falta zaigu...

Aho-bizarrik gabe

- Akordio batera iritsi naiz nire herriarekin. Herriak nahi duena esaten du. Nik nahi dudana egiten (Prusiako Federiko IIak).

- Emandako hitzak hitz hartaz fidatu dena konprometitzen du, ez hitza eman duena (Jacques Chirac).

- Italia nire enpresa handiena da (Silvio Berlusconi).

Eskarmenturik ez

"Tranpa gaizto batera eraman dituzte gure soldaduak, eta ederki kostatu behar zaigu Iraketik irtetea duintasuna galdu gabe. Informazioa ezkatutuz engainatu dituzte eta bertaraino eraman. Bagdadeko komunikatuak berantak dira, faltsuak, manipulatuak. Esan zaiguna baino askoz ere zailagoa eta gogorragoa gertatzen ari da guztia. Gure gobernu, berriz, iritzi publikoak uste duen baino odolzaleagoa eta eraginkortasunik gabeagoa da. Gaur ez gaude batere urruti hondamenditik".

Goiko testua Bushen edo Blair-en aurkariren baten predikutzat hartuko zenuen noski. Orain laurogeita sei urte idatzitako hitzak dira: 1920 urtean Britainiar Inperioko Irak inbaditu zuenekoak. Hitz esanguratsu horiek, berriz, Thomas Edward Lawrence idazle eta espiarenak dira. *Arabiako Lawrence* gisa ezagunagoa egingo zaizunarenak.

Botereak hori du abantaila: eskarmentua, orotan, besteen bizkar. ■

Pako Sodupe

IDAZLEA

Ohiko trenaren fabore

B adator trena: hobe dut eskuineko bagoian sartu, ezkerrekoan hots handian mintzatzen den gazte zaratsua joango da eta.

Leihoan egokitu naiz: oi, lur, oi lur! Ez da Lizardik behiala ikusitako nekazari gizandi idurikorik ageri, berotegi barruan sumatzen da gizon edo emakumeren bat berogailu sistema abian jartzen, hortxe non-bait, udazkena aurreratua dugu eta. Artasorenen bat han-hemenka, gehienbat belardiak eta berotegiak. Saihesbide eta ingurabideetako zutabetzarrak, argindar-zutoinak eta gunek, errepideak, ibai-ertzeko belardiak eta berotegiak. Aurreko jarlekuan aurpegi ederreko emakume gaztea daukat, ilea atzera bildua, belarritako txuri biribilekikoa, ondo jantzia, oinetako desberdinak beti, ez dugu inoiz hitz egin, baina jada ezagunak gara, geltoki berean jaisten garenez: nora joaten ote da?

Hara, sartu dira bi emakume preperztiodunak, baserritarrak hortxe-hortxe, oraindik sasoiko baina adinean aurrera: “*Hoy bien que le dan a la cale*—aizan, gaur hotz zegoen benetan—, —bai, elurra a la vista!, orain baserri askotan morroitarako kanpotarrak hartzen ditinate eta lehengoan kontatu zidatenez: alde egin din morroiak harako baserritik eta hurrengo egunean dirua falta: lanean ari zen bitartean ondo, baina ez zinan asko izango, eta alde egin aurretik eskupekoa eraman hark! Kontuz ibili beharra zegoen!”. *How are you* beltz batek beste bati, gero beren hizkuntzan hasi dira. Bagoian badira bizpahiru beltz eta beste bizpahiru magrebtar arabieraren dialektoren batean mintzo edo berbere, ez jakin!

Oi, etxe-sail, oi etxe-sail! Gaztelaniaz hiru emakume: “Etxe batek 50 milioi, beste batek 60, nora iritsi behar dugu? Nola ematen dio jendeak buelta hainbeste diruri? Honek ezin du hola segitu! — Batere etxerik ez dutenek ez, baina baten jabe direnek hura saldu eta beste bati helduta aurrera egiten dute, errua geurea da”. Beno, jardun hau oso entzuna dut, *Berriari* begiratu bat emango diot. “— Inork ez zinan espero horiek banatzea: zenbat denbora da ba

ALBERTO ELOSEGI

etxea erosi zutela! Hor niretzat bazegon ezkontzen ez den zerbait: itxuraz pozik ezkondu eta handik hilabete gutxira bereizi: hipokrisia. Emakumea Hendaia zihon bizi-tera, eta gizona hemen geratzen dun”.

Leihora begiratu eta alde batera txalet modukoak, aurrerago etxadi duinak, aurrerago ez hain duinak, solairu gehiegitakoak, merke-itxurakoak, lantegiak, langile-auzoak... ez daukat burua errepidean joan beharrik, auto-ilarak bost axola, euria edo elurra edo izotza egin, batere ardurarik ez; autoa martxan jarriko den kezkatu beharrik ere ez. Gasolina gora eta gora doan honetan patrikarako zein ona den, berotegi-efektua sortzen ez dut laguntzen, errepide berriak egiteak berekin ohi duen natur txikiziorik ere ez, ederra bezain ttipia dugun lurraldean... zerbait eroriko balitzaio emakume aurpegieder honi hizpidea sortzeko —arrazoi duzue, oso aitzakia merkea!—.

Epaitegiko langileak sartu dira. Opor-zubia dute hizpide: halakori ordutegia aldatu diote behin-behinekora baita, beste halakori ere bai, baina oraingoan ondo egokitu zaio; kontratu-motak eta batez ere opor egunak, opor-zubiak dituzte hizketagai. Behin-behineko edo behin betiko funtzionarioak beti funtzionario esatekotan nengoela, eskularruak erori zaizkio emakume aurpegiederri...

Bai ederra trenean bidaiatzea autoarekin ernegatuta ibili barik, nik: bai ederrak auto azkarrak, auto-lasterketa zirrargarriak berak, tren aspergarri hauen ondoan. Harkaitz Canoren azken

ipuin liburua, *Neguko zirkua* deritzana, bai egokia trenean irakurtzeko: joan-etorri bakoitzean ipuin bat irakurtzeko astia, eta asko gustatukoak birritan bi bidaiatan. — Nik ere irakurtzea gustuko dut, trenean ez, baina!, jarraitu irakurtzen, gusto baduzu!

Zenbatez petrolio, errepide eta auto gutxiago beharko genukeen ohiko trenetan ibilita! Gehiago berriz, astia irakurtzeko edo bidaiakideekin solasteko, entzuteko, ederresteko; leihotik etxe, belardi eta bestelako, urte-sasoen koloreen ñabardurak begi-aukeran ditugula. ■

Zenbatez petrolio, errepide eta auto

gutxiago beharko genukeen ohiko

trenetan ibilita! Gehiago berriz, astia

irakurtzeko edo bidaiakideekin

solasteko, entzuteko, ederresteko;

leihotik etxe, belardi eta bestelako,

urte-sasoen koloreen ñabardurak

begi-aukeran ditugula

Kultura

Espai Catalunya
Topalekua Donostian:
bi herriren zubi

▣ Ezpalak
▣ Argitalpenak

▣ Denbora-pasak
▣ Ihesi
▣ Makina bat kontu

Landareak
Nafarroako
zuhaitz
monumentalak

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

La Fundición

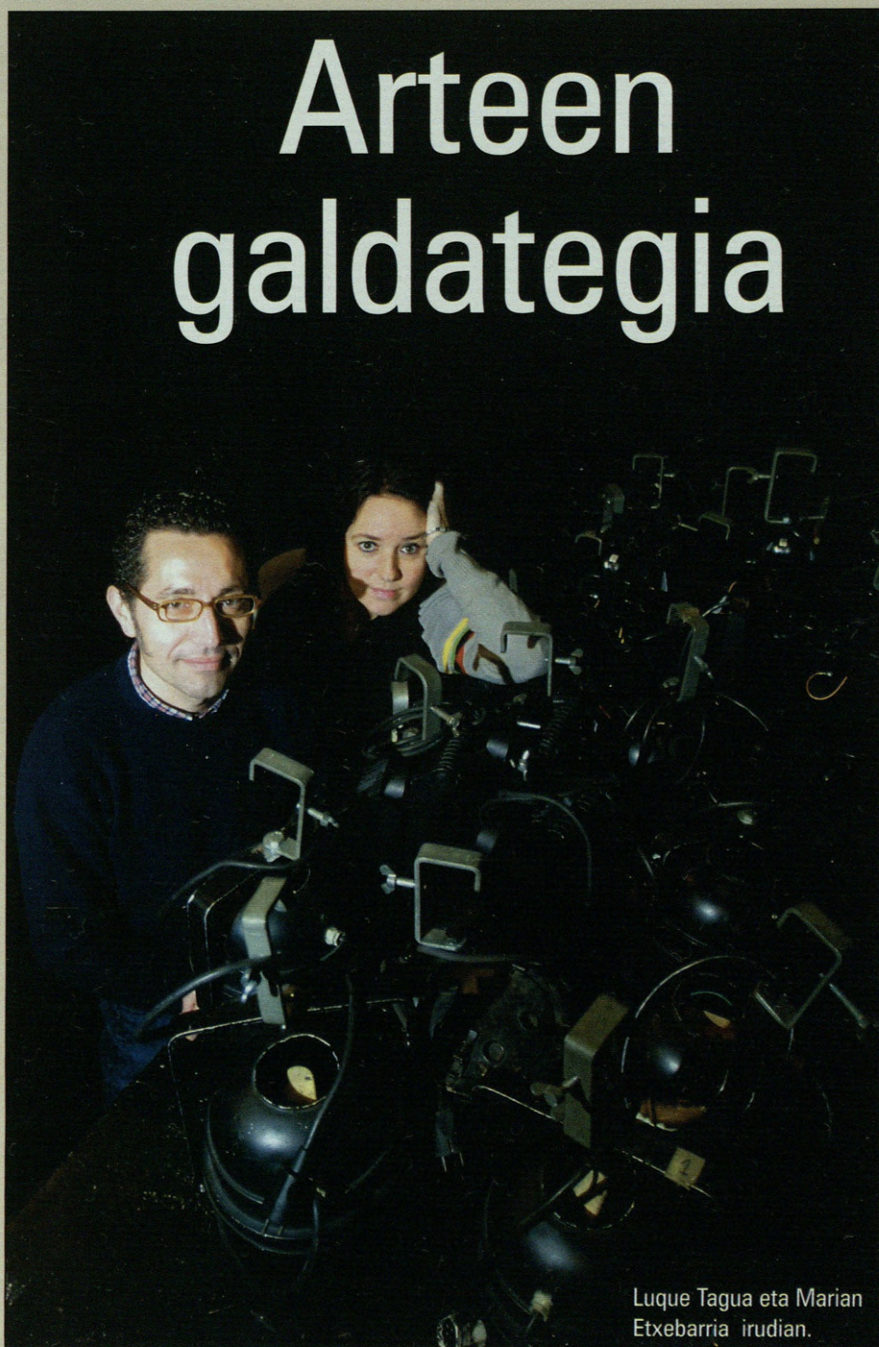
Bilboko La Fundición aretoak hogeitau beteko ditu udazkenean. Hamarkada bi arte ekimen garaikideak (dantza eta antzerkia batik bat) zabaltzeko ahaleginean, proiektu koherente eta, bertakoen esanetan, "erradikal eta arriskutsu" baten bidez. Aretoaren sortzaileetako bat, Luque Tagua bartzelonarra, La Fundiciónen iraganaz eta orainaz mintzatu zaigu.

UNAI BREA

Argazkiak: Iñigo Azkona

BARTZELONAN ETA BRUSELAN elkarrekin jardun eta gero, Luque Tagua eta Laura Etxebarria dantzariak Bilbora etortzea erabaki zuten 80ko hamarkadaren erdian. Taguak oroitzen duenez, "pentsatu genuen Bilbo, unibertsitatea daukan hiri bat, kultura eta ekonomiari dagokionez erdi-goi mailakoa, gune egokia izan zitekeela ekintza eszeniko garaikideak gauzatzeko. Itzulera bat izan zen,

Arteen galdategia

Luque Tagua eta Marian Etxebarria irudian.

Hogei urte garaikidetasunari bideak zabaltzen

nolabait ere, batez ere Laurarentzat, bera hemengoa da eta". Basaurikoa, hain zuzen. Gaur egun, Lauraren ahizpak, Marianek, osatzen du La Fundación zuzentzen duen hiru-kotea.

Behin Euskal Herriratuta, gogoan zeukaten asmoa gorpuzteari ekin zioten. "Arte ederak, dantza eta antzerkia batuko zituen plata-forma sortu nahi genuen", dio Taguak. Fundiciones Ligeras del Norte enpresarena izandako lonja erraldoi bat hartu zuten: 500 metro koadro inguru, arte-galeria bat eta entsegu gela handi bi. Lekuaren izena gustatu egin zitzaion eta, agerikoa denez, aretoa bataiatzeko erabiltzea erabaki zuten azkenik. La Fundación, galdategia. "Guztiz bat zeto-rren diziplina desberdinak elkartzeko geneu-kan asmoarekin".

Hasierako asmo utopikoak

Denborak ematen duen ikuspegitik, Taguak "proiektu utopikotzat" gogoratzen ditu orain La Fundaciónen lehen urrats haiek. "Oso zaila zen hari eustea. Guk sortu egiten genuen, dantzatu... eta jende asko elkartu nahi genuen han, benetan galdategia izan zedila, ikastaroak eman, komunikazioa sortu...". Azkenik, zabalkunde lanari ekin behar ziotela deliberatu zuten, sormena albo batean utzita. Izan ere, aretoa ireki eta bost urtera utzi zioten dantza egiteari, baina Taguak ez dauka horren minik.

"Hamar urtez eutsi genion hasierako proiektuari, baina apurka-apurka konturatu ginen gure zeregina garaikidetasunaren presentzia bermatzea zela, eta horretarako, lehenbizi, administrazio-hizkuntza ikasi

genuen". Azkenik, 1996an oraingo egoitzara joan ziren. Deustun dago, Ibaizabal bertatik bertara duen kale erdi-ekzutu batean. Itsasadarraren beste ertzean jaiotz doan Bilbo berria ikusteko talaia paregabea, inondik ere. Tokia lehengoa baino txikiagoa da, hori bai, eta ez da margolan galeriarik dagoeneko.

Ospea, bazter batean egon arren

Garaikidetasunaren presentzia bermatu nahi zuten, eta horretan dabilta buru-belarri, honezkero zabalkunderako bulego bihurtuta. "Gure lanak hiru adar nagusi dauka: bertoko produkzioa, estatukoa eta nazioartekoa". Honenbestez, leku askotako artistak eta taldeak igarotzen dira La Fundiciónetik -hilean hiru asteburutan eduki ohi dute emanaldiren bat, irailetik ekainera-, eta aretoak ospea lortu du, baita nazioartean ere. "Kontuan hartu behar da ez dela berdin Bilbora etortzea, edo Madril eta Bartzelonara", aldarrikatu du Taguak. "Jendea ez dago hona etortzeko irrikan, Almodovarrek nekez ikusiko zaituelako hemen".

Erakutsiko dituzten lanak ondo aukeratu zituzte. "Lan bat kontratatzeraz bultzatzen gaituena zalantza da. Ona izango da, ala txarra? Dantza da, antzerkia da? Jaialdietan erabiltzen diren mezuek ez digute balio. Alegia, 'ondo salduko da', 'gustura irteten zara aretotik'... Programatzaileen munduan funtzionatzen duten gauzak, hain zuzen. Baina zer esan nahi du lan batek ondo 'funtzionatzen' duela? Guk, ikuskizun bat dakargunean, ikuskizun horrek zalantza eragitea nahi dugu, arriskua bilatzen dugu".

Ohiko zirkuituetatik at

La Fundiciónera joan ohi den ikuslea ez da ikusle arrunta, are gutxiago Bilbon. Jakin-gosea daukan jendea da, nolabaiteko kultur mailaren jabea, antzerkian erosotasun hutsa bilatzen ez duena. Ez dira hainbeste, eta La

Garaikidea bai, baina zer?

La Fundiciónen lan eremu nagusia dantza garaikidea da, "azken batean mundu horretatik gatoz gu", baina denboraz gero eta lausoago bihurtu dira dantza garaikidearen eta beste diziplina batzuen arteko mugak, Luque Taguaren iritziz. "Teknikek, eta artistek, gero eta gehiago xurgatzen dute beste joera batzuetatik". Honezkero ez dago lehen bezain argi La Fundiciónek eskaintzen duena dantza, antzerkia, performancea edo zer ote den, baina sortzaileen esanetan gauza bat oso argi daukate: edozer dela ere, garaikidea behar du izan.

Antzerki huts zein dantza huts taldeek irauten duten arren -"begi bistakoa denez"-, diziplinak elkarrekin uztartzea prozesu logikotzat dauka Taguak, "eta are gehiago hemen, Euskadin, ez baitago goi-mailako eskolarik ez eta dantzari garaikide profesional askorik ere. Espero dut etorkizunean dantza normalizatuago egongo dela. Norbait medikua da fakultate batera joan delako; baina dantzaria edo antzezlea bazara?". Taguaren ustez, berehala igartzen da, artista baten lana ikustean, nolako heziketa jaso duen artista horrek. "Batzuk antzerki mundutik datoz -herrietako eskoletatik esaterako-, beste batzuk dantza mundutik... Eta gorputza ez dago modu berean finduta, gorputzaren hizkera ez da berdina batzuegan eta besteengan". Gero eta joera handiagoa dago hizkera horiek batzeko, eta La Fundiciónen egitarauan sarritan aurkituko dituzu batuketa horren ondorioz sortutako aleak.

Fundiciónen egoitzak berak ohartarazten gaitu horretaz, jende gutxi sar baitaiteke bertan. Edo beharbada, nahita daukate jende gutxi har dezakeen antzeztokiā. Taguaren ustez, ikuskizun mota bakoitza gune mota bati dagokio; badira 80 lagunen aurrean antzeztekoak direnak, eta inolaz ere ez 1.500 jesarleku daukan antzoki batean. La Fundiciónek, noski, horietan bilatzen du egitaraua osatzeko bazka.

"Hori eguneroko bihurtu nahi dugu -dio Taguak-, edonork egunkaria zabaldu eta

BASAURI

Maiatzaren 11tik 14ra arte, Arizgoitin

- Euskal eta erdal nobedadeak
- Euskal musika
- %10eko beherapena

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

Bizi irakurriz!

horren berri aurkitzea, biztanleriaren %0,3rentzat besterik ez bada ere. Jakin dadila kultur eskaintza telebistan agertzen dena baino zerbait gehiago dela. Hiri hau oraintxe ari da eraikitzen: arte garaikidea, abangoardiako arkitektura, pentsamolde berriak... Nik

Blanca Arrietak Memoria dantza ikuskizuna aurkeztua du aretoan.

uste, haize berri horien eta tradizioaren arteko bizikidetzat posible dela; horretarako borondatea behar da, borondate politikoa eta ekonomikoa. Eta borondatea epe luze baterako gainera, benetako proiektuak garatu ahal izateko. Guk eskaintzen dugunerako ikusleak sortzea ez da bizpahiru urteko lana; gogoia, denbora eta dirua behar dira”.

Dantza garaikidea garaikide izan nahi duen hiriko kaleetan

Iaz, La Fundiciónnek beste proposamen bat gehitu zion bere eskaintza mardulari: *Lekuz Leku* nazioarteko dantza jaialdia eta hiriko paisaiarako bideo lehiaketa. "Helburua da kaletik dabiltzanei hiria, hiriko paisaia, berraurkitzeko aukera ematea, dantza ikuskor bihurtzeaz gainera", azaldu du Luque Taguak. "Batean, oinezkoak beste begirada batez ikusten du hiria, nolabait elkartu egiten baitira dantzan ari denaren hauskortasuna eta arkitekturaren, eraikitzen ari den zerbait berri horren sendotasuna". *Lekuz Leku* jaialdia CQD (Dantzan Egiten Duten Hiriak) sarearen barruan dago. Mundu osoan zehar 30en bat hiritan egiten den ekimen hau aurten bigarren bezagutuko du Bilbok. Iaz, hiriaren ikur berri bien arteko eremua aukeratu zuten dantzarien behin-behineko antzezlekutzat: Guggenheimetik Euskalduna Jauregira (edo alderantziz) doan pasealekua.

Bide batez, La Fundiciónkoek bertoko dantzarien lana erakusteko erabili nahi dute ekimena. Batez ere, jende gehiegi erakartzen ez dutenena. Euren aretoan bezala, *Lekuz Lekuko* lanak formatu txikikoak dira. "Nolabait ere, hain ezkutukoa den zerbait, zaleak ez direnontzat hain 'aspergarria' gerta daitekeen zerbait, parez pare ipini nahi diogu kalean dabilen oinezko arruntari".

"*Lekuz Lekuko* badauka gainerako jaialdietatik bereizten duen ezaugarri bat: nazioarteko bideo-sortze lehiaketa", nabarmendu du Taguak. Aurtengo ediziorako —ekaina amaieran eta uztaila hasieran egingo da— dagoeneko 50 sortzailek eman dute izena; "kontua ez da bideo-dantza edo halako zerbait egitea, bideoa zeozertarako erabiltzen duen jendea ekartzea baizik. Jaialdian zehar egin denaren ikuspegi artistiko berri batez gozatzeko aukera edukitzea, azken batean".

Aretoko hormetatik kanpo ere bai

Urte osoan zehar euren aretoan eskaintzen duten egitarauaz gain, La Fundiciónnek badi-tu beste proposamen bi: *Lekuz Leku* (ikus beheko koadroa) eta *Dantzaldia*. Lehenbizikoa iaz abiatu zen eta *Dantzaldia*, berriz, zaharxeagoa da. "Euskalduna Jauregian egiten da, beren beregi horretara datozen konpainiekin. Hau da, ez daude biran, eta hori azpimarratu nahi nuke. Ia emanaldi guztiak estreinaldiak dira. Formatu ertain edo handiko ikuskizunak ekartzen ditugu, baina ez mundu zabalean ezagun-ezagunak direnetekoak, nolabait geure burua nabarmendu nahi dugu. XXI. mendeko sormen garaikidea da gure ardatza, eta ardatz horren inguruan dabiltzan taldeak ekartzen ahalegintzen gara".

Euskal Herrian parekorik ez

Orain dela gutxi Espainiako Arte Eszenikoen Max Saria irabazi duen Areto Alternatiboen Sareko kideak dira, Euskal Herrian bakarrik. "Izan ere, ez da Euskal Herrian sarean egoteko moduko ezaugarriak daukan beste gunerik", dio Luque Taguak, eta ez harrotasunez. "Nahi nuke halako gehiagoko egotea, baita Bilbon bertan ere. Besteak beste, garrantzi handiagoa edukiko genuke administrazioaren aurrean. Gainera, asko egotea ona izaten da denentzat, taberna asko dagoen kaleetan bezala: taberna bakoitza erakargarriagoa da inguruan beste batzuk edukita". ■

Bi herriren arteko zubi kulturala

Asko dira Euskal Herrian bizi diren katalanak eta horietako hainbatek Kataluniako Etxeak erabiltzen ditu elkartzeko: Iruñeak eta Gasteizek bana dute eta Donostiak eta Bilbok ere berea izan zuten duela urte batzuk arte. Orain, ordea, bilgune soiletik haratago doan ekimen berezia jaio berri da Gipuzkoako hiriburuan: Espai Catalunya Topalekua. Bi herrien arteko zubia izateko asmo garbia du, katalanei nahiz euskaldunei zuzendua dago eta kultura eta turismoa uztartzen dituzten ekintza anitz antolatu ohi dituzte bertan.

MIKEL GARCIA

Argazkiak: Karlos Corbella

DATU ZEHATZIK ez badago ere, EAEn 17.000 katalan inguru bizi direla uste da. Nafarroan, Kataluniako 3.000 lagun daude gutxi gorabehera eta Ipar Euskal Herrian ere katalan ugari dago. Euskal Herriko biztanleria kontuan hartuta, gure artean bizi diren katalanen kopurua altua da, dudarik gabe. Horietako bat Cristina Lagé Manich dugu. Duela hamaika urte Donostiara iritsi zen eta ordutik bertan bizi da. Heldu eta segituan ohartu zen katalan asko dagoela hemen. Halaber, Donostiako Convention Bureauko zuzendariarekin duen harreman profesionalari esker, katalanen artean Euskal Herriarenganako interes turistikoa handia dagoela konturatu zen eta

Espai Catalunya Topalekuaren egoitzak funtzio anitz uztartzen ditu.

hori guztia bideratzeko zerbait egitea otu zitzaion, Kataluniako Etxea edo Casal delakotik haratago joango zen zerbait. "Gaur egun, Katalunia oso gertu dago, informazioa ere berehalakoa da eta beraz, herrimina kentzeko funtzioa duten Casal horietako bat Donostian egiteari ez nion zentzu handiegirik ikusten", dio Lagék. Gainera, bere esanetan, katalana ez da batere pertsona korporatibista, "ez zaio folklorea bereziki gustatzen, ez du soilik elkartzeko asmoarekin elkartu nahi".

Horregatik, Lagék euskaldunen eta katalanen arteko topalekua irudikatu zuen; bi herrien kultura eta turismoan oinarritutako ekintzak, jardunaldiak eta guneak izango zituen tokia. Duela hiru urte, proiektua Generalitatean aurkeztu zuen eta erakunde horren babesa ziurtatu ostean, jendea eta baliabideak lortzeari ekin zion. Iazko abenduan, egitasmoak asmo izateari utzi zion: Espai Catalunya Topalekua jaio zen Donostian. Elkarteko presidentea Gorka Knörr politikari eta abeslaria da, presidenteordea, berriz, Josean Larrañaga

Ezkerretik eskuinera, Cristina Lagé Topalekuko zuzendaria, Carmen Aguado bere erakusketako koadro baten aurrean eta Via Fora jatetxea.

Urko kantautorea eta Cristina Lagé Topalekua zuzentzeaz eta kudeatzeaz arduratzen da.

Gune anitz

Topalekuko logotipoan ate eta leiho handiko txokoa irudikatu dute, katalanek Euskal Herri-
ra sartzeko duten atea eta euskaldunek Katalu-
nia ikusteko duten leihoa, alegia. Hortik abia-
tuta, erakundea *espai* –gune, katalanez–
ugaritan banatuta dago. Batetik, Casalek bete-
tzen duten funtzioa betetzen du: katalanak
bildu ahal izateko lekua da eta aldi berean,
informazio eta arreta gunea da. Euskal Herri-
a datorren katalanari lana, etxebizitza edo behar
duena bilatzen lagunduko diote eta Katalunia-
ri buruzko informazioa behar dutenentzat ere
ateak zabalik dituzte. Hain juxtu,
Lagérekin hitz egiten ari garen
bitartean, ama donostiar batek
telefonoz deitu du, alaba Bartzel-
onara ikastera doala eta hango
auzo bateko ikasle egoitzari buruz
galdetzeko. Auzoa ez dela oso
gomendagarria erantzun dio
Lagék.

Gunerik aipagarrienetakoa
Espai Cultura gunea da; horren
baitan, dagoeneko ekintza ugari
antolatu dituzte. Esaterako, katalan
eskoletan hogeik ikaslek baino
gehiagok eman dute izena. Kata-
luniara ikastera joango diren gaz-
teak dira batik bat, “baina harriga-
rria izan da helduak eta adinekoak ere etorri
direla ikustea”, gaineratu du Lagék. Katalu-
nian familia duen jendea izan ohi da, bilobekin
hitz egiteko oinarritzko jakintzak izan nahi
dituen jendea. Euskara eskolak ere eskaintze-
koak dira aurki. Bestalde, liburutegi funtsa sor-
tzeke lanean ari dira, Donostiako Amara
auzoan dagoen Ernest Lluch kultur etxearekin
batera. Batez ere literatura katalan klasikoa bil-
duko duen funtsa osatu nahi dute. Horrelako
libururik ez da jada argitaratzen eta bilketa
lana uste baino zailagoa egiten ari zaiela aitortu
digu zuzendariak. Gordetzeaz gain, libu-
ruak eta diskoak salgai jartzeko asmoa ere
badute Topalekuan. Halaber, prentsa eta beste
motatako irakurgaiak eskuragarri ditu bertara
hurbiltzen denak.

Izen ezagunak

Gorka Knörr presidente eta Josean Larrañaga
Urko presidenteorde dituen Topalekuak kide
ugari ditu atzean lanean. Katalanen artean,
Montserrat Vila Televisió de Catalunyako
delegatua Euskal Herrian, Josep Piera medi-
kua edo Toni Strubell eta Dani Gómez kazeta-
riak daude, besteak beste. Euskaldunen
artean, berriz, Txiki Begiristain eta Jose Mari
Bakero futbolariak, Bixente Rekondo, Mixel
Ezquiaga eta Juan Carlos Ramírez-Escudero
kazetariak eta Rafael García Santos gastrono-
moa aipa daitezke, hainbaten artean.

Solasaldi afariak izeneko ekimenaren bai-
tan, hilean behin hainbat gai jorratzeko ezta-
baidak antolatzen dituzte. Duela gutxi, adibi-
dez, *Euskaldunak Katalunian*, *katalanak Euskal*
Herrian izeneko mahai-ingurua egin zuten eta
lotzen gaituzten ezaugarri komunak aztertu
zituzten. Hilero baita ere, Maite Gonzalez
Esnaiz itzultzaile eta idazleak literaturari buruz-
ko hitzaldiak eskaintzen hasi da –liburu katala-
nak eta euskaldunak txandakatuz–. Arte era-
kusketak ere antolatu ohi dituzte eta hurrengo
erronka *Ibaiko kontzertuak* zikloa abiatzea izan-
go da. Urumea topaleku bilakatzeko asmoz
–egoitza ibaiaren ondoan dago, laugarren
zubiaren alboan–, eguraldi onarekin musika
estilo guztietako emanaldiak eskaini nahi
dituzte terrazan.

Gainera, haurrei zuzendutako
ekintzak dituzte larunbat goizetan.
Aurten, haurrak San Jordiren kon-
daira antzezlanea euskaraz eta kata-
lanez ari dira prestatzen, baina
Euskal Herriko ingurunean kokatu
dute kondaira. “Haurrak garrantzi-
tsuak dira guretzat –dio Lagék–,
katalana etorkizunean mantendu-
ko dutenak direlako”. Hirurogeita
bost urtetik gorakoentzat ere, pro-
pio beraiei zuzendutako progra-
mak egingo dituzte; pintura taile-
rra, besteak beste.

Espai Turisme guneari dagokio-
nez, turismoa aldatu egin dela azal-

du digu zuzendariak. Jendeak ez du soilik
eguzkia bilatzen eta turismo gastronomikoa
edo kulturala bezalako kontzeptuak sortu dira.
Mota horretako informazio ugari eskaintzen
dute Topalekuan, Kataluniako turismoari
buruzko hitzaldiak egin nahi dituzte eta etor-
kizunean, Kataluniako Turismo Partzuergoa-
ren web orrialdera lotura izango duen ordena-
gailua ipiniko dute egoitzan.

Azkenik, Espai Comerç gunearekin merka-
taritza bi herriek komunean duten puntu
garrantzitsuetako bat dela nabarmendu nahi
dute. Ekaina hasieran, adibidez, cava azoka
egingo da Donostian eta festa horren baitan,
Kataluniako produktu gastronomikoei, arti-
sautzari nahiz turismoari garrantzia emango
zaie. Datozen urteetan, azoka Gasteizera eta

Bilbora eramango dute antolatzaileek, Topalekuak hartu nahi duen eremua EAE eta Ipar Euskal Herria direla argi baitute elkarteak kideek.

Horretaz gain, gerora begira ideia berriak dituzte: hala nola, *Espai Catalunya Euskadi* izeneko aldizkaria argitaratzea eta web orrialdea martxan jartzea. Dena den, hori guztia ezinezkoa izango litzateke Via Fora jatetxearen laguntzarik gabe. Izan ere, jatetxeak bere instalazioen zati handi bat elkarteari utzi dio, egoitza izan dezan. Jatetxe kate katalana duela 13 urte sortu zen eta famatua da kultur ekitaldi asko antolatzen dituelako. Izenaren jatorria bitxia da: "Via fora" 36ko Gerran errepublikarrei oihukatzen zitzaizen esaldia da, nazionalak zetozeela ohartarazteko.

Aipaturiko proiektu zerrenda oparoa ikusita, ez da harritzekoa Espai Catalunya izan duen harrera ona. Lau hilabete besterik ez badaramatza ere, 105 bazkide ditu jada eta aurtengo helburua 180 lortzea da. Horietatik 6 Ipar Euskal Herrikoak direla nabarmendu du Lagék. Iparraldean katalan ugari dago eta horiek erakartzeko leku estrategikoa da Donostia, gertutasunagatik. Bestalde, urtero ohorezko bazkidea izendatuko du Topalekuak. Aurten, Mireia Lluch, Ernest Lluch zenaren alaba, hautatu dute ohorezko bazkide, aitaren filosofiaren omenez. "Topalekua kulturen arteko zubia da eta Ernest bi herrien arteko zubia izan zen". Bazkideez gain, Espair-en Lagun edo Amics egiten diren erakundeen -enpresak, komunikabideak, alderdi politikoak eta bestelako elkarteak tartean- eta babesleen laguntza jasotzen du proiektuak. Espair-en Lagunek 180 euro ordaintzen dituzte urtean eta bazkideek, 50.

Bazkide horietako bat Carmen Aguado dugu. Carmen Bartzelonan jaio zen eta Katalunian senitarteko asko ditu, baina Euskal Herrian bizi da txikitatik. "Ez dut nire burua

bereziki leku batekoa edo bestekoa sentitzen, egoeraren arabera dela uste dut", dio. Topalekuaren berri irratia bidez izan zuen eta proiektua hobeto ezagutu zuenean, bazkide egitea erabaki zuen. Bere esanetan, elkartea ez du lagunak egiteko erabiltzen, interesatzen zaizkion ekintzetan parte hartzeko baizik. Erakusketak ikustera etorri ohi da eta mahai-inguru bat entzutera hurbildu zen. Orain, berak margotutako koadroen erakusketa dago ikusgai eta hirurogeita bost urtetik gorakoen tzako pintura eskolak eskainiko ditu. Proiektua ondo bideratua dagoela eta etorkizun ona izango duela uste du Aguadok, baina hiritarren artean oraindik gehiago iragartzea beharrezkoa dela iruditzen zaio.

Irudi mitifikatua

Beste bazkide batzuk, ordea, ez dira txikitatik hemen bizi izan eta hona etorri aurretik Euskal Herriaren ikuspegi desberdina izango zuten agian. Toni Strubell unibertsitateko irakasle eta kazetariak *Un català entre vascos* liburuan Euskal Herria iristen den katalanari buruzko ikerketa soziologiko oso dibertigarria egiten duela kontatu digu Lagék. Katalunian, euskaldun den oro mitifikatua eta idealizatua daukatela azaldu du zuzendariak. Katalanek euskal historia eta kultura ondo ezagutu ohi dute "eta ez dago Euskal Herriari buruzko abestirik ez duen kantautore katalanik".

Arrazoiak arrazoi, nabaria da bi herrien artean lotura sendoa dagoela eta Espai Catalunya bitartekari lana egin nahi du. Leku guztietara iristeko asmoa dutela eta Euskal Herriko gainerako hiriburuetan antzeko ekimenak egiten laguntzeko prest daudela ziurtatu du Lagék, baina lehenengo erronka Gipuzkoako proiektua ondo lotzea eta finkatzea da. Gaudí, Dalí, Serrat eta Terenci Moixen herriko kultura etxean bertan dugu dagoeneko. ■

Casalak munduan eta Euskal Herrian

KULTURAN eta turismoan hain oinarrituta dagoen mota honetako ekimen bakarra izango da ziurrenik Espai Catalunya Topalekua, baina munduan zehar banatuta dauden Casalek ere lan ugari egiten dute atzerriko katalanak elkartzeko eta beren jaioterriko ohiturak mantentzeko. Guztira, Kataluniatik at katalanen 113 komunitate edo elkarte daude munduan eta urtean behin elkartez gain, harremana mantentzen dute beraien artean. Arazo nagusia "profesionalizazio falta eta ondorioz, denbora falta" dira, Cristina

Lagé Topalekuko zuzendariaren hitzetan. Euskal Herriari dagokionez, Donostiak eta Bilbok Casal bana izan zuten bere garaian, baina egun Gasteizkoa eta Iruñeak baino ez daude martxan. Arabakoak ez du egoitzarik, baina ospakizunetan ekintza ugari antolatu ohi dituzte: hala nola, Sant Jordi eta Sant Joan egunetan, Castañada eta Diada egunetan eta Gasteizko Aste Nagusian. Katalunian habanerak, castellerrak eta dantza taldeak ekarri izan dituzte. "Urtean zehar 77 ekintzatan hartzen dugu parte", dio

Antoni Llorens elkarteak arduradunak. Halaber, mahai-joko txapelketak eta Araba ezagutzeko txangoak egiten dituzte. Elkarteak 120 bazkide ditu. Iruñean ere, festa berdinak ospatzen dituzte, antzeko ekintzekin. Hori bai, Aste Nagusiaren ordez, Sanferminak ospatzen dituzte. Seat enpresa Nafarroan zabaldu zutenean katalan asko bertara etorri zirela kontatu digu Sergio Colomer Iruñeko Casaleko kideak. Egun, ehundik gora bazkide dira eta futbol eta xake taldeak dituzte.

Ezpalak

KATIXA GARATE

Rosa Valverde (Donostia, 1953)

artistak erakusketa zabaldu du Izurako Haize Berri kultur etxean. Maiatzaren 28a arte Valverderen obrako berrogei margolan ikusi ahal izango da.

Javier Zubimendi idatzitako *Kastillako dorreak* antzezlanaren estreinatuko 140 hernaniarrek. Kartzelaren izugarrikeriari buruzko antzezlanaren da. Zuzeneko musika, grabatutakoa, dantza garaikide eta tradizionala... entzun eta ikusi ahal dira ikuskizunean. Rol nagusiak Ander Lipusek eta Iñigo Aranbarrik jokatzeko dituzte. Oraingoz Hernanin antzeztu dute baina ez dute baztertu herriko kanpora egitea.

Atomoog musika talde gasteiztarak *Zerutik eskegita* diskoa plazaratu du Gaztelupeko Hotsak diskoetxearekin. Duela zortzi urte jaiotako taldeak trip-hop, elektronika eta rocka nahasi ditu diskoko hamabi abestietan. Zazpi abesti euskaraz abestu dituzte, bat ingelesez eta beste lau instrumentalak dira.

Ados antzerki taldeak Fernandor Trías Bes ekonomialariaren *El vendedor de tiempo* saiakera antzerki musikal bihurtu du eta maiatzaren 4tik 7ra estreinatuko du Donostiako Antzoki Zaharrean. Besteak beste, Lierri Fresnedok, Ainhoa Aierbek eta Koldo Losadak egingo dituzte aktore lanak.

Xabier Mendiguren

Elizegik

lau ipuin luze edo lau nobela labor bildu ditu *Arima enkoniatuak* (Elkar) liburuan. Egileak aipatu duenez, emakumeen psikologian barneratzeko saioa egin du ipuinotan.

DANI BLANCO

Debagoieneko II. Trikitixa Eguna

TRIKITIAK bultzada handia izan du azken 10-15 urteetan Debagoienan. Bailerako zortzi musika eskolatan irakasten da trikitia eta guztira 350 ikasle ari da trikitia edota panderoa ikasten. Ugari dira baina gutxi eza-gutzen dute elkar. Hutsune hori betetzeko, antolatuko zuten iaz Debagoieneko I. Trikitixa Eguna. Arrasateko herriak Aretxabaletari eman dio lekukoa eta hark antolatu du aurtengo Trikitixa Eguna. Maiatzaren 6an ekitaldi andana izango da: kalejirak, trikiti jaia, erromeria Trikitizio taldearekin, Kepa Junkeraren kontzertua... Larunbata aurretik ere izango da zertaz gozatu. Ostegunean Tapiak kontzertua eskainiko du eta ondoren triki-afaria izango da Pomada taldeko Carlesen eskutik. Ostira-lean The Solanos ariko da zuzenean.

Folklore azoka Portugaleten

ELAI-ALAI KULTURUNEAK eskarmentu handia du Nazioarteko Folklore Jaialdia antolatzen. Orain beste erronka bati heldu dio eta Folklore Azoka apailatu du maiatzaren 6 eta 7rako. Portugaleteko hornidura azokan ekitaldi andana izango da: dantza tradizional emanaldiak, kontzertuak, tailerrak, artisautza, hitzaldiak... Eragile ugari hartuko du parte: Ikerfolk, Bertsozale elkarteak, Euskal Dantzarien Biltzarra... Bestalde, folk musika taldeen lehiaketa egingo dute azokan bertan. Izena emandako taldeek emanaldiak eskainiko dituzte azokako agertoki nagusian eta irabazleak disko bat grabatu ahal izango du.

AnimaBasuri eta NEFF bigarren goz

ZINEMAZ GOZATZEKO aukera ugari izango da datozen asteetan. Maiatzaren 7a bitartean, animazioari eskainitako jaialdia izango da Basaurin. Herrialde askotako film labur nahiz luzeak ikusi ahal izango dira. Erakusketak (animazio filmaren kartelena, *Donkey Xote* filmaren ingurukoak),

Hasier Etxeberria idazle eta kazetariaren hitzok jaso zituen Garak: «Iruditzen zait kritika erabiltzen dugula euskal literatura bat benetan balego bezala funtzionatzeko. Eman ezin diezaiokegun legitimazio baten bila gabiltza kritikaren bitartez (...)

Euskal hedabideetan publikatzen den kritika oro har oso luzea da. Eta oso epela. Kritikoaren luzimendurako egina, eta zein jator eta zein artaldeko den erakusteko. Benetako pasiorik ez dut ikusten. (...) Kritiko erreferentzialak falta zaizkigu».

Deabru Beltzak antzerki taldeko Garbitxak adierazpenok egin zizkion Ukri: «Mundu mailako eskarmentua lau urtetik honakoa da. 2005ean, zehazki esate-

ko, gure konpainia izan da herri eta hiri gehien bisitatu duena. Horrek erakusten du, besteak beste, Euskal Herria bezalako herri txiki batean antzerkia egin egiten dela eta antzerki hori kalitatezkoa dela».

Jokin Elorza Sei Urte taldeko musikariak Matrakari: «Orain ematen du autogestioa dela taldeen ia-ia irtenbide bakarra. Gainera, disketxe gutxiago badago, bertan sartzeko aukerak ere murriztuz doaz. Autogestioa da geratzen zaiguna. Baina hori ondo dago, talde guztien utopia izan da beti, hau da, norberak egitea ekoizpen guztia. Orain egoerak behartuta gauzatzen ari da hori, baina guztion ametsa dena kontrolatzea da».

EAEko biztanleen erdia ohiko irakurle da

Halaxe dio Precisa Research enpresak Eusko Jaurilaritzaren eta Euskadiko Editoreen Elkartearen eskariz egindako inkestak. Hamalau urtetik gorako 900 laguni iaz gaztelaniaz egindako elkarriketen ondorioak dira ondorengo datuak. EAEko herritarren %52,2 ohiko irakurle da, alegia, hilean behin edo maizago irakurtzen dituzte liburuak. Eta %31,6k ez du inoiz libururik irakurtzen. Irakurleen %3,1ek egiten du euskaraz, eta gaztelaniaz irakurri ohi duen beste %95,8 horretatik %27,3k euskaraz ere irakurtzen duela dio. Inkestaren arabera, euskarazko irakurlearen profila honakoa da: emakumea da, 24 urtetik beherakoa, ikaslea, gipuzkoarra eta lehen edo bigarren mailako ikasketak ditu.

mahai-inguruak eta atzera begirakoak (Signe Baumann eta José Pozori eskainitakoak) ez dira faltako. Gasteizko NEFF jaialdiak europar zinema berriko film sorta eskainiko du maiatzaren 5etik 13ra. Film labur eta luzeen sariketez gain, Belgika eta Alemaniako zinemaren eta musika zinemaren gaineko zikloak eskainiko ditu.

Argazki Bilera Zarautzen

HAMALAU GARREN URTEA du Zarauzko Photomuseumek antolatzen duen Argazki Bilerak. Tolosako (Okzitania) Chateau d'Eau museotik ekarritako bilduma ikusgarriarekin osatutako *Paisaiak, denboraz gaindiko generoa* erakusketa jarri dute Photomuseumen, hilaren 28a arte. Herriko hainbat aretotan Martín Chambi, Florencia Mailló eta Angel Alonsoren argazkiak jarri dituzte eta hitzal-diak ere izango dira.

Haizea dantza elkarteak sortu dute Nafarroan

Aurtengo Dantzaren Nazioarteko Eguneko ospakizunak prestatzeko sortu berri da Haizea elkarteak, baina hori abiapuntua besterik ez da, Nafarroan dantza bultzatzea baitute helburu. Dozena bat taldek sortu dute, Iruñea ingurukoak gehienak. Dantza garaikideko eta klasikoak gehienbat, baina bada capoeira eta sabel dantza talderik. Orain elkarteak ezagutarazteko lanak egiten ari dira, jendea eta dirua biltzeko. Bulegoa Barañaingo auditoriumean paratu dute.

Gusa Rock elkartasun kontzertuak.

Urte hasieran Nok taldeko gitarra jole Raul Gallegok, *Gusak* istripua izan zuen Hatortxu Rock jaialdian. Tetraplegia diagnostikatu zioten medikuek Gusari eta haren lagunak, senideak eta Hatortxu Rock jaialdiko antolatzaileek hainbat kontzertu antolatu dituzte hari babesa emateko. Lehena Iruñean izango da maiatzaren 5ean, hurrenak Durangon 12an eta 13an eta azkena Bartzelonan izango da ekainean. Besteak beste, Beta-garrik, Mareak, Kaotikok, Bebek eta Nok taldeak hartuko dute parte kontzertuotan.

KIROLPSIKOLOGIA

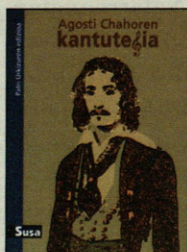

www.kirolpsikologia.com

Zabaleta, 1-2. sol. - 7. bulegoa
20002 Donostia
Tel.: 943 27 57 85
Movil: 649 42 55 84
info@kirolpsikologia.com
www.kirolpsikologia.com

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE

Agosti Chahoren kantutegia 1844-1855

Batzuen artean

SUSA

278 orrialde
17,50 euro

Patri Urkizuk eginiko bilduma

Agosti Chaho zuberotarrak (1811-1858) bere garaian eginiko euskal kantuen bilduma gaur arte argitaru gabe egon da, nahiz eta bera hil zenez geroztik makina bat aditu baliatu izan den bere barneko urre bitxiez. Kantutegi hori Telesforo Monzonek utzitako liburutegian aurkitu zuen Patri Urkizuk, ordea, eta Agosti Chaho hil zenetik mende eta erdi pasatuxe den honetan hark bildutako 101 euskal kantu zaharreko sorta eder hau plazaratu du Susa argitaletxearen eskutik. Chahok jasotako 70 kanta gehi *Ariel* aldizkarian zein bere liburuetan aipatzen dituen beste zenbaitekin osatu du kantutegia.

Gaika antolatu ditu Patri Urkizuk kantuok, batzuk partitura eta guzti. Denetarik dago liburuan: amodio, gerra eta laudorio kantuak, baladak, itsas kantuak... **|**

Mendian ibiltzeko hainbat zeharkaldi

Udaberria iritsi dela-eta, garai honestan mendiaz gozatzeko hamaika zeharkaldi proposatzea erabaki dute *Euskal Herria* aldizkarikoek. Batetik, mendizaleenak Pirinioetan barna edota Alpeetako Cervinor itzulia emanaz egin ditzaketen hainbat ibilaldi biribilen zehaztasunak ematen dituzte. Baina aldapan gora eta behera aritze hori hainbeste estimatzen ez dutenentzat ere badi-tuzte eskaintzak. Esate baterako, Araban zehar, ardoaren eta arrainaren bidari jarraituz egin daitezkeen ibilaldiak; erromatarrek Araban bertan II. mendean eraiki zuten Iruña-Veleia hiria nolakoa izan zitekeen ikustera joatea, edo Portugalete eta Areeta elkartzan dituen zubi famatua bisitatzea. Eta harat eta honat ibiltzeak edonor gosetzen duela-eta, amaitzeko, Angelita Alfarok irakasten du nola prestatu lau tarta zoragarri. **|**

Euskal Herria Batzuen artean

SUA

130 orrialde
5,15 euro

Diccionario de escritura. Reflexiones y técnicas

Victor Moreno

PAMIELA

152 orrialde
15,90 euro

Idazten laguntzeko hiztegia osatu du Victor Morenok

Hiztegi berezia da Victor Morenoren *Diccionario de escritura* delako hau. Hizkuntza eta Literatura irakasten dutenentzat aproposa izan daiteke, baina bereziki zer edo zer noizbait idazteko asmoa dutenei dago zuzendua. Ironia asko erabiliz erantzun ditu Victor Morenok pertsona hauetako ugarik izan ditzaketen kezak. Zergatik idatzi, nola idatzi behar duen barruan gorderik duen huraxe, eta, garrantzitsuena beharbada, zertarako ekin behar dion halako zeregin akaso atsegin, baina beti ere neketsuari. Era berean, idazketa ariketa errazagoa bilaka dezaketen teknikak ere eskaintzen ditu. Akrostikoak osatzea da horietako bat, eta norberaren izen propioa goitik behera idatziz molda daitekeen kontakizunaren hainbat adibide ematen ditu. **|**

Zinema, musika, komikiak...

Ohiko dutenez, gai askoren gainean hitz egiten digute *Etecé* aldizkarikoek azken emaitzan. Ezer baino lehen, gaztediari buruzko egitasmo bat esku artean dutela-eta, 13-17 urte dutenei beraiekin harremanetan jartzeko deia egiten diete; horretarako, cuentanos@casiten-go18.com-era jotzea baino ez dutela gogoratu. Gero, Bilboko Zazpi Kaleetako Someran zegoen Motrikes tabernari egiten diote agur sentitu bat. Eta jarraian, Gasteizko Montehermoso zentroan egindako *Videologías* zikloa, Scotto Sinclair-ek emango duen kontzertuaren abisua, Iban Zalduaren *Si Sabino viviera*-ri eginiko aipamena, Europan aurreneko aldiz plazaratu den Akira Sasoren komikiari buruzko xehetasunak, Spike Lee-ren *Inside man* filmaren gaineko azalpena eta beste makina bat kontu dakartza. **|**

Etecé

Batzuen artean

AMASTÉ
COMUNICACIÓN

82 orrialde
Urteko harpidetza:
15 euro

1935eko Euskal Herriari eginiko so zorrotza

Argentinaren batek ikusitako Euskal Herria da Txalapartak kaleratutako *Aguafuertes vascas* liburuan agertzen diren artikuluetan deskribatzen zaiguna. Roberto Arlt (1900-1942) kazetari zorrotzak idatzi zituen, bere herriko *El Mundo* egunkarian argitaratzeko. Argentina-rrentzat, beraz, eta jakina, koplarik erabili gabe agertzen zuen 1935eko azaroan ezagutu zuen Euskal Herriak eta bere biztanleen ohiturek sortu zioten harridura. Erabat bitxia gerta dakioket hemengo eta oraingo irakurle bati nobelagile eta dramaturgo argentinarrak orduan idatzitako kronika horietan azaltzen

duen ikuspegia, baina horixe, hain zuzen ere, izan daiteke bere xarmarik handiena. ■

Mozart eta musikaz idatzitako abezedarioa

Rafael Cruz-Contarinik sortutako bertsoz eta Rafael Salmeronek eginiko marrazkiz dago osatua *Atik Zra, Mozart eta musikaz batera*. Wolfgang Amadeus Mozart jaio zenetik 250 urte betetakoan burututako lana da, eta etxeko txikienei zuzendua dago, musikari ospetsuarekin eta berak egiten zuenarekin zerikusia duten zenbait kontzeptu uler ditzaten. Esate baterako, batuta, dantza, eskala, Giovanni opera, hari-instrumentuak, libretoa, notak, Salzburgo, tenoreak eta beste zer diren ikasteko modu polita. ■

Atik Zra, Mozart eta musikaz batera

Batzuen artean

AIKORRI

36 or. / 5,50 euro

JOXEMARI ITURRALDE

«Ohiko nobela historikoei egindako mihi ateratze bat da hau»

Nola deskribatuko zenuke *Nafarroako Artizarra*?

Ondo pentsaturiko liburua da. Nobela historikoen gainean egindako hausnarketa literario bat, ez teorikoa, fikziozkoa baizik. Liburu postmoderno bat da, horrelakorik euskaraz ez zegoenean idatzia, euskaraz ere dibertimentua eta jolas intelektualak elkartu zitezkeela erakusteko. Historiari egindako burla bat da, ostikada txiki bat, ohiko nobela historikoei mihi ateratze bat.

Zergatik egin diozu burla?

Izan ere, eta dagoeneko garbi aski dakite honetaz idazle, aditu eta kritiko literario askok, ez da «nobela historiko» deitu daitekeen horrelakorik, ezta hurrik eman ere. Liburu bat nobela da (fikzioa) edo bestela historia da.

Baina zure nobela honetan datu historiko ugari agertzen da...

Bai. Erdi Aroko urte askotan, urte luzeetan, Lizarra, Tuter eta antzeko hiriak eredu garri izan ziren kultura eta bizikidetasunean, eta horren urraketa, amaieraren hasiera kontatzen dut nik, denbora eta espazioarekin jokatzeko gaur egun arte protagonistetako bat ekarri. Alde historikoa eta alde ludikoa uztartu egiten ditut, eta horretarako bertan aurki daitezkeen anakronismoak apropos daude jarrita. Bi pertsonaia nagusi diferente ditu. Bi aukera, bi egoera ezberdin, gertaera historiko zehatz batetik hasiz bitan adarkatzen joango direnak. Nobelaren zati bat seriozki har daiteke; bestean, ordea, alde ludikoan, zerbait harri-garri, dibertigarri, histrioniko dago nagusiki.

ALBERTO ELOSEGI

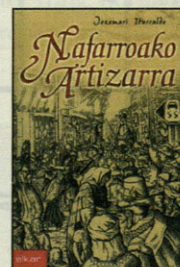
Nafarroako Artizarra hogeita bi urte beranduago

1984an kaleratu zen, aurreneko aldiz, *Nafarroako Artizarra*, duela hogeita bi urte

gurean eleberriz historikotzat jotzen ziren idazlaren parodiatzat jo daitekeena.

Euskal literaturaren gaurkotzean garrantzia izan zuen Joxemari Iturralderen narrazio honek. Erdi Aroko Nafarroan zeukan bizimodua oso kontuan duen gizon judu batek, zahartzaroan, atzean utzi behar izan zituen garai haiez bere seme-alabei kontatzen dizkien gorabeherekin abiatzen da, Lizarra ondoko Iguzkitza nekazari herrixkatik orduko hiri aberatsenetakoa zen Toledoko auzo judutarrera joan behar izanaren zergatiak azalduz. Lau arraza gertu-gertutik ezagutu zituen gizon horrek: euskaldunak, juduak, aragoiarrak eta gaztelauak. Eta lau hizkuntza arrunt ezberdinetara ohituta daude bere belarriak: amarengandik jasotako

egileari galdezka

Nafarroako Artizarra

Joxemari Iturralde

ELKAR

104 orrialde
10,10 euro

euskarara, garaian erkide dituenen hebreerara, Gaztelakoen erromantzerara eta paperean erabilitako latinera, eta guztiakin izandako harremanen eta pasatako trantzeen berri ematen die gazteei. Baina Joxemari Iturralderen narrazioan, denboraren gainean egindako aldaera berezia adierazteko, bada beste pertsonaia nagusi bat, pikarria. Haren bizitza Erdi Aroan hasten da, gaur egunera iritsi arte. ■

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

	Adoretsu bihurtu	Irakasle emea	Musika nota	Batzen duena	Bizkaiko ibaia
	Gipuzkoako herria	Bizkaieraz, iratzea	Puska	Ahots mota	
	Gipuzkoako ibaia			Sarrera edo irteera	
	Begietsiak			Ogi, hitz elkarketan	
Hizki baten izena		* DEITURA			
* IZENA		Manatu			
			Ugatza		Abesti
			Bokala		
Leku eguzkitsua				...-tak, erloju hots	
Irakasle ar				Naizen honek	
			Bokala	Zer eratan?	
			Zintzo	Zegoen	
Soldatapeko	Naizen hau		Bokala	Zeunden	
	Irlaren erdian		2	3,141596...	
					Kontsonantea
					50
Bizkaieraz, azeri			India	Sexu eme	

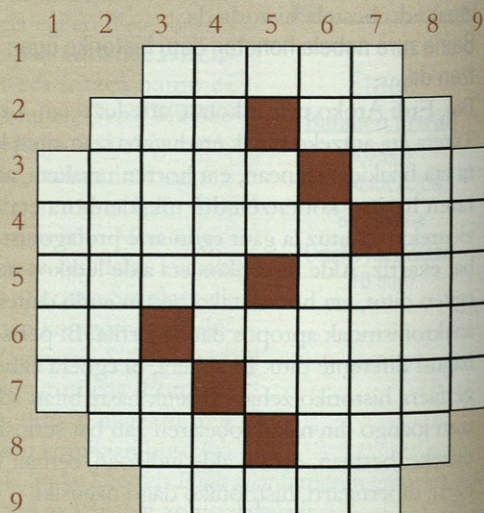
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

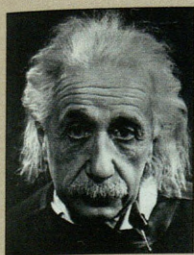
1.- Zuhaitz mota. 2.- Zilbor. Gipuzkoako udalerria, Urola Kostan. 3.- Lohi. Euskal alderdi politiko ohia. 4.- Gipuzkoako udalerria, Tolosaldean. 2. eta 4. bokalak. 5.- Ile. Isurkariak edukitzeko ontzi. 6.- Lehenengoa eta azkenekoa. Har ezazu! 7.- Berrogeita hamabi, zenbaki erromatarren arabera. Eztena. 8.- Pirinioetako baso ezaguna. Errepikatuz, ergel. 9.- Barazki mota.

GOITIK BEHERA

1.- Albo batetik bestera hedadura handia duena. 2.- Gorputza hilduratzeko gerriko, zurdatz. 3.- Gizon izena. Beldur. 4.- Arrain mota. Ez eme. 5.- Potasioaren ikurra. Naizen hau. Azti ezaguna. Bokala. 6.- Bokal errepikatua. Nafarroa Garaiko udalerria, Zangozako merindadean. 7.- Hark balu, eta haiei ba... Haria, zuntza. 8.- Ezin ase daitekeena. 9.- Bizkaieraz, errota.

Kontrapasa

Erantzunak zehaztuz joan ahala, pasa ezazu letra bakoitza dagokion laukira. Beheko taula osatu ondoan Albert Einstein fisikari alemaniarren gogoeta bat agertuko zaizu.

Albert Einstein
(1879-1955)

- I. Osatu.
- II. Tanta, xorta.
- III. Ipar Euskal Herrian, jostun.
- IV. Gogoratu, gogora ekarri.
- V. Abila, trebea, iaioa.
- VI. Pluralean, ez hotza, ez epela.
- VII. Ahal luke.
- VIII. Izeba.

4	49	35	25	11	16	12
45	38	1	41	5	28	51
30	9	50	36	24	33	40
22	15	37	31	10	3	
46	27	21	43	13	26	
42	6	44	8	39	2	
48	18	23	29	7	34	
47	17	14	19	20	32	

1	2	3	4	5	6	7	8		9
10	11		12	13	14	15	16	17	18
19	20		21	22	23	24		25	26
	27	28	29	30	31	32	33	34	35
	36	37	38	39	40	41		42	43
44	45	46	47	48	49	50	51		

Kontrapasa
Iusko eta utzeko poza
da izadaren dohain birtuale-
na.
Albert Einstein
Hitza gurutzatuak
Ezker eskum: 1. Makal 2
Zil. Ala. 3. Zil. Ala. 4.
Alegia. Eo. 5. Bilo. Upl. 6.
Az. Tortzu. 7. Lili. Zil. 8.
Oza. Tun. 9. Uraza.
Golik behera: 1. Zabal 2
Zil. Ala. 3. Zil. Ala. 4.
Zil. Ala. 5. K. Ni. Oz. A.
Algor. Ar. 5. K. Ni. Oz. A.
6. Az. Auz. 7. Lili. Prua. 8.
Auz. 9. Bolia.

U	L	A	I	N	I	K	I	U	L	*
T	*	O	K	E	P	N	I	A	D	O
N										*
A										*
A										*
K										*
I										*
A										*
E										*
A										*
I										*
A										*
I										*
A										*
B										*

Ginekopsikiatria

Alabak amari:

-Ama, ginekopsikiatrarengana joan behar dut.

-Ginekopsikiatrarengana? Baina hik ba al dakin zer ari haizen esaten?

-Bai, ama. Larrutan egiten dudak bakoitzean erotu egiten bainaiz!

Ezin lorik egin

Emakumea kezkatuta sartu da medikuaren kontsultara:

-Mediku anderea, ezin dut lorik egin.

-Zer gertatzen zaizu bada?

-Ezkerraldera etzaten banaiz gibela igotzen zait, eta eskuinaldera etzaten banaiz giltzurdina igotzen zait.

-Etzan zaitez bada, buruz gora.

-Bai zera! Orduan, senarra igotzen zait!

Soluzioak

Lumanonahi

HARPIDETZAK
© 943 37 15 45 - www.argia.com/luma - luma@argia.com

Denbora-pasa eta hitz jorden hilarretarako
hurrentzako gehigarria

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

ARGAZKIAK ETA TESTUA:
ESTITXU EIZAGIRRE

Leitza (Nafarroa)

Beste Urepel bateko beste artzain bertsolari bat

Leitzalarrea mendi komunaleko Ixkibar atsedenekuan kotxea utzi eta Urepel mendira igoko gara (1.056 metro). Joan-etorrian 2 ordu aise joango zaizkigu. Nahiko ibilbide erraza da, aldapa gogorrak eta behe lainoa oztopo izango baditugu ere. Aritz Aundi eta Izaieta guneek zuhaitz erraldoiak ezagutzen eta basoen historiaz jabetzen lagunduko digute. Eta Patziku Perurenaren *Leitzako errege erreginak* besapean hartuta, Leitzalarreako artzaina zen Leitzako bertsolaririk zaharrenaren testigantza entzungo dugu.

Urepel tontorra, ezkerrean. Behe lainoak misterioa gehitu zion eta ikuspegi osoa kendu. Eskuinera Ixkibar atsedentekua, ibilbidearen abiapuntu eta helmuga. Bertatik ateratzen dira beste bi ibilbide ere, oso ondo markatuta daudenak.

A-15 autobideak eramango gaitu Leitzara. Herri sarreran, garai bateko goardia zibilen kuartela eta gaur gaztetxea dena baino lehen, ezkerre hartuko dugu. Gora eginez, Leitzalarrean sartuko gara. 8 kilometrorra, tartean Iruso borda eta jatetxea pasatuta, bidegurutzean ezkerre hartuko dugu, errekaetara gurutzatuz. Bertan utziko dugu kotxea: Ixkibar atsedentekua gaude. Presa, arbola artean mahaiak eta parrilak, erreka eskuzabala... denerako prestatua dago atsedentekua hau. Nekatu gabe atsedentekua hartzen espezialistak izaki, motxilatik hamaiketako ateratzen hasi aurretik ekin diogu lehenbailehen 485 metroko desnibeleko ibilbideari.

Baserritik bordara

Aurrera joz, garai batean inguruko meatzetatik ateratako espatofluor minerala garbitzeko lantegia zenaren aurrien ondotik pasa orduko,

bidegurutzearekin egingo dugu topo. Marka txuri-berdedun harria dago erdian, eta guk eskuinera hartuko dugu.

Berehala joko dugun baserrian, bi zakurrek egin digute harrera. Hirurok elkarrengana arrimatu gara, makila bakarra baina hura ezker-eskubi dantzatzuz daramagu eta txakurrik lotsagabeenak muturreko bat hartuta egin du atzera.

Hurrengo bidegurutzean ere eskuinera hartuko dugu eta aldapa gupidagabeari ekingo –batez beste %18koa–. Larreko zezen eta behiak udaberriko senak asetzen ari dira. Zaldiek ere sukarra jota dirudite. Ikuskizun hauei begira goazela, Miltxoko bordaren paretik pasatuko gara (ikus koadroa).

Urepelera edo Mandoegira?

Aldapa, suge luze bat bailitzan, kurbak eginez doa. Haietako batean, bidegurutzean eskuinera hartuko

dugu, eta pagadira sartuko gara.

Hostoberrituta daude zuhaitzak eta era guztietako berdeek aztoratuko dituzte gure begiak: goroldioaren berde bustia, hostoen berde argi fosforitoa, gorostiaren berde iluna... Orbelak, eta lur bigunak zabalduetako alfonbran eroso goaz.

Malda gero eta gogorragoa da eta bidegurutzean eskuin hartuta, pagaditik irtengo gara. Mendiko pista zabal modukotik bidexka hesitura pasatuko gara. Hainbat bidexka gurutzatuko zaizkio gureari, baina guk gureari eutsiko diogu egoskor, gora beti.

Paisaia erromantiko eta tetrikō ere egiten duen behe-lainoak inguratuta, ez dago fantasmak diruditen kideengandik atzera geratzerik, bada ezpada.

Noizbait iritsi gara ordekarra, eta pausoa luzatu dugu. Urepel mendia hangoalderako bizkarrean gaude, eta bizitzan bezala, muga-

ERROTA - EL MOLINO kanpina

- 1.300 lagunentzako lekua • Partzela hesituak eta gune zabala hesitugabea • Partzela bakoitzean ura, argindarra eta estolda • Bungalow telebistarekin alogerean hartzeko aukera • Ostatua • Logelak literekin, eta pentsio erdia edo osorako prezio bereziak • Ur beroa doan

Mendigorria, Nafarroa • Tel. 948 34 00 04 • fax 948 34 00 82
e-mail: info@campingelmolino.com • web: www.campingelmolino.com

Miltxoko bertsolariaren borda Elurrak galdu zuen Urepeleko artzaina

LEITZAN ezagutzen den bertsolaririk zaharrena Miltxoko artzaina da, Leitzalarrean bertan bizi zena. Negu gorriak paraje hauek gogor astintzen zituenaren testigantza utzi digute bere bertsorik ezagunenek:

Azarotik asita
bost illabetean,
or egondu geranak
beti elurpean:
gogor egin diogu
bolada batean
mendiko gorostiak
zirauten artean

Larogei ernariak
gaiñera antzuak;
txaolako kamaiñetik
aientzat pentsuak;
gero olen gaiñan
an ziran kontuak!
Artzaiak eiñen dire
urengo santuak!

1829-1830eko elurte ikaragarriak galarazi zizkion ardi denak eta Amerikara joan behar izan zuen, Benito Luxea leitzarrak kontatzen duenez: "Miltxoko amun arrek esana dakit nik, nola yoa omen zen artzai ori Ameriketa, elurten baten artalde guzie Leitzelarren galduta. Mutikotan morroi etorritte, etxeko artzai bertan geldittue emen zen; da artzai ona izakio, ta Leitzeko artaldeik obena omen zeuken gañea Leitzelarren; baño elurte ikaragarrin batek ardi guzik galdu, ta Ameriketa yoa omen zen gizajoa".

Iturria: Leitzako errege erreginak, Patziku Perurena.

rriaren ondoko atakak helmuga erabaki beharrean jarriko gaitu: ataka zeharkatuta aurrera joanaz, Mandoegiraino (1.043 metro) iritsiko ginateke, eta handik aukera genuke

Urnietara (Gipuzkoa) edo Aranora (Nafarroa) jaisteko, besteak beste. Ordu eta erdi beharko genuke Mandoegira iristeko, eta beste hainbeste handik Urnietarako. Esperimentu-

Goiko irudietan ikusten denez, era guztietako zuhaitzak ezagutzeko aukera izango dugu Leitzalarretik Urepelerako bidean. Tartean gorostiak, eta pagolizarrak, alegia, mugarrotu gabe, ardatz nagusia zuzen-zuzena duten pieza bikainak.

tarako eguna ez denez, eskuinera hartu dugu, bideseinaleak ezezkogurutzeara agertu badigu ere.

Tontorra

Tontorra bertan dela jakinda errazago egiten da gora, maldak bere aurpegi zailena erakusten digun arren. Lehen harriak engainatu gaitu lehen aldiz joan garenoi, gailurrekoa aurrerago dago-eta. Mendiaren aristan goaz, ezkerrean pinudia dugula.

Behe lainotan gailurra aurkitzen ere kostatzen egin zaigu. Behin baino gehiagotan egoera horretan tokatu denen batek idatzitakoa izan behar du tontorreko harriak: "Hobe da bidean galtzea baino atzera egitea".

Gidari aritu zaigunaren hitzetan ikusi behar izan dugu 1.056 metrora dagoen gailur honetatik goza daitekeen paisaia. Baietz, bertatik ikusten omen dira Aiako Harria, Larrun, Mendaia, Saioa, Erakurri, Iriber, Antxueta, Iru-

Aritz Aundi

Leitzan jasandako elurterik famatuena 1888koa da, "jitoak amuna yan zute-nekoa". Elurte ikaragarri hark bota omen zuen lurrera Leitzalarreko Aritz Aundi sonatua ere, ondoko argazkiak erakusten duenez. Haren oroigarri, bere perimetrotan markatzen duten harriak daude jarriak, eta Miren Iruritarren bertso hau:

Milla zortzireun loregei eta
zortzigarrengo martxoan,
elurte arek etzan zintuen
Ama lurraren altzoan,
oroitarri au ezartzen dugu
eun urte betetakoa,
Aritz berri bat bertan aldatuz
zarraren zañen ondoan,
leitzarroko beti gorde dezagun
"Aritz Aundie" gogoan

mugarrieta, eta baita Txindoki, Ernio eta Adarra ere. Sentitzen dugu, behe lainoak ez digu argazki hori eskaintzen utzi.

Itzulera

Mendia beste aldetik jaitea da itzulerarik egokiena, beste ikuspegi bat eskuratzeko. Baina tontorreko aholkuari kasu eginda, igotakotik egin dugu behera.

Ixkibar atsedeen lekuan indarrak berritu, eta indarrez dagoenarentzat, beste bi ibilbide badira aukeran, 6-7 kilometro ingurukoak: Plazaola trenbidera jaisten da bata, eta Arramiako lepora igotzen da bestea. Bideak markatuta dituzue. Gure gomendioa Aritzauendi lepora joatea da (10 minutura dago), 1888ko elurteak bota zuen haritzarraren berri izateko, eta pixka bat aurrerago segituta, Izaieta pinudira (ikus koadroak). ■

Izaieta

Abies alba izeiek osatutako multzoa, Monumentu Natural izendatua dago eta 1832. urtekoa da. Jatorrian mintegia zen, herritarrek ebakitzen zuten zuhaitz bakoitzeko sartu behar zituzten 10

zuhaitzak biltzen zituen.

Gaur egun, lorategi botaniko modukoa da, 37 espezie dituena bere azalpen fitxa eta guzti. 40 metrotik gorako izeiak ikusi ahal izango ditugu.

BUNGALOW ETA AKANPATZEKO EREMU BERRIA

**Aritzaleku
kanpina**

San Pedro z/g. LERATE (Nafarroa)

Tfnoa. 948 395 064/686 699 133

Faxa. 948 395 067

e-posta: aritzale@net-way.net

www.aritzaleku.com

Allozko urtegian hainbat jarduerak egin ahal izanen dituzu, esaterako, bela. Horretan ikasi edo aritu nahi baduzu, Nafarroako Bela Eskolaren zerbitzuak izanen dituzu.

Makina bat kontu

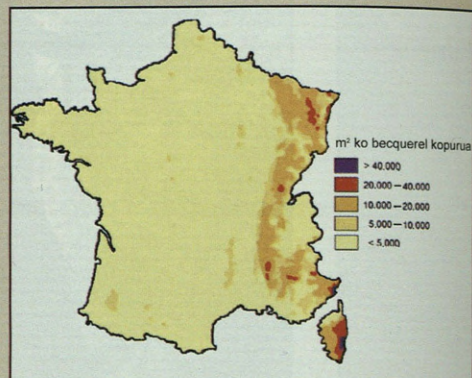
JOXERRA AIZPURUA

INGURUMENA

Txernobilen ondorioak Europan

1986KO APirilAREN 26AN Txernobilgo 4. erreaktorea lehertu zenean Ukrainiako, Errusiako eta Bielorusia bete-betean harrapatu zituen askatutako erradioaktibitateak. Hurrengo egunetan erradioaktibitatea Europako leku askotara barreiatu zen. Datu hauek ezagunak izan dira ia hasieratik, baina inoiz ez da argitara eman leku bakoitzera zenbateko erradioaktibitatea barreiatu zen. Joan den astean Frantziako erradio-babeserako eta segurtasun nuklearrerako Institutuak (IRSN) datu gehiago eman ditu Txernobilek eragindakoari buruz.

Frantziako erradio-babeserako eta segurtasun nuklearrerako Institutuak (IRSN) atera duen mapa. Txernobilgo istriputik iritsitako zesio 137 elementuarentzako biltegiak egin ziren eta kolorearen arabera ikus dezakegu metro koadroko zenbat becquerel dagoen.

Laino erradioaktiboa hauts eta hondakin nuklearren partikulez osaturik zegoen eta Europan zehar barreiatu zen 1986ko maiatzaren erdira arte. Partikula nuklearen dentsitatea galtzen joan zen egunek aurrera egin ahala eta istripu-lekutik distantzia handitu ahala.

Osasuna

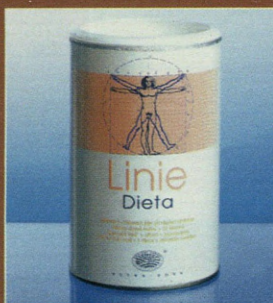
JABIER AGIRRE

Farmazia eta parafarmazietan gainpisuari buruzko aholku gutxi eta alferrikako produktu ugari

KONTSUMITZAILE ETA ERABILITZAILEEN eskubi-deak babesteko sortutako OCU erakundeak 130 saltoki bisitatu ditu, pisuarekin eta osasunarekin lotutako gaietan kontsumitzailea behar bezala informatzen ote duten jakiteko. Eta ikerketaren ondorio nagusia da saltoki horietan –farmaziak, parafarmaziak, senda-belarrak eta dietetikako produktuak saltzen dituzten dendak– aritzen ziren profesionalek askok ez zizkietela aholku egokiak eman, gainpisua zela-eta bertara joan zirenei.

Pisua eta pisuak gure osasunean duen eragina da jende gehien kezkatzen duen osasun-arazoetako bat. Ustez argaltzeko produktuak saltzen zituzten 66 farmaziatan eta 64 establezimendu ez-sanitariotan ikerketa bat egin zuten OCU erakundeko lankideek. Emaitzak ez ziren oso positiboak izan, farmazien %43k eta gainerako dendek %57k ez baitzuten aprobata planteatu zitzaizkien azterketa.

Farmazietan, OCUKo lankideek, pisu osasungarria izanirik ere, 4-5 kilo galtzeko aholkuak eskatu zituzten. %47k

bakarrik eman zuten aholku egokia –jan-neurri bariatu eta orekatua; ur ugari edatea; kalorien kopurua murriztea, eta ariketa fisikoa edo kirola neurrian egitea–. Azterketa zehatzago bat egin ordez, edo irizpide zuzenak erabili ordez –gorputz-masaren indizea, esaterako–, kasu askotan establezimendu horietan saltzen zen produkturen bat eskaini zieten, baina nola hartu behar zen esan gabe, zenbat denboraz, produktu horrek zituen kontraindikazioak edo beste medika-

mentuekin izan zitzaizkeen interferentziak aipatu gabe.

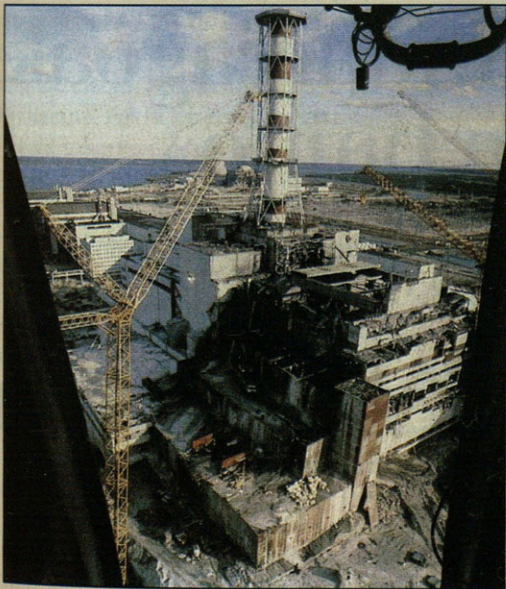
Saltoki ez-sanitarioetan, pertsona horiek bere ahizparentzat –87 kiloko pisua eta 1,60 metroko altuera zuen neska gaztearentzat–, pisua galtzeko aholku bila joan ziren. Eta saltokietako %35ek erantzunik onena eman zieten –zoaz medikuarengana–, %64ak jan-neurria aldatzeko premia aipatu zuten eta %31k ariketa fisikoa egitea. Baina aztertutako saltoki ez-sanitarioen %41ak, aholku horiez gain, salgai zeuzkan produktuetakoren bat eskaini zien, pazienteak ikusi eta batere aztertu gabe.

Frantzian maiatzaren lehenean neurtu zen partikula-kopururik handiena, hamarka becquerel batzuetakoa hain zuzen ere. Une horietan Txernobilgo inguruetan kutsadura 10 milioi becquerel-ekoa zen.

Horietako laino batean dauden hiru elementu erradioaktibo nagusiak iodo 131, zesio 134 eta zesio 137 dira. IRSNak mapa animatu bat prestatu du zesio 137 elementua jarraituz. Mapa horren arabera, estatu baltiarrek eta Eskandinavia izan ziren eragina jaso zuten lehen europarrak eta ondoren Europako mendebaldera barreiatu zen lainoa, Espainia eta Portugalera hain zuzen ere. Azkenik, Balkanetara eta Europa Erdira jo zuen.

Frantzian ez da tiroideen minbizien hazkunde-rik nabaritu Frantziako osasun zaintzarako institutuak dioenez; ez da horrela izan Ukraina, Bielorusia eta Errusian, horietan minbizien kopurua asko handitu baita, batez ere haurren kasuan. Datu zehatzak ez dira eman eta ezkutatuta mantentzen direla uste da, zeren eta sekretismoa ikerketara ere ailegatu baita. Hauxe da Bielorusiako Iouri Bandajevski ikerlariaren kasua, beren ikerketen txostenak zentsuratu egin baititu Bielorusiako Gobernuak eta ondorioz, Frantziako Estatuan, Clermont-Ferrand-en hain zuzen ere, finkatu du bere ikerketak aurrera eramateko lekua.

Ikusten den bezala datuak tantaka ateratzen dira eta datu horien gaineko presio politikoa izugarria da. ■

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Mugako monumentuak

NAFARROAN monumentutik bada! Baita zuhaitz monumentalak ere. Hauetako batzuk monumentu natural izendatuta daude, hogeita hamar bat: Eralgo artea, Erralako erkame-tza, Jauntsarasko haritzak, Austegiako hagina, Zangotzako zumea, Iruñeko sekuoiak, Orbaitzako hurritza, astigarra eta pagoa...

Intxaurrondoan artean orain arte monumentu izena merezi duen bakarra Erronkariko Gardeko arboltzarra da. Bisita bat merezi du; pixka batean bere itzal izan eta monumentuaren zergatiaren neurrietaz jabetu: ia hogeita metro garai, gerrian -lurretik 1,3 metrora- 4,14 metroko perimettoa edo 1,32 metroko diametroa eta, harrigarriena, bere buruaren itzala: 683 metro karratu! Herri osoa ere erromerian bere altzoan ederki hartuko luke, berrehun eskas gardetar dira.

Ofizialki izen hori ez badu ere, monumentu ederra den beste intxaurrondo ikusgarri bat lerriko bailaran dugu. Irantzuko monastegiaren sarreran. Batzuek 300 urte eta beste batzuek 700 dituela diote. Norbaitek gogor lepatu zuen egunen batean eta gaur ikaragarrikoa izango zen arbola lorontzi baten gisan utzi digute, enbor motza eta lau adar. Enbor motz horren 4,7 metroko perimetroak inoiz izandako alimaleko intxaurrondoaren berri ematen du. Lepatuta, ordea, adaburu txikia. Irantzutar guztiak bere altzoan hartzeko adina bai, bi teatino besterik ez baitira bizi bertan.

Garai beretsua girotzen digute bi monumentuok, Euskal Herri mediterraniarra eta atlantiarraren arteko muga, garia, mahatsa eta oliba barra barra egiten zuen hegoaldekoa nagusi zenekoa, alegia. Muga horretan bien bizitokiak ez dira nolanahikoak: biak altura beretsuan daude, basoan haritzaren eta pagoaren nagusigoak topo egiten duen mugan. Hainbeste muga, zaildu beharko... Honengatik iraun ote dute monumentuok?

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

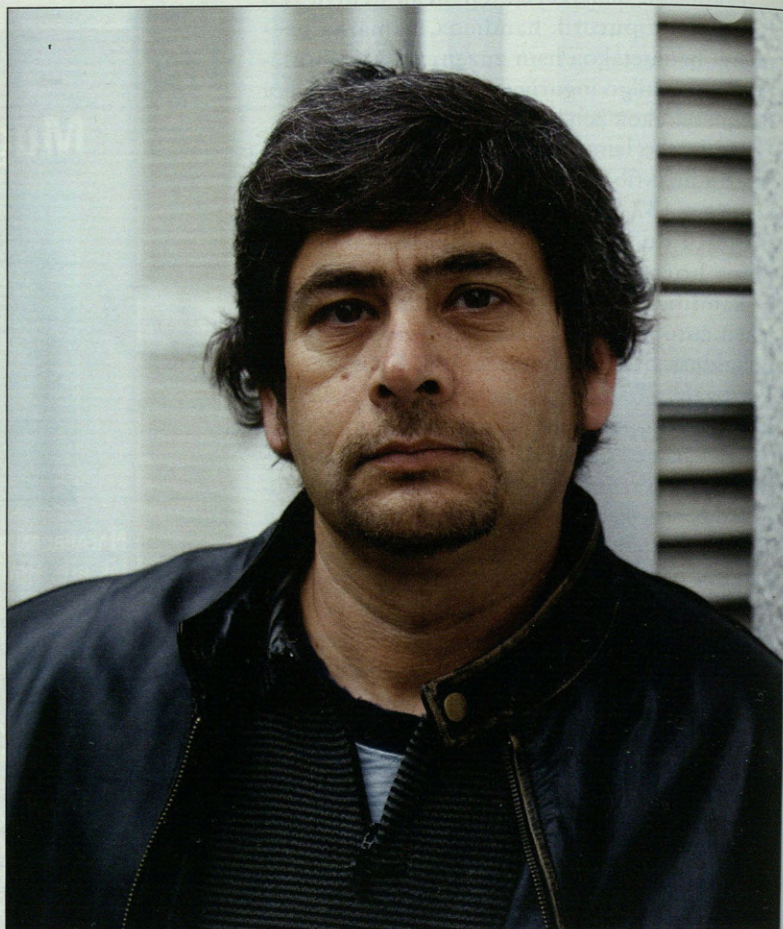
INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Patxi Coira

1962, Donostia (Herrera auzokoa). Maisutzan ikasia eta Zarauzko Haur Eskolako hezitzailea izana. Bertan bizi da azken hogeitreetan. Eskolako lana eszedentzian utzia, politikagintzan ari da burubelarri. Ezker Batuko (EB) kidea da: Zarauzko udalean zinegotzia eta Gipuzkoako Batzar Nagusietako batzarkidea. Ezkerrekoa izatea du ezaugarri. Herri mailako politikan burutzen duen lanean ezkerreko militantearen zigilua ezartzen gogoz saiatzen den inpresioa eman digu elkarriketan.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Dani Blanco

«Diputazioak eskuindarragoak dira Jaurlaritza baino»

Zarauzko udalean EBko zinegotzi bakarra da gure solaskidea. Gipuzkoako Batzar Nagusietan berriz, alderdiko beste bi kideekin ari da. Bietan oposizioan dihardu, bistan da. Udal politikaz abiatu dugu elkarriketa, diputazioaren aferaz amaitzeko.

Udaleko hirigintza, pertsona eta ekonomia batzordean diharduzu. Egiguzu legegaldiari buruzko balorazioa.

Oposizio lana oso gogorra da udalean. EB ia ezkerreko alderdi bakarra da. PSE-EEko bi zinegotzi ari dira, baina bizkartzainekin segitzen dute —PPk ere bi ditu—. Egoera hau ez da egokia, noski. Halaber, ezker abertzalearen hautagaiak kanpoan geratu ziren. EB Alderdien Legearen aurka dago, egoera ez da batere demokratikoa. Udal gober-

nua berriz —EA-EA]k osatua— maiz prepotente xamar aritu da legealdian, gehiengo osoa du eta.

Zein izan da zure taldearen egitasmoa eta ekarpena?

Bi proposamen zehatz eta egokiak planteatu genituen 2003an: hirigintzaz eta herritarren mugikortasunaz. Hirigintza arloan Itsasmendi ondoko lurzoruetan 500 etxebizitza babestuak egitea proposatu genuen. Lur gehiena udalarena zenez egingarri ikusi genuen. Proiektua ez zen onartu, aurrera egin izanez gero hobeto ginatke, dudarik gabe. Aitzitik, udalak parke industrialaren proiektua gauzatu du eta ez da egokia, lekunea erresidentziala delako. Mugikortasunari dagokionez, oinezkoen eremua zabaltzeko proiektua aur-

keztu genuen, barnealdea hobeto antolatzeko nahiz bidegorriaren proiektu integrala egiteko. Plangintza bat eratu da baina oraindik emaitza gutxi ikusi dugu. Hirigintzan gure proposamenak sozializatzen ari gara, nahiz eta udal gobernua ez dituen onartu nahi. Bestalde, arau ordezkatzailerak berritzen ari gara eta proposamen zehatzak egin ditugu: Asti eta Talamendi guneak kontserbatzeko eta hirigintza sostengarri baten aldeko proposamenak egin ditugu. San Pelaio inguruko orubetan alokatzeko etxebizitza sozialak egiteko plan bat proposatu genuen eta oposizio osoaren babesa jaso zuen, gazteen-tzako apartamentu babestuak egin behar ziren. Hala ere, gobernua gehiengo osoa du eta gure proposamena ezabatu du.

Gaztetxearen inguruan hainbat gorabehera izan da. Azaldu iezaguzu gertatua.

Gaztetxearen inguruan lehenago aipatutako prepotentziaren erakustaldi bat izan zen. Guk Gaztetxearen inguruan behar bat zegoela ikusi genuen, Xakela kolektiboko gazteek proposamen zehatza zeukatela. Gazteen ekin-tzak ondo iruditu zitzaizkigun eta soluziobidea negoziazio bidez gauzatzeari zegoela, baita fabrika okupatuaren jabearekin akordioa lortzeko aukera zegoela ere. Hori proposatu genuen eta udalak irainez erantzun zigun. Denborak azkenik arrazoiak eman digu. Gazteak eta udala akordio batera iritsi ziren, baita EBk proposatutako negoziazioaren aldeko jarrera egokiena zela ikusi ere.

Gipuzkoako Batzar Nagusietara etorri, nola baloratzen duzu EAJ-EA koalizioak daraman politika, orokorrean?

Diputazioetan –Gipuzkoa, Araba eta Bizkaia– EAJk ez du Jaurilaritzan bezala jokatzeko. Jaurilaritzan neurri progresistagoak hartu ohi dira, hemen berriz, jarrera neoliberalek indar gehiago dute. Diputazioak eskuindarragoak dira Jaurilaritzan baino. Jarrera hori Pasaiaiko portuaren nahiz errauskailuen proiektuetan ageri da. Eusko Legebiltzarrean Eus-

kal Zerbitzu Sozialerako Legea egitear dago. Eztabaidatu ondoren Diputazioaren jarrera zein den ikusiko dugu. Gure asmoa Diputazioaren jarreraren eragitea da ezkerretik legea aurrerazalea izan dadin.

Ezkerretik elkarrekin zerga igotzeko aukera galdu izana kritikatu duzue.

Jakina, ezkerrek ez du zerga mota horiek gutxitzea onartu behar. Gu zerga hori igotzen saiatu gara, bestela nondik aterako ditugu ongizateko gizartearen eredia sustatzeko baliabideak? Gipuzkoako enpresen irabaziak izugarriak dira, bankuenak eta enpresa handienak bereziki.

“2003an EAKo Luis Mari Oiarbide diputatuak debata itxita zegoela esan zuen eta errauskailua zela irtenbidea.

Begira nola gauden gaur egun”

Politika neoliberalak ere kritikatu duzue. Azaldu iezaguzu, zer dira mezenazgoen etekinak?

Mezenazgoaren kasuetan diru laguntzak handitzen ari dira. Gipuzkoan Fundazio mordera dago. Hauek, adibidez, museoak edo kirolean hainbat ekimen eta proiektu eratzen dituzte. Mezenazgoek ekimen horiek laguntzen dituzte eta zerga aitortzen desgrabazioa lortzen dute. Foru Aldundiak ez du etekinen dirua jasotzen, hobeto zehaztu beharko luke diru kobratze modua. Gainera, joera hori nekazaritza alorrean zabaltzen ari da. Guk mezenazgoak ondo daudela

diogu baldin eta gizarte mailako kreditu zehatzetara bideratzen badira. Adibidez, Onkologikoa berritzeko mezenazgoen parte-hartzea ondo dago.

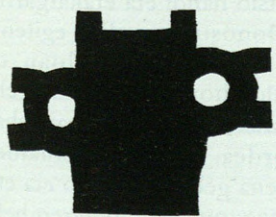
Zaborren errausketaren gaiak zer esana ematen du bestalde. Zertan da aferra?

Pentsa, 2003an EAKo Luis Mari Oiarbide diputatuak debata itxita zegoela esan zuen eta errauskailua zela irtenbidea. Begira nola gauden gaur egun. Txingudin aurreikusitako lehen proiektua, ez zuen zentzurik baina aurrera doa. San Markos mankomunitateak bestalde errauskailua Urnietan jarriko zuela esan zuen, baina herritarrek atzera bota zuten asmoa. Donostiako Aritzetan jarri behar zuten, udala kontra agertu zen. Gero Zestoan jarriko ote zen: %90ak ezetz esan zuen erreferendumean. Inkestak egin dira Aldundia- ren eskutik eta Gipuzkoako gizarteak garbi dio ez duela errauskailurik nahi.

Zein da soluzioa?

Errausketa soluzio industrialak da, joan den mendeko irtenbidea. Egungo ingurumen gaiak soluzionatzeko, ezin da irtenbide hori eman gizartearen babesa eta eztabaida gauzatu gabe. Eta irtenbideak ez du soilik teknikoa izan behar, irtenbideak etikoa ere izan behar du. Gizartea kontuan hartu behar dugu. Herritarren Plataforma sortu berri da, plan alternatibo bat eratu dute eta irtenbide idatzia dago. Irtenbide asko dago baina gure zaborra erretzearekin ez da arazoa konpontzen. Erretzean, ikusi ez arren, kea atmosferara doa. Hondakina hor da, ez da desagertzen, eraldatzen dugu. Materia eraldatu behar da erreziklatzearen nahiz mekanizatzearen bidez, berriz ere erabiltzeko. Bilketa selekti-

Argitalpen honen edizioan lankide:

k u t x a

boa bultzatu behar dugu, erreziklatu eta inertizatu behar dugu.

Zer da inertizatzea?

Zabortegetan botatzen den zaborra bizirik egoten da. Arazoa hori da, fermentatu gabe dago, gordinik. Gordinik egotea printzipioz debekatuta dago. San Markosen (Errenteriako zabortegeta) gordinik botatzen da ordea, zaborra bizirik dago, hortik kiratsa. Hondakin horiek inertizatu edo bizigabetu beharko lirateke. Sistema piloa dago. Diputazioa eta Donostiako Udalaren ordezkariak bi Italiako ereduak ikustera joan dira berriki. Italian errausketaren alternatibak lantzen ari omen dira. Kontua da, harrigarria behintzat, 2003 urtean Oiarbide diputatuari errausketa zela irtenbidea entzun geniola. Beraz, zertan ari dira Italiara joaten 2006an eta Gipuzkoako gehiengoaren ezetzarekin, eta inongo irtenbiderik gauzatu gabe?

Prentsan Donostiako Udala (Elorza buru) eta Foru Aldundia (G. de Txabarri buru) akordio batera iritsi zirela zabaldu zen.

"Azken 20 urtetan errepideetan inbertitu den diru mordoa trenbidean inbertitu izan balitz, gaur egun Gipuzkoan azpiegitura sare egokiago bat izango genuke".

"Pasaia eskualdearen garapena izoztuta dago Aldundiaren helburu nagusia kanpoko Superportua ezartzea delako"

Bai, berauek kafea elkarrekin maiz hartzen dutela diote... (irriak), baina ez du ematen akordio batera iritsiko zirenik, orain Italiara doazelako eta bakoitza bere ordezkarietarekin. Prentsak dioenez Odon Elorza prest omen dago Belartza inguruan lurra eskaintzeko baina biometanizazio planta bat ezartzeko, ez errauskailua.

Gipuzkoako beste arazo bat errepide-tako kolapsoak dira.

Azken 20 urtetan errepideetan inbertitu den diru mordoa trenbidean inbertitu izan balitz, egun Gipuzkoan, eta oro har Euskal Herrian, azpiegitura sare egokiago bat izango genuke bai garraio bai pertsonentzako.

Zoritzarrez, Gipuzkoan -Europar bezala- errepideak zabaldu eta ugartzeko jarrera nagusitu da. Argi dago: errepide gehiago egiteak auto eta kamioi gehiago dakar, eta errepideak kolapsatzen direnean hiriak ere bai. Orain, bestelako azpiegituren garatu beharraz pentsatzen hasi gara, halabeharrez. Trena, adibidez.

Trena etorri badator, AHT delakoa baina. Jaurlari-tzak eta Madrilgo Gobernuak aurre-akordioa sinatu dute.

EBkook AHTren -Y delakoa- ordez U proiektua aldarrikatu dugu. Ibilbidea kontuan hartzeaz gain, trenaren zama kontuan hartu behar dela diogu. Hau da, kontainerrak eramateko trena izan behar luke, trenaren abiadura gutxitu beharko litzateke. Guk AHTren

proiektuan partaidetza soziala eskatzen dugu, ingurumenari buruzko legea gainditu beharko du AHTk. Gainera Ezker Batuaren proposamena merkeagoa eta sozialagoa da.

Bi gai azkenik: Hondarribiko aireportuaren luzapena aipatu da berriz ere.

Diputazioaren azken burutazioa Hondarribiko aireportua itsas aldera luzatzea da. Hendaia Kotte Ezenarro alkatea haserre azaldu da. Noski, ez dio aireportuaren pista luzatzen utziko. Hendaia beharrak kontuan hartuko ditu, gainera, Iparraldeko asmoak Miarritzeko aireportuari begira daudelarik. Orain gutxi Irungo Mendelu auzo aldera luzatu nahi zuten, PP horren alde zen duela urtebete eta EAJ kontra. Ez bata ez besteak ez dute zentzurik.

Pasaia itsas portuaz zer diozu?

Jaizkibel mendiaren eta kostaren txikizioa izango litzateke. Gainera, kanpo aldeko Superportua egiteak geroari begira bi zentral termikoa egitea eskatuko luke, ingurumena areago zikintzea ekarriko lukeena. Gure proposamenak Pasaia eskualdea eta inguruko auzokoen berritzea eskatzen du, berauetan lanpostuak sortuko dituzten enpresak eraikitzea. Esaterako, Valentzian Museo de las Ciencias y de las Artes delakoa egin da kanpoaldean. Herrian ere hori egin liteke. Zoritzarrez Gipuzkoako Diputazioaren politika Donostiako erdialdean inbertitzea da: Donostiako Aquariumak Pasaian egon beharko luke, bakailaoaren historia eta itsasoarekiko harremana Pasaian dago. Aquariuma handitzean Urgull mendiari tokia jaten ari zaio, eta Pasaian badago toki nahikoa. Beste adibide batzuk: Santa Teresa eta San Telmo museoak, Tabakalera... Batzar Nagusietako eraikin berria Miramonen egiten ari da. Inbertsio handi eta erakargarri guztiak Donostiako erdian egiten dira. Pasaia Donostia ondoan dago, eskualde horrek begirune gehiago behar luke. Ez da zaila, bai beharrezkoa ordea. Pasaia eskualdearen garapena geldotuta dago eta etorkizuna izoztuta Aldundiaren helburu nagusia kanpoko Superportua eta eremu intermodalak ezartzea delako, eta hau ezin da onartu. ■

Apirilaren 24tik ekainaren 26ra

902 100 040

www.gipuzkoa.net/ogasuna/renta

Zeuzara Gipuzkoaren motorra

Abian jartzen dugun egitasmo berri bakoitzaren atzean, erronka bakoitzaren atzean, pizten den ilusio bakoitzaren atzean, zu zaude. Zeuzarelako Gipuzkoaren motorra.

Gipuzkoako Foru Aldundia

Nerea Arrese

Bai Eskolak Euskalduntzeari ekimeneko koordinatzailea

«Eskubideak ezin dira erdizka utzi, bermatuak dira edo urratuak»

Bai Eskolak Euskalduntzeari ekimenak urtarilaren 30ean aurkeztu zuen maiatza arte iraungo duen kanpaina. Euskalgintza eta hezkuntzako 16 eragile ari dira ikasleek eskolan euskalduntzeko duten eskubidea gizartean aldarrikatzen.

Ekimenaren helburu nagusia ikasleen osoko euskalduntzea bermatuko duen prozesua zabaltzea da. Helburu eskuragarria al da?

Zalantzarik gabe. Helburuak ezin ditugu egun dagoen borondate faltaren eta politiken arabera zehaztu, horien baitan ez litzateke eskuragarria izango. Eskoletan egiturazko aldaketa aldarrikatzen dugu eta jendartea mugitu nahi dugu horren alde. Horrenbeste urtetako lege eta politikak ez dute ikasleen euskalduntzea ekarri, ezta etorkizunean ekarriko ere. Beraz, jendarteak, lehenago egin duen bezala, eskaera indartsua egin behar du euskalduntzearen alde eta urratsak eragin. Euskararekiko dagoen atxikimendu sozialean sinesten dugu, ez bairik gabe.

Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza sailburu Tontxu Camposek eskolarako hizkuntz ereduen sistemari dagokionez, 2007an erabaki bat hartuko duela hitz eman du. Nolako proposamena espero duzue?

Ez dakigu, baina espero dugu euskaldunduko duen politika baten eskaerari erantzutea eta azken batean hizkuntza eskubideak behingoz bermatzeko baliagarria izatea. Kanpainak eskaera hori Euskal Herri osora begira bideratuko du eta gure asmoa instituzio guztietan eragitea da, baita Eusko Jaurlaritzan ere. Guk ez dugu txosten batean jasotako proposamen adostu bat aurkeztuko, baina kanpainaren eskaera argia da eta Eusko Jaurlaritzari ere eus-

ANDER ALTUNA

Argazkia: Dani Blanco

kaldunduko duen politikaren eskaera egiten zaio. Eurei baitagokie herritarren hizkuntza eskubideak bermatzeko neurri politikoak hartzea.

Sinadura bilketa egin duzue otsailetik maiatza bitartera. Zer balorazio egiten duzu orain artekoa ikusita?

Balantzea ona da. Alde batetik, eragileen artean lorturiko adostasuna eta elkarlana azpimarragarria da. Euskal Herriko hezkuntza eta euskalgintzako 16 eragile biltzea urrats oso garrantzitsua da. Bestalde, azpimarragarria da herriz herri egiten ari den lan handia. Jende ugari murgildu da kanpainan eta milaka herritarrek euren sostengua erakutsi die. Honekin batera, eztabaida soziala aipatuko nuke. Egun, hezkuntzaren arloak bizi

duen egoera kezkarri eta larriaren inguruan kontzientzia argia dagoela ikusten ari gara eta aldaketaren beharra erroturik dagoen ideia da.

Sinadura bilketa: ekimen sinbolikoa ala ekimen praktikoa?

Sinadura bilketak helburu ezberdinak ditu: lehenik, jendartean kontzientzia eragin eta eztabaida soziala piztea. Bigarrenik, sinadura bilketak instituziengan eta alderdiengan eragiteko balio praktikoa dauka. Milaka herritarrek euren iritzia emanda, arduradun politikoek ezin diote eskaera horri bizkarra eman. Gure asmoa da euskal herritarren gogoia eta sinadurak aurrez aurre jarri eta aldaketa eskatzea. Eskaera sozialak aldaketak eragiten dituela argi dugu. Ezinbestekoa da.

Gizartearen sostengua jaso duzue, baina politikariena?

Oraingoz ezer gutxi adierazi dute. Badugu asmoa eurengana jo eta kanpainaren amaiera aldera aldarrikapenarekiko aldeotasuna eskatzeko. Oinarritzko eskubideak aldarrikatzen ari garenean, nork esan behar digu horrekin ez datorrela bat? Baina, are eta larriagoa izango litzateke milaka sinadura mahai gainean izanda, horrekin bat ez egitea. Orduan jendartearen nahiari uko egingo liekete. Guk uste dugu politikariek garbi adierazi behar dutela euskalduntzearen aldeko borondatea eta hori neurri politiko garbi eta ausartekin erakutsi behar dute.

“Eskolak euskararen
kontrako ordezkatzeko
prozesuan funtsezko papera
bete duen bezala,
gure herriaren
berreuskalduntzean ere
lehen mailako funtzioa
betetzen du”

16 eragilek eman diote babesa ekimenari. Udalbiltzak ere atxikimendua erakutsi du. Helburuan bat egin arren berau erdiesteko bide ezberdinak proposatuko dituzte.

Euskalgintzan eta hezkuntzan lanean ari diren eragile gehienek bat egin dute helburuarekin. Bakoitzak bere lan eremutik eragiten du eta izaera ezberdinetako lan formak ditu. Guztietatik eragin behar da eta helburu berdinen bidean osagarriak izan behar dira. Baina garrantzia eman behar diogu lortu dugun batasunari. Guztiok bat gatoz honekin: euskara ezagutzea herritar guztien eskubidea da eta eskolak eskubide hori bermatu behar die belaunaldi berri guztiei Euskal Herri osoan.

Eskolak ez du euskalduntzen. Hala ere, erantzukizuna ez dagokio soilik eskolari, hau da, eskolak ez baldin badaude euskararen erabilera eragiten duten eremuez inguratuta nekez euskaldunduko dira gazteak, ala?

Horretan inork gutxi egiten du zalan-tza. Guk ere ez. Nahikoa da kanpainarekin bat egin dugun eragileon izaera, ibilbidea eta lan eremuak ikustea horretaz jabetzeko. Baina eskolak, euskararen kontrako ordezkatzeko prozesuan funtsezko papera bete duen bezala, gure herriaren berreuskalduntzean ere lehen mailako funtzioa betetzen du.

Hizkuntz ereduen sistemaren xedea elebitasun orekatua lortzea da. Aitzitik, ikasleen %32 baino ez da euskalduntzen. Hizkuntz ereduen sistema gainditzea nahikoa al da arazoa konpontzeko?

Beste elementu batzuk ere kontuan hartu behar dira, baina ereduen sistema gainditzea beharrezkoa da egoera konpontzeko. Begibistakoa da jendar-te esparru zabaletan eragin beharra dagoela, euskarak espazio berriak irabazi behar dituela, herri euskalduna maila guztietan egin behar dugula. Baina %32tik %100era igarotzeko, politikaren gainditzea ezinbestekoa

da. Eskubideak ezin dira erdizka utzi. Bermatuak dira edo urratuak. Gaur gutxienez %68ri urratzen zaizkio eta horren jatorri nagusia egungo sisteman dago.

Joxerra Garziak haxe zioen duela gutxi aldizkari honetan: "Hizkuntza ikasten da normalduta balego bezala, eta honek kalte egin dio euskarari. Agian guri hezkuntza anormal bat dagokigu". Ados zaude adierazpen horrekin?

Ez dut uste euskara normalduta balego bezala ikasten denik. Nire ustez,

oso lotua dago bakoitzak duen kontzientzia mailarekin eta euskaldun izateari ematen dion garrantziarekin. Hala ere, normaltasun egoera batean gaudenaren sentsazioa badagoela uste dut. Hau, bereziki, elebitasunaren aldeko diskurtso eta politika egiten dutenek eta euskararen kontrakoek eragindako anestesiatzeko lana izan da. Egoeraren larritasuna ezkutatu eta ongi goazela esatearen beste ondorio bat dela esango nuke. ■

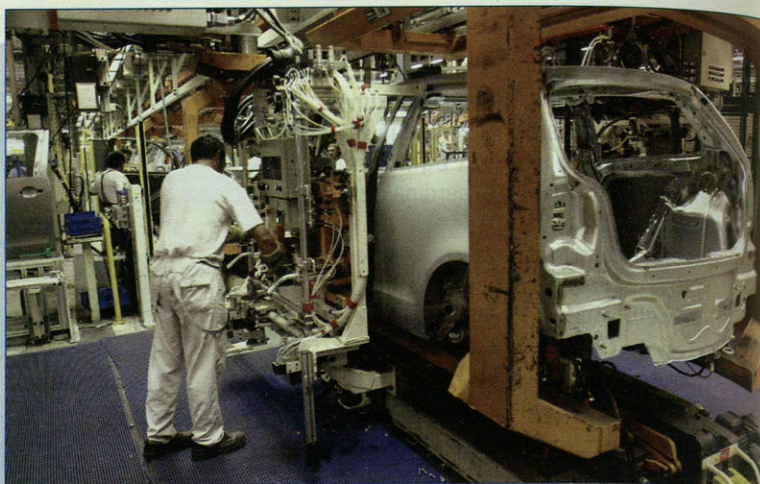
Babeslea: Hondarribiko Udala

Bero-beroan

PSOEren negoziazio eredua

Halako bake prozesu baten alde bakoitzak zaila izaten du gertaera asko ulertzea, eta horietakoa da Arnaldo Otegiarekin gertatzen ari dena. Azken zigorrari lotua, azpi-marra daiteke zigorraren galga eta ziri ikuspegia; baina baita ere aldaketa txiki gisa, Otegi jaunak oraindik aske jarraitzen duela eta su-eten gabeko egoera batean, jadanik espetxean legokeela. Bakoitzak duen informazio eta interesen arabera interpretazioak dira, baina bake prozesuarekiko ikuspegi globalago batetik sentipen ezkorra dario Espainiako Gobernuaren jardura ugariri. Ezker abertzalea eta Espainiako Gobernuaren arteko halako ibilbide-orria zehaztua badago, bakoitzak badaki zer gerta daitekeen tartean eta zer marra ez lukeen gainditu beharko. Hala ere, eta ibilbide-orri hori ezagutu gabe, ezker abertzalearen aurkako neurri asko prozesu honetan PSOEk duen nagusitasun handiaren seinale moduan ulertzen ditu iritzi publikoaren zati handi batek. Eta seguruenik ezker abertzaleko sektore batzuek ere hala baloratzen dute. Baieztape borobilik egiteko datu erabatekorik ez badago ere, Barañain eta Getxoko kale borroka agerpenek zenbait sektoreren haserrearen adierazle dirudite. Kasu honetan, 15 hilabeteko espetxe eskaera gogorra da ikuspegi politikitik eta pertsonaletik ere bai; baina ikuspegi politiko soiletik agian gogorragoa da zazpi urtetako inhabilitazioa, etorkizun politiko hurbilean ezker abertzalean oso garrantzitsuak diren pertsonen jardura politikoa asko baldintzatzen duelako.

Deslokalizazioaren mamua, gero eta indartsuago

Miguel Sanz lehendakariak zail ikusten du Volkswagenek Iruñeko Landabengo produkzio zentrua mantentzearena. Hori orain, eta hementik gutxira ulergarria ere egiten zaiola azalduko du, batez ere langileen eskubideak defendatzen ari diren sindikatuen jarrera ikusita. Nafarroan egun bizi den lehia politikoaren ondorioz, arazoa abertzaletasunarekin lotzea Nafarroako eskuinean horren ohikoa den manikeismo eta maltzurkeriaren ispilu besterik ez da. Ez da erraza Landabengo Volkswageneko egoitzarekin azkenean zer gertatuko den iragartzea, baina Iruñerriko masa soziala oso ezkor ageri da Nafarroako etorkizun ekonomikoaz. Norberaren indar ekonomikoaren iturburua bertan sustraitu gabe izatearen ondorio larriak dira. Konpainia alemana esku lana merkeago zaion lekura doa, horrek sortzen duen egoera ekonomiko sozialari kasu gehiegirik egin gabe. Indarrez dator deslokalizazioaren eragina, leku askotan jadanik atzera bueltarik ez duena. Iruñean moduan, Euskal Herriko beste leku askotan egingo du gora tentsioak.

Zer da...

Azterlan

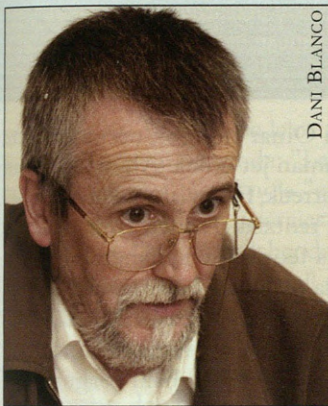
Azterlan 1994an sortutako Durangoko ikerketa metalurgikoen zentroa da. Metalurgi sektorerako eta teknologia transformatzaileentzako egiten du lan. Esperientzia gehien metalurgia kalitatean, zenbaki kalkuluan, metalen solidotzean, tenperatura-analisan, solidotze prozesuetan eta inokulanteen karakterizazioan du. Sortu zenetik 7.500en bat proiektu gauzatu ditu. Instalazio berri batzuetara aldatu da eta bere estrategia hausnartu du. Zentzu honetan datozen urteetarako funtsezkoak izango diren garapen bideak zehaztu dira,

hala nola, barne berregituraketa eta nazioartekotzea. Azken helburu hau lortzeko, Azterlanek Europako zentro teknologikoekin lan programa bateratuak abian jarri ditu. Halaber, barne hausnartze horrek plataforma teknologikoetara hurbiltzearen beharra azaleratu du. Horrela, Durangoko teknologi zentroak galdaketa industrian berrikuntza sustatuz jarraituko du. 70 langile eta 5 bekadun ditu, eta 2004an 35 proiektu gauzatu zituen eta 5,8 milioi euro fakturatu.

Daniel Udalaiz

Eusko Jaurlaritzak 10,8 milioi euro banatuko ditu euskara sustatzeko

IAZ BAINO %27,07 EURO GEHIAGO erabiliko du Hizkuntza Politikarako Sailordetzak euskararen erabilera sustatzeko. Arloka banatuta hauek dira kopuruak: hedabideek 4.750.000 euro jasoko dituzte. 500.000 euro tokiko telebistentzat izango dira. Deialdi honen arabera, aurren, gehiena gaztelaniaz argitaratzen duten egunkariak diru laguntzak jasotzeko aukera izango dute, baldin eta asteen behin, gutxienez 16 orrialde, euskaraz argitaratzen badituzte. Hedabideen atalean, diru laguntzen igoera %11,8koa izan da. Euskalgintzako erakunde pribatuaren artean 1.250.000 euro banatuko dituzte. Informazio eta komunikazio teknologien arloa 1.000.000 euro bideratuko dituzte. Ipar Euskal Herriko eta Nafarroako erakunde pribatuarentzat 400.000 euro izango dira. Udalek 1.600.000 euro jasoko dituzte Euskara Biziberritzeko Plan Nagusia garatzeko. Enpresetako euskara planak sortzeko eta garatzeko berriz, 1.825.000 euro izango dira.

DANI BLANCO

Mikel Zalbide euskaltzain oso

Patxi Altuna zenaren tokia betetzeko Mikel Zalbide donostiarra aukeratu du Euskaltzaindiak gehiengo osoz. Jose Antonio Arana Martija, Ana Toledo eta Henrike Knörr euskaltzainek aurkeztu zuten Zalbide eta hautagai bakarra zen. Mikel Zalbide 1981. urteaz geroztik Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailean Euskara Zerbitzuaren buru da.

DBHtik aurrera euskaraz ikasten segitzeko Alkarbideren kanpaina

DERRIGORREZKO BIGARREN HEZKUNTZA euskaraz egin arren, Batxilergoa eta Lanbide Heziketa beste kontu bat izaten dira. Hainbat arrazoi medio (informazio eza, euskaraz moldatzeko gai ez direla uste izatea, euskarazko irakaskuntzak kalitate nahikorik ez duela izango pentsatzea...), jauzi horretan askok hizkuntzaz aldatzen du. Horri aurre egiteko, bigarren urtez, Alkarbidek (Bizkaiko Euskara Zerbitzuaren Bilguneak) kanpaina jarri du abian. *Zeurea da aukera: jarraitu euskaraz* lelopean, Bizkaiko 36 udalerritako 7.200 ikasleri euskaraz ikasten segitzeko gonbidapena luzatu die. Sustapen lan horretan aurpegi ezagun bat erabiliko dute, Alex Sardui Gatibu musika taldeko gaitikarra.

Europako Parlamentuarekin euskararik ezingo da erabili

HERRITARREK ez euskararik, ez katalan, galego edo valentzierarik ezingo dute erabili Europako Parlamentuarekiko idatzizko harremanetan. Espainiako Gobernuak egin zuen eskaria komunikazio idatzia lau hizkuntza horietan egiteko. Bozketan zazpi kontrako botoa eman dute eta seik alde. Europako ordezkari popular eta liberalak izan dira kontra bozkatu dutenak, tartean zen Aleix Vidal-Quadras PPkoa. Vidal-Quadrasek esan du Europako Ganberak ez daukala baliabide nahikorik hizkuntza koofizialak interpretatu eta itzultzeko.

Sandra Barrenetxeak ere torturak salatu ditu

Sandra Barrenetxeak ere Guardia Zibila eskutik zegoela jasan dako torturak azaldu dizkio bere abokatuari. Atxilotuta egon den denboran buruan kolpeak jaso dituela, ariketa fisikoa egitera behartua izan dela, biluztu egin dutela eta etengabe mehatxatzen zutela salatu du. Ibon Meñika eta ustezko ETAko bonoen auziaren baitan atxilotu eta espetxeratu duten Barrenetxeak uko egin zion deklaratzeari bai Guardia Zibila aurrean bai epailearen aurrean.

Erreferendumarekiko jarre-ra argituko du aurki PSK

Pirinio-Atlantikoetako PSK maiatzaren erdi aldera erabakiko du Baterak eskatzen duen erreferendume deialdiari baietzkoa ala ezezkkoa emango dion. Ipar Euskal Herriko PSren baitan, dena den, aldaketak izan daitezke eta *Euskal Herriko Kazetak* jakinarazi duenez Jean Espilondo ezik gainerako kontseilariak erreferenduma egitearen aldekoak lirateke. Egunkari honek jakinarazi duenez, halaber, su-etenaren iragarpena baino hiru egun lehenago PSEko buruzagi Jesus Eguiguren eta Pirinio-Atlantikoetako PSko lehen idazkari Pierre Chereten arteko bilera izan zen Donostian.

Guikuri Nekazal Etxea

Guikuri, 1 Tel.: 945 464084
01138 Murua (Araba) 615 782323
guikuri@euskalnet.net www.guikuri.com

Net Hurbil

PELLO ZUBIRIA

Ni naiz Txadeko lehendakaria, atrebentzia ez bada

Gerrillari izatetik Txadeko lehendakari izatera igo zen Idriss Deby Itno. Asteotan agintea galtzeko arriskuan dirudi, sei gerrilla talderen eta oposizio osoaren bultzadapean. Bere herikideek 1990ean bezain behartsu segitzen dute, eta Parisek orduan bezain present.

MAIATZ HONEN 3AN-EDO entzungo du irakurleak —ARGIA hau eskuetara iritsiko zaion egunetan— munduko herrialderik behartsuenetako bat den Txaden Deby Itno hautatu dutela lehendakari, berriro. Oposizio guztiak bozketa boikotatzea erabaki du eta Itnok atera behar du garaile, baldin eta tarte horretan jauregian estatu kolpe- ren bat eman ez badiote, edo Sudango mugatik abiatuta matxinoek ezusteko- ren bat.

Txad zer den eta non dagoen jakin nahi duenak edozein entziklopediatan aurkituko du haren berri, edo Wikipedian. Hiriburua, N'Djamena. 1.284.000 kilometro karratu (handitik txikira, munduko herrialdeetan 21.), 10 milioi biztanle (munduko 82.), kilometroko 7 biztanle baizik ez (kasik basamortua baino ez da eta), per capita dirusarreratan munduko 160. Hor gertatzen denak interesik ez du guretzat, antza, non eta ez den goseteren bat dela eta irudi gogor batzuk filmatu eta telebistatik afal garaian erakusteko. Izatekotan, Frantzia jartzen diote arreata pittin bat gehiago, Txad ere Afrika frankofonoaren atal delako.

Estatu kolpea aipatu badugu, justu hauteskundeak baino hilabete eta erdi lehenago —martxoaren 14an— saio bat izan zelako esan dugu. Afrika franko- fonoan *Jenne Afrique* erreferentziazko astekaria da gaur egun. Parisen egiten den arren, Afrika osoan ditu korres-

pondantak, eta webgune aberatsa badu. Honetan begiratzen duena ohartuko da Txadeko gertakizunez oso gertutik eman dituela berriak *Jenne Afrique*. Eta zer gertatu zen hemen martxoaren 14an? Kronika zorrotz eta mamitsu batean erakutsi digu Christophe Boissouvier-ek.

Gauza da egun hartan Ekuatore Ginean zegoela Idriss Deby Itno, Malabo hiriburuan, nazioarteko bilku- ra batean. Arratsaldeko 16:00etan jakin zuen lehendakartzako goardiak duen batailoi blindatua bere kontrako kolpea ari zela prestatzen. Aurretik ere bazituen buruhausteak Deby Itnok. Hilabeteak dira Sudango mugaldean matxinada bat daukala bere kontra Deby Itnok, hori batetik. Eta bestetik, lehendakariak iaz Txade- ko konstituzioa aldatu eta bere burua berriro aurkeztea erabaki zuenetik, oposizioak boikot deiak egin zituen hurrengo hauteskundeetarako. Baina bere goardia matxinatzea besterik zen, eta Batan zegoela jakin zuen Itnok biharamonean N'Djamena airepor- tuan zain edukiko zituela, ez ongietor- rri txalotsua emateko hain zuzen.

Deby Itnok berehala itzultzea eraba- ki zuen, baina oso hurbileko hiruzpa- lauri baizik ez zien esan. Toumai Air Tchad konpainiako Fokker 28 batean mugitzen da Itno, eta egunaz gain hegazkinez ere aldatu nahi zuen, matxi- noak despistatzeko: Gaboneko lehen-

Argazki handia Txadeko N'Djamena hiriburuan dago egina, eta bertako gasolindegia bat erakusten du, "Super Station Grande Mosquée". Irudi bitxia, petrolio asko duen herrialdea dela jakinez gero. Biztanleen %80 pobrezian bizi dira Txaden. Gobernuaren erabakietan muturra sartzen duen Munduko Bankuak bere formulekin ez du txirotasun maila hori konpontzen lagundu. Argazki txikian, Idriss Deby Itno Txadeko lehendakaria eta Jacques Chirac Frantziakoa, honen jauregira eginiko bisita batean. Txad Frantziaren kolonia izana da, eta Parisek eusten dien artean atxikitzen dute agintea Txadeko buruzagiek.

dakari Omar Bongok utzi zion bere Grumman jet txikia. Abioia martxan jarri aurretik, Frantziako agintarietara zioen. Frantziak Txaden 1.300 soldadu dauzka teorian "elkarlanerako" bida- liak, eta praktikan gobernuaren sosten- gu lana egiten dutenak. Eliseoak —Chi- rac-ek berak alegia— aginduta, frantsesek Afrikan hain ezaguna den "Epervier" (gabirai) operazioa piztu zuten. N'Djamena aireportuan hiru helikoptero eta blindatu batzuk kokatu zituzten, eta hiriburuko gune estrategi- ko batzuetan beste batzuk.

Batatik 18:00etan atera zen hegazki- na, 20:30ean hartu zuen lurra N'Dja- menan, eta Itno lehendakariak hartu zuen kontrola. Kolpe ahaleginean inpli- katuta zeuden batzuek ondoko egune- tan salatu zuten frantsesen laguntzaga- tik atera zela onik lehendakaria. Txad barruko etnia eta klanen arteko lotura eta gatazkek ere izan omen zuten eragi- na honetan. Matxinoen artean baziren zaghawa etniako militarrek, eta horietar- koren batek haizatu ahal izan zuen sekretupeko txoria, Itno bera zaghawa- tarra da eta. Dena dela ere, eta tirorik izan ez zen arren, badirudi bateko eta besteko indarrak oso parekatuta egon zirela martxoaren 14 hartan. Deby Itnok partida irabazi zuen azken urteot- an bere inguruan informazio zerbitzua indartu duelako.

Pare bat helikoptero lagako?

Beste kronika batean, *Jenne Afrique* erakutsi du zein luzea den Frantziaren

besoa Txaden. Frantziaren leloa Afrika-ko zoko honetan omen da: "Lagundu parte hartu gabe". Ikusi nola "ez duen parte hartzen" Parisek. Epervier operazioa dela eta, Deby Itno lehendakariari uzten dizkio bere c160 Transall garraio abioiak, Sudanekiko mugan dituen soldaduetatik batzuk hiriburura ekartzeko. Zifrak nabarmentzekoak dira: Sudanekiko mugan dauzka gobernuak bere kontrako gerrillariak, eta eskualde horretan 1.200 soldadu dauzka, besterik ez. Frantziak Breguet Atlantic hegazkin espioi bat dauka ingurua zaintzen, eta honek ematen dizkio "denbora errealean" gerrillarien argazkiak eta komunikazio harrapatuak Txadeko gobernuari.

Baina martxoan erasoan matxinoek aurrera jarraitu zutenez, N'Djamena hiriburura hurbilduz, Mirage F1 frantsesek hainbat misil jaurti zizkieten gerrillariei, mehatxu moduan. Dena

den, noraino dago prest iristeko Frantziako lehendakaria —kanpo politika Chiracek kontrolatzen du— Idriss Deby Itno babesteko? Bere interesek agintzen duten bezain urrun, zentimetro bat urrunago ere ez. Hori bada ki Txadeko lehendakariak, eta ez da gehiegi kexatuko frantsesen kontra, laguntza handiagoa nahiko lukeen arren. Zergatik? 1990ean Hissein Abbre, hankaz gora joan zen Mitterrandek laguntza ukatu zionean, eta haren lekua hartu zuen gerrillari ezezagun batek: Deby Itnok.

Geopolitikak asko agintzen du Txad bezalako herrialde pobre batean ere. FUC gerrillako buruak Sudaneko gobernuak sustatzen ditu, baina bere buruzagietako batzuk Frantziako akademia militarretan ikastaroak eginak dira. Ordainetan, Parisek Txadeko gobernuak sendotu nahi du. Aurten hiru

aldiz lagundu dio, ikusi nola. Martxoaren 14an Deby Itnori lagundu zion estatu kolpea saihesten, lehen esan dugunez. Martxoaren 20an Hercules hegazkin frantses batean eraman zuten bere goardia eta guzti Sudanekiko mugara, hango frontea ikuskatzera. Hirugarrenik, Errusian eta Ukrainan arma erosketak egiten utzi diote. *Jeune Afrique*k idatzi duenez: "Horrela negoziatu du martxoaren 25ean Txadeko defentsa ministroak Kieven erasoko bost Mi-17 helikoptero alokatzea. Honen berri jakin balitz, Munduko Bankua garrasika hasiko zen, baina Parisek sekretuari eutsi zion".

Orain Paris aspertuxe ei dago Idriss Deby Itnorekin. Honen kontra ez bat baizik sei gerrilla talde matxinatu dira. Hauteskundeak antolatu eta oposizioak boikotatu egin ditu. Etxean bertan, bere etnien, asko berarekin haserre daude. Jacques Chirac eta bere ingurua hasi dira gaizki esaka. Alegia, haren alde hainbeste egin ondoren, zein gutxi ekarri duen ordainetan. "Badira sei hilabete —esan dio kazetariari Chiracen inguruko agintari batek, izenik eman gabe— esaten ari gatzazkiola, ezin dituela aldi berean eduki bere kontra Sudan, Munduko Bankua, AEBetako petroleroak, matxinada armatu bat, oposizio politikoa eta bere zaghawa klanaren zati handi bat".

Deby Itno jatorriz artzaina omen da. Martxoan estualdian, Parisek eskaini zion ihes egitea, eta hark nahiago izan zion lehendakari zion eutsi. Noiz arte ahal izango duen, edo utziko dioten, horra kontua. ■

<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

Zure gorputzak 8 orduko atsedena behar du.
Zure begiek 24 orduko lasaitasuna.

Zure lasaitasuna da garrantzitsua. Horregatik, **MultiOpticas**en gure produktu eta zerbitzu bakoitzean kalitate eta garrantzian handiena emateko konpromisoa hartu dugu. Izan ere, nahiko genuke zu gustura egotea Espainiako optika-sarerik handieneko — **MultiOpticas** — profesionalengan konfiantza izan duzulako

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

Nekane San Miguel

Ez fijau!

Aspaldi kontatua dit lagun batek ondoko gertaera. Egia omen, eta gogoratzen dudan moduan doakizue:

Bere familia arteko norbait baserri-
tik kalera gutxitan jaisten, eta halako batean hor non aurkitzen duen Eibarko kaletan, buru makur, begiak altxatzeko beldurrez. Gure lagun honek hala zihoana ezagutu eta gelditu zuen, galdetuz: "Hi, baina, zer pasetan jak hola joateko?". Eta besteak erantzun: "Mutil, mutil, ez dok ba ikusten orma guztietan zer jarten daben: *Prohibido fijar en paredes. Multa*". Fijatze hori "fijarse" zelakoan bere erdara urrian eta isunaren beldurrez, hor zihoan, begiak "lurrera" fijatuz.

Ez dakit zer ikusiko lukeen gure lagun honek oraingo honetan gure kaleetan bueltatxo bat eginez gero. Buru makur joan, edo "ormetan fijetan" ibili, antzera jabetuko litzatekeela milaka kartelek diotenaz uste dut, hamaika pintadek esan nahi ote dutenaz. Alde batetik, kartel jartzaileek eta halako pintoreek garrantzi handia ematen diotela euren ahotsaz —mezuaz, hobe— "guztiok" jabe gaitezen diote, baina bestetik noraino den hainbestekoa inportantzia hori zalan-tzan jartzen digute, idatzitakoak eta ezarritako kartelak zaharkituz, hilabetetan, urtetan hor gelditzen direnean eta ongi "fijatuz" ere, ez dakizu noizko deiaz ari diren, edo ongi etorria eman behar zaion horrek bihar irtengo duen —"Ostegunean, denok plaza-ra"— edo duela bi, hiru edo lau urtekoa den "notizia" denok jakin beharreko "berri" hori. Mezuetan ere berrikuntza gutxi, bate-nak zein besteenak, eta hala, jaramona ere neurrian.

"Eta zer? —esango du batek baino gehiagok— total, egoera ere bera baldin bada?". Mezuak berean horregatik dirau. Baina pena ematen du hainbesteko lana —eta batzuetan arriskua— egileak berak ere ez balioztatzea. Bere lana benetan garrantzizkoa irudituko balitzaio, lehengoa kendu-ko luke berriari lekua egin baino lehen. Hala, tartetxo bat utzi, eta data, egoera edo pertsona "berriaren" arazoaz jabetuko ginateke, hutsune horiek faltan botaz.

Askok dauzkagu gogoan Eibarra joan zen gure lagun horrek bizi izan zituen garaia eta lehenxeagokoak ere. Egun

DANI BLANCO

hauetan lehentxoagoko horietan horma-tan fijaturik jartzen ziren kartel eder batzuk ikusteko aukera izan dut. Izan ere, Bartzelonan Errepublika garaiko kartelen erakusketa benetan hunkigarriaz gozatze-ko aukera ukan dut pazkoetan. Ez zen tek-nika berria "propaganda" halako baliabi-dez egitekoarena —martxoan ere hor zen, hiri berean Toulouse-Lautrec pintoreak margotutako kartelen oso bestelako era-kustaldia—, baina oparo heldu zen karteli-smoarena Espainiako Errepublika sasoieta-ra. Marrazkia, mezua, ongi zainduz. Bartzelonan kartel horiek ikusita, lehen aipaturikoa etorri bazait gogora, 1931 api-rilaren 14a burura datorkidan guztietan sortzen zaidan sentimendu bera ere ailega-tu da: ekologiaz, langileen edota emaku-meon eskubideez, hezkuntzaz ziren mezuak, gaurkotasun osokoak, eta berriz ere ezer asmatu ez dugunaren sentsazio

« Memoria omen herrien biziraupen duinaren zutabe eta agian, ez dugula ezer asmatu onartuz, bakoitzari bere lekua ematen hasiko bagina? Errazago ote lapurtutakoa berreskuratzea, berandu bada ere? »

horrez gain, 1936tik ia gaur arte zenbat lapurtu diguten berriz ere gogora. Garai haietan bizi izan banintzeneko tristura eta larritasun antzeko zerbaiteztarriraino. Eta niri, urte horiek pasa eta askoz ere beranduago jaio nintzenari, halakorik badator-kit, nolakoa ote mina esperantzatik huts-era abiarazitakoentzat —heriotzaraino bideratu zituztenen bihotzetan sor zite-keena! Edo, bizirik iraun eta hainbeste lor-tzeko bidean hasi eta etsipenez elkar bizi behar izan zutenekoena!—. Memoria omen herrien biziraupen duinaren zutabe eta agian, ez dugula ezer asmatu onartuz, bakoitzari bere lekua ematen hasiko ba-gina? Errazago ote lapurtutakoa berreskura-tzea, berandu bada ere? ■

ASTE HONETAKO

zozketak

Karlos Argiñano Jatetxea

Afaria bi lagunentzat

Mendilauta, 13
Zarautz GIPUZKOA

www.hotelka.com

1

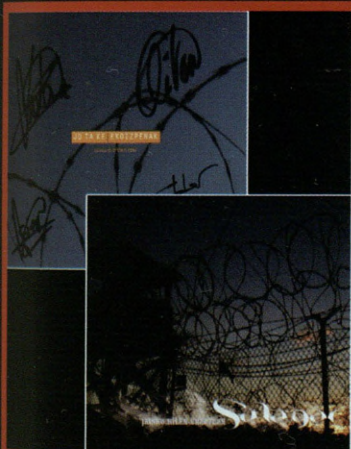
Guikuri Nekazalturismoa

Asteburu pasa
bi lagunentzat

Guikuri, 1
Murua ARABA

www.guikuri.com

2

Su ta Gar

"Jainko Hilien Uhartean"
sinaturiko 5 disko opari

www.sutagar.com
sutagar@sutagar.com

3

Mirandaolako Burdinola

4 harpidedunentzat
bina sarrera

Bikuña-Enea, 16
Legazpi GIPUZKOA

www.lenbur.com

4

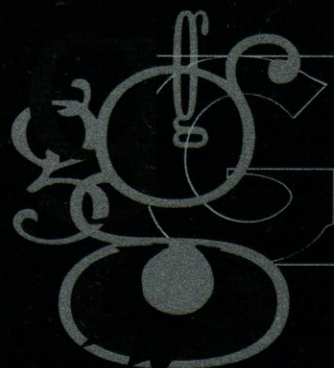
Munduko ipuinak eta Gartxot

2 produktu sorta opari

www.argia.com/denda

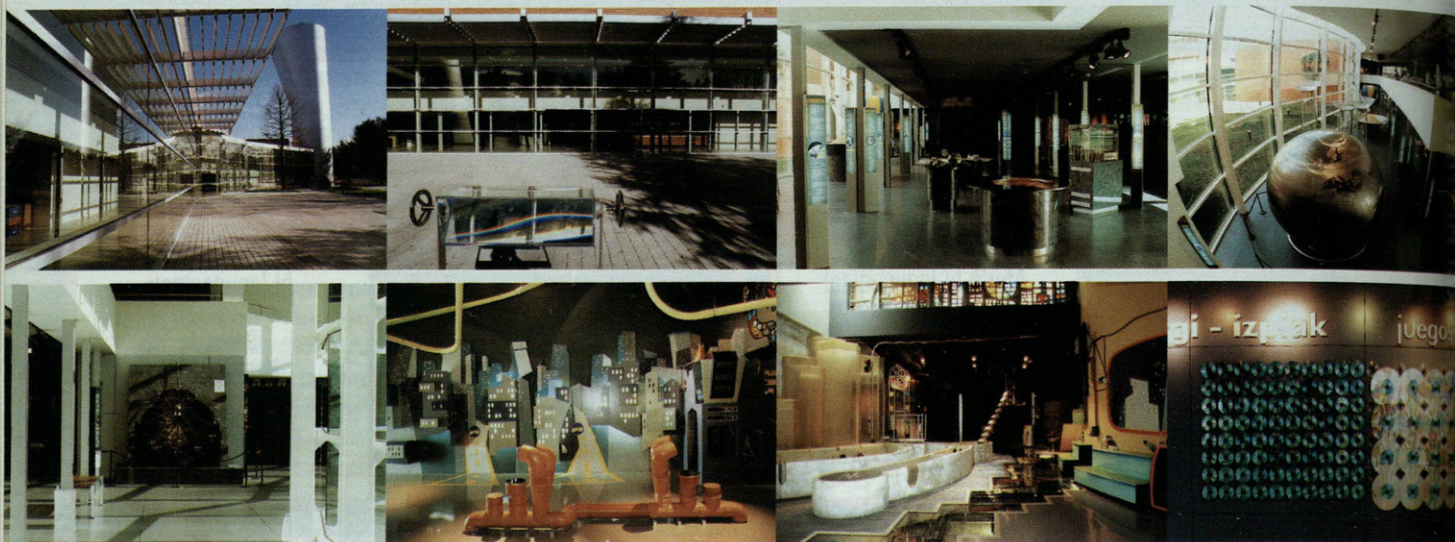
5

Begiratu zientziari beste era batera

gizarte ekintza

hezkuntza

Kutxak, bere Gizarte-Ekintzaren bidez, zientzia jolasgarriago bihurtzeko formula zehatza aurkitu du, **Zientziaren kutxaGunea**.

Ingurunean duguna hainbat sistema elkarreragileren bitartez uler dezagun asmatutako gune bat. Hemen ukitu, behatu, ulertu, gozatu egin baitezakezu. Zatoz eta begira egiozu munduari beste begirada batez.

- 170 esperimentu interaktibo.
- 10 erakusketa finko (gaikakoak).
- Planetarium digitala eta Planetarium Txikia (umeentzako).
- Elektrizitate-tailerra.
- Denboraldi baterako erakusketak.
- Ikastetxeetarako hezkuntza-programak eta material didaktikoa.
- Animazio-ekintzak eta adin guztietako jendearentzako zuzeneko ikuskizunak.
- Aparkalekua, dohainik. Erraz iristen da Museora.

ZIENTZIAREN KUTXAGUNEA
KUTXAESPACIO DE LA CIENCIA

**Zatoz Zientziaren
kutxaGunera**

Mikeletegi Pasealekua 45. DONOSTIA

Asteartetik ostiralera, 10:00etatik 19:00etara (udan, 20:00etara)

Larunbat, igande eta jaiegunetan, 11:00etatik 19:00etara (udan, 20:00etara)

Itxita egongo da astelehenetan (abuztuaren izan ezik) eta egun hauetan: urtarilaren 1ean, urtarilaren 6an, urtarilaren 20an eta abenduaren 25ean.

Goizez bakarrik egongo da zabalik abenduaren 24an eta abenduaren 31n.